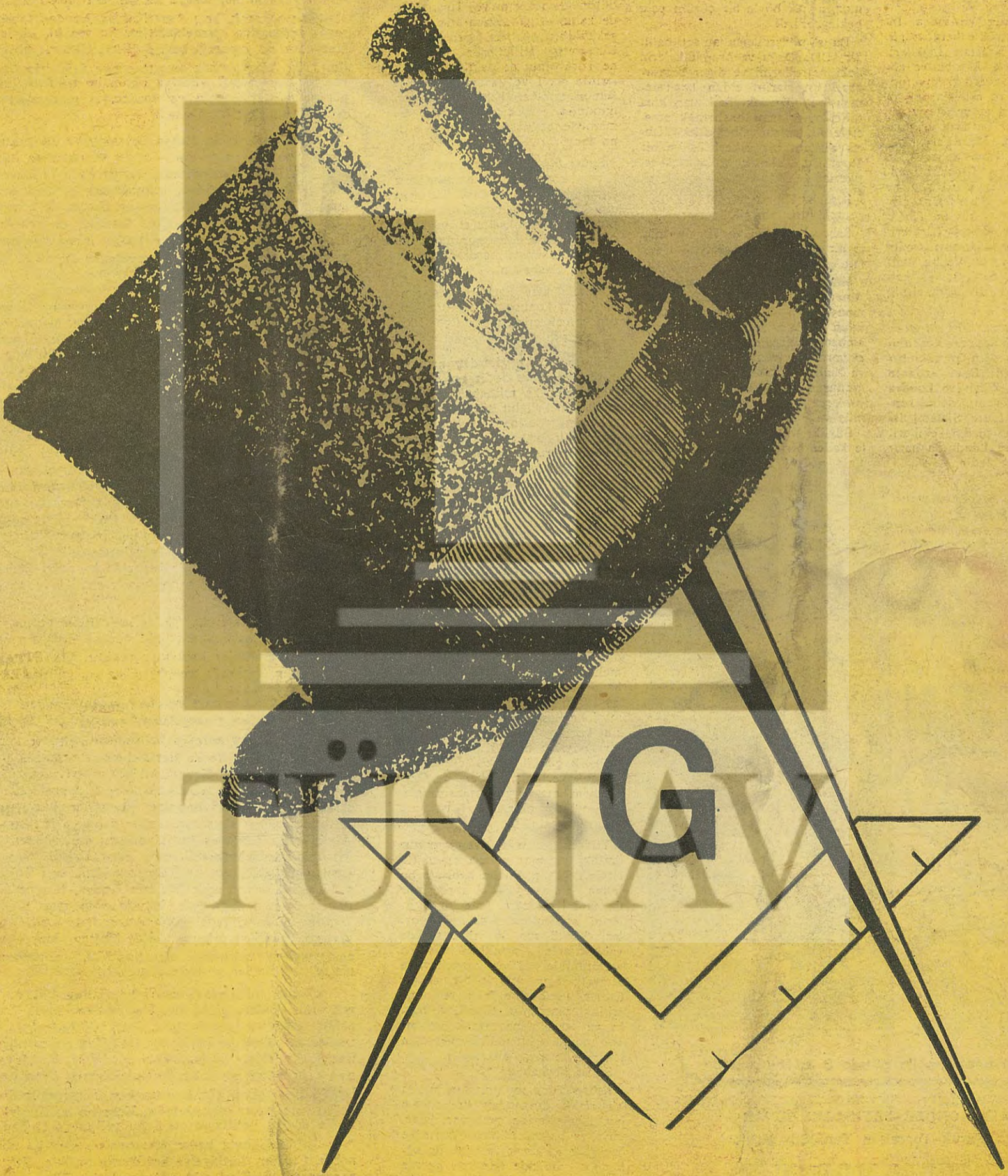

YÖN

HAFTALIK GAZETE

MASONLUK VE POLİTİKA

OKUYUCU'DAN YÖNE

Demirel'e Mektup

Türkiyede, Denktaş ekibinden farklı düşünen Kıbrıslıların görüşleri, daima kötü karşılanmış ve en ağır suçlamalarla çürütülmüştür. Bu farklı sesleri de bilmemiz gerektiği düşünülmesiyle, Londradaki «İlerici Kıbrıs Türkleri» nin Başbakan Demirel'e yazdıkları mektubun önemli kısımlarını yayınıyoruz:

Muhterem Efendim,
Londradaki Kıbrıs Türklerinin hatırı sayılır bir kısmını oluşturan biz ilerici Türkler, alttaki hususları yüksek katınıza sunmayı gerekli bulduk:

Çeşitli nedenler yüzünden İngiltereye göç etmekle beraber güzel vatanımız Kıbrıs ile ilişkilerimizi koparmadık. Akraba ve akrabalarımızın gönderdiği mektuplardan, gazete ve radyolardan olayları yakından izlemekteyiz.

Anglo - Amerikanların uygulamaları «Böl ve İdare et» siyaseti yüzünden Kıbrısta yaratılan siyasi kriz, Kıbrıs Türklerini endişeye düşürmüştü. «Acaba ne olacağız» nedeni herkesin içini gemiriyordu. Bu sırada Türkiye hükümetinin Kıbrıs Türklerine yardım elini uzatması toplumuza ümit verdi. Ve bu ümitle toplumumuz, her güçlüğü katlanarak, bugüne değin bekleyip durdu.

Uzülerek söyleriz ki; bugüne değin bu «ne olacağız» -nedenini çözecek, kişiliği olan, olumlu bir siyaset izlenmedi; Once «adanın taksimi», sonra Zürich ve Londra anlaşmasının devamı, daha sonra da Federal İdare Sistemi istendi. Bütün bu çözüm şekillerinin Vaşington ve Londra'da hazırlandığı söylenmektedir.

Diğer yandan Kıbrıs konusu gerek Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde ve gerekse Genel Kurul toplantısında müzakere edildiği sırada, Türkiye kişiliği olan bir siyaset izleyemedi ve gerektiği üzere desteklenmedi. Ve Kıbrıs Türkleri, meselenin gerektiği yönden yürütülmesi yüzünden, büyük bir can sıkıntısı için dedir. Çünkü toplumumuzun gerçek menfaatları, Kıbrıs işinin Anglo - Amerikan çevrelerinden uzak, erkinlik ve uygarlık temellerine göre çözümlenmesi gerektiğidir.

Anglo - Amerikanlara ve onların iç ve dış yardımlarına karşı savaştan Atatürk Türkiye'sinin bu günkü hükümetinden toplumumuz, ancak böyle bir çözüm yolu bekleyebilirdi.

Bu sömürgecilerin amacı bellidir; Orta Doğu ve Arap ülkelerindeki petrolünü ve diğer sömürgeci çıkarlarını elden kaçırmamak bu bölgedeki halkların kurtuluş savaşlarını bastırarak amaçlı Akdenizin göbeğindeki Kıbrıs adasını bir askerî üs ve bir atom üssü olarak kullanmak istiyorlar.

Kısaca: Kıbrıs bir NATO üssü yapmak amacını güdüyorlar.

Kıbrıs Türkleri ve Türkiye böyle bir çözümden ne gibi çıkar sağlayamayabilir?

NATO'nun temel yöneticileri; Amerika, İngiltere ve Batı Almanya gibi saldırgan, geri bırakılan ülkeleri insafsızca sömüren emperyalistlerdir. Kendi çıkarları yararına yıllarca Afrika ve Asya halklarını baskı altında bulunduran bu sömürücüler, milyonlarca insanı vahşice öldürmüş ve öldürmektedirler.

Büyük Atatürkün «emperyalizmle kader birliği yapamayız» demesinin nedeni budur. Ve bu kısa

ve anlatımlı sözler yolumuza ışık vermektedir.

Oysaki, gelen haberlerden üzülerek öğrendiğimize göre, Londra Paris ve son Brüksel'deki NATO toplantısında Türkiye Yunanistan la Kıbrıs konusunda müzakereye girişmiştir. Müzakere yoluyla barışçı bir çözüme gidilmesi hepimizin de isteğidir. Ama böyle bir müzakere niye demokrasi aleyhtarı saldırgan Nato çevrelerinde yapılıyor da tamamiyle demokrasi ve sosyal adalete dayanan Birleşmiş Milletler Kurulunda yapılmıyor?

Birleşmiş Milletler Kurulu, insan hakları temelinde dayanan, bütün devletlerin ve Türkiye'nin de kabul ettiği demokratik bir teşekküldür. Kıbrıs probleminin Birleşmiş Milletlerde çözülmesi ne Türkiye'nin ne de Kıbrıs Türklerinin şeref ve haysiyetini kırar. Bunun tersine Kıbrıs Türk toplumunun gerçek çıkarlarıyla tamamiyle bağdaşır ve güven altına alır.

Şunu da saygı ile bildirelim ki; Kıbrıs konusunda takınacağınız olumlu tutum sayesinde Türkiye'nin Dünya kamu oyundaki prestijini daha da yükseltecek ve komşu devletlerle daha samimi münasebetler kurmayı başaracaksınız.

Sayın Başbakan,
Ustteki kısa açıklamadan sonra Kıbrıs konusunda toplumumuzun gerçek çıkarlarıyla ilgili fikirlerimiz şunlardır;

Bütün askerî üslerden arınmış bütün, erkin ve özgür bir Kıbrıs'ta, hiçbir dış müdahaleye uğramadan, belirli bir sürede sulh ve sükunun jadesine çalışılmalı ve uygun bir ortam yaratıldığında bütün Kıbrıs halkı, Kıbrıs Türkleriyle Rumları, kendi geleceğini tayin etmelidir. Meseleyi etraflıca tartışıp bir anlaşmaya varmak üzere Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 18 Kasım, 1965 kararı temel olarak, Birleşmiş Milletlerin ittifakı ile Kıbrıs Türk ve Rum liderleri yuvarlak masa konferansı tertip etmelidir.

Türkiye de bunca zamanki tecrübelerden faydalanarak bugüne değin izlenen şüpheli ve ne olduğu belirsiz yollardan geri dönme, Atatürkün «Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» belgisine uyarak Kıbrıs işinin barışçı yollardan çözülmesi ile ilgili böyle bir konferansın kurulmasına yardım etmelidir. Böylece hem Kıbrıs Türklerinin bugünkü acıklı durumuna bir son verilmiş ve hem de Orta Doğu'da barışın sağlanmasına hizmet edilmiş olur.

Sayın Başbakan,
Yüksek katınıza sunduğumuz üstteki sorunlar yalnız bizim fikirlerimiz değildir. Bugün Kıbrıs'ta bulunan binlerce Türk kardeşimiz de aynı fikirdedir. Ama bu fikirlerini açık olarak söyleyemiyorlar. Çünkü son 10 yıllık sürede yabancılarla ortaklaşa türeyen ve özellikle Türk kesimlerinde kuvvetli olan müfrit bir zümre Kıbrıs Türklerine fikir ve söz erkiliği tanımıyor. Her fikri baskı ve zorla bastırarak istiyor. Toplumumuz bu müfrit zümrenin terör ve baskısı altındadır.

Sayın Başbakan,
Kıbrıs Türk toplumunun bugün kü acıklı durumdan kurtulması herkesin evlerine, yerlerine, işine, tarla ve bağına dönmesi barış ve özgürlük içinde iş ve gücü ile uğraşması yönünde harekete geçme nizi ve özellikle üstteki sorunları göz önünde bulundurmanızı özlemekteyiz.

Saygılarımızla,
M. Denizler - M. Ahmet
(İlerici Kıbrıs Türkleri adına)

BASINDAN

ULUS

KIT'A ÇİN'İ VE TÜRKİYE

Prof. Ahmet Şükrü Esmer

Bir gün Amerika Çin'le savaşa tutuşacak olursa, Türkiye'nin durumu ne olacaktır? Türkiye, NATO çerçevesi içinde Amerika'nın müttefikidir. Gerçi Çin NATO ittifakının çerçevesine girmiyor, fakat Çin'le bir savaşa tutuşacak olursa, Amerika, Türkiye'yi de bu savaşa sürükleyecek davranışlarda bulunmayacak mıdır? Rusya ile Çin arasındaki ilişkilerin gerginleştiğine bakarak, bazı Amerikalılar, bundan faydalanıp, Çin'e savaş açılmasını istemektedirler. Şu var ki, böyle bir savaşa Rusya'nın ne yapacağı belli değildir. Hitler'le kavgalı olan Stalin, 1930 Ağustosunda ansızın cephe değiştirip Batılılara karşı vaziyet almadı mı? Türkiye bütün bu tehlikeli ihtimalleri ön görüp, müttefiklerinin ve dostlarının maceralarına karşı korunma tedbirleri almıştır.

Biz, Türkiye'nin Rusya ile saldırmazlık paktı imzalaması fikrini daha geçen yıl öne sürmüştük ve hukukan buna engel olmadığını, 1941 Haziranında, İngiltere'nin ittifakında iken, Almanya ile imzalandığı saldırmazlık paktını da örnek göstermiştik. Böyle bir paktı hemen Rusya ile imzalyabiliriz.

İkinci bir tedbir de Çin'i tanımak ve onunla diplomatik ilişkiler kurmaktır. Şimdiye kadar bunu düşünmedik, fakat zaman gelmiştir, zira Çin, Amerika ve Rusya ile birlikte, dünyanın üç büyük devletinden biri olmuştur. Bir yeni devlet ne zaman tanınır? Devletler Hukukuna göre, bir devlet toprakları üzerinde fiili otorite kurarsa, tanınır. Fakat yeni devletlerin tanınmasında daima bu hüküm hâkim olmamış, her devlet kendi çıkarına göre hareket etmiştir. Meselâ Amerika, Rusya'yı 16 yılda tanıdığı halde, İsrail'i bir kaç saat içinde tanımıştır.

Demek oluyor ki, Çin, Devletler Hukukunun tanınması için aradığı şartları çoktan yerine getirmiş, fakat, çıkarlarına uymadığından, Amerika, onu tanımaktan kaçınmaktadır. Bizim, Amerikan çıkarlarına uymamız gerekmez. Kendi çıkarımız bu devletle ilişkiler kurmaktır. NATO üyesi ve Amerika'nın en yakın dostu olan İngiltere, Çinle çoktan ilişkiler kurduğu gibi, Fransa ve İskandinav devletleri de Çin'i tanımışlardır. 1950 ile 1960 yılları arasında, Amerika'nın nüfusu olmakta övündüğümüz zamanlarda belki böyle adım atılmazdı. Fakat «haysiyetli» ve «şahsiyetli» bir dış politika gütmeye başlayalı, böyle bir sakınca akla gelmemelidir. İlk adımda Çin'in tanınmasına gidilmesi bile herhalde bu defa, Birleşmiş Milletlere alınması meselesi, genel kurula geldiğinde, oyumuzu kabul lehine kullanmalıyız.

Böyle bir davranış, Çin'de belirtilerini gezim sırasında her yerde gördüğümüz hakkımızdaki dostluk duygularını kuvvetlendirecek, ticaretimize kapıyı açacaktır. Çin liderleri Türkiye'nin tutumu hakkında anlayış göstermektedirler.

Çu En - Lai :
— Bağlantılarımızı nerelere götürdüğünüzü biliyoruz, fakat şimdi bunları yumuşatmaya çalıştığınızda da vakıfız.

Demekle, bu anlayışı belirtmiştir. Çinliler kendi tarihleri ve tecrübeleri ile kendi tecrübelerimiz arasında benzeşme de işaret etmektedirler. Gerçekten 1920 yılları girdikten hemen sonra yalnız Çin'de ve Türkiye'de değil, Atlantik'ten başlayarak, Pasifik'e kadar uzanan bölge içinde her ülke, kurtuluş hareketlerine sahne olmuştur. Fas'ta İspanya'ya karşı ayaklanan Abdülkerim, Libya'da İtalya'ya karşı mukavemet eden Sunusi, Mısır'da İngilizlerle mücadele eden Zağlül Paşa, Türkiye'de İngilizlerin silâhlayıp Anadolu'ya saldırdıkları Yunanlılara karşı Kurtuluş Savaşı açan Mustafa Kemal, İran'da Kaçar Hanedanını deviren Rıza Şah, Hindistan'da gene İngilizlere karşı kendine mahsus, fakat silâh derecesinde etkili olan usullerle savaştan Gandhi ve nihayet Çin'de Mançu Hanedanını yıkan ve emperyalizmle mücadele eden Sun Yat Sen. Bunlar, aynı devrin, aynı amaçlar peşinde olan kahramanlardır.

Çinliler, Mustafa Kemal'i kendi Sun Yat Sen'lerine benzetiyorlar. Onlara göre, Sun Yat Sen'den sonra Çan Kay Şek geldiği gibi, Türkiye'de de Atatürk ve İnönü'den sonra, Demokratlar gelmiş ve Türkiye'yi Çan Kay Şek'in rejimine sürüklemişlerdir. Böyle düşündükleri içindir ki, 27 Mayıs'tan memnun kaldılar ve gazeteleri bu inkılabımızı öven yazılar yazdılar. Çinlilere göre, 27 Mayıs'tan beri Türkiye'nin dış politikası, doğru yola girme çabasındadır. Kore'den birliğimiz çekmemizi Pekin de dış politikamızdaki bu gelişmeye bağlamıştır.

Biz istediğimiz kadar «Avrupalı», «Batılı» olmakla övünelim, Çinliler, Türkiye'ye kendileri birlikte, Kurtuluş Savaşı yapmış ve kendileri gibi gelişmemiş bir ülke olarak bakıyorlar. Bizden gelecek dostluk, iyi niyet ve hattâ anlayış jestleri, ülkede candan yankılar uyandıracaktır ve gelecek için de iyi yatırım olacaktır.

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

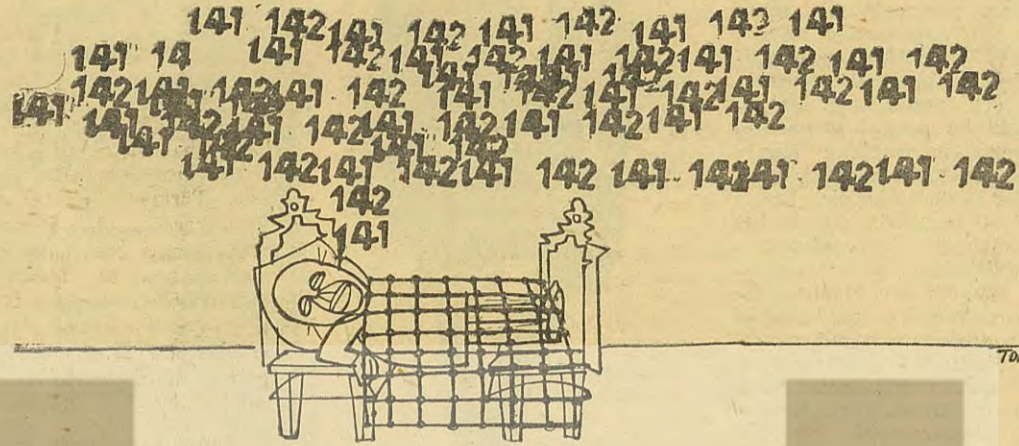
FAHİR ONGER YAYINLARI SUNAR
Ömer Faruk Toprak'ın Yeni Şiir Kitabı
SUSAN ANADOLU
EKİM AYI BAŞINDA ÇIKIYOR
(YÖN : 098)

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu - Mümtaz Soysal - Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenisehir - ANKARA. Telefon: 176989 - İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mollafenarlı Sokak No. 32. Çağaloğlu - İstanbul. Telefon: 229570 - Posta Kütüsü: 512 İSTANBUL.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 50 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.- T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.- T.L. dir. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN: 25.- T.L.'dir. Sürekli çıkacak ilan ve reklam için Beher sütunda santimi ilâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklamların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

GURUR

Çinde bir geziden dönen Prof. Ahmet Şükrü Esmer, bu ülke hakkında ilgi çekici bir yazı serisi yayınladı. Bu yazılardan öğreniyoruz ki, yakın bir mazide İngilizlerin Şanghai'da bir parkın kapısına «Köpekler ve Çinliler giremez» diye tabela asabildikleri bu ülke, tek başına yürüttüğü bir hızlı kalkınma ve «Batılılaşma» hareketinin gururu ve sarhoşluğu içindedir. Emperyalizmin düne kadar afyonladığı, kaçak afyon ticaretini yürütmek için kana buladığı eski boynu bükük Çinlinin yerini, mağrur insanlar almıştır. Prof. Esmer, yeni Çini şöyle anlatıyor: «Başkalarının yardımına güvenilemeyeceği ve kurtuluşun da, kalkınmanın da kendi çabalarıyla gerçekleşeceği, Mao Tse-Tung'un Çin halkına telkin ettiği en önemli inançtır. Bu gerçek, Rusların 1960 yılında ansızın yardımı keserek, tek nisyenlerini de geri çekmesiyle, yüreklere daha derin yerleşmiştir. Bu olay üzerinedir ki kendimize güvenmeliyiz felsefesi, hele işçiler arasında yayılmış ve kamçılayıcı bir kural olmuştur.

Bugün bir Çinli, bütün başarılarının yabancı yardımıyla değil, kendi emekleriyle elde edildiğini övünerek söyler. Fabrikaları gezerken, her makinanın, Çinli mühendis ve teknisyen tarafından yapıldığına müdür daima işaret eder. Böyle (kendi kendine) yardım felsefesinin Çin'in kalkınma ve kuvvetlenmesinde büyük rol oynadığı şüphe götürmez. Yardım bahsi geçince, gururla (biz yardım almaz, veririz) diyorlar.»

«Gezdiğim bütün fabrikalarda daima makinaların nerede yapıldıklarına dikkat ediyor ve üzerinde Çince yazılar okuyordum. Bir bu kablo fabrikasında Berlin'de yapılmış, bir de Şanghai'da bir mensucat fabrikasında İsveç'te yapılmış iki yabancı makina gördüm. Şanghai'da üzerinde Stockholm yazılı makinanın önünde durduğumu gören müdür dedi ki:
— Şimdi artık kullanmıyoruz.

Görüyorsunuz, üstü örtülmüştür. Sökeceğiz, zira biz daha iyisini yaptık.

Anladım ki, yabancı makina kullanmak bile, Çinlinin gururuna dokunuyor. Burada kendine olan güvenin bir örneğini daha gördüm.»

«Şimdi kendi makinalarıyla, 12 bin ton ağırlığında baskı yapan pres de yapıyorlardı. İddialarına göre, bunu dünyada ancak üç ülke yapılabiliyordu... Üniversitenin fizik laboratuvarlarını gezdik. Laboratuvarların hayli zengin olduğunu gördüm. Aletlerin hemen hepsi de Çinde yapılmıştı. Dolıştığım binlerce kilometre içinde, işlenmemiş bir karış toprak görmedim. Her taraf yemyeşildi.»

«Çinliler, refah içinde değillerdir. Dar geçiniyorlar, fakat eskiden olduğu gibi açlıktan ölen yoktur ve ayağı çıplak kimse görmedim... Bu geçim seviyesi, bütün 700 milyon insana ait yaşama şartıdır.»

Çini eskiden tanıyan bir diplomat bana dedi ki, eskiden Pekin'de açlıktan gece ölenlerin cesetleri, sabah sedyelerle çöplüklere taşınırdı.»

«Herhalde Çin, kısa zamanda, kendi çabalarıyla ve sergi müdürünün de söylediği gibi, Amerikan ve dostlarının engellemelerine rağmen, bir endüstri kurmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonra, Almanya ve Japonya'nın endüstrilerini düzene koymalarına bakarak, her iki ülkenin de hârika yarattıklarından bahsediliyor. Hakikaten bir Alman ve bir Japon hârikası vardır, fakat unutulmamalıdır ki, her ikisi de savaştan önce, ileri teknikte endüstri ülkeleriydi. Savaş, kollarını, kanatlarını kırmış, endüstrileri de felce uğramıştı, fakat teknisyenler, işçiler ve tecrübe orada idi. Amerikanın da yardımı ile engeller kalkınca ve fırsat sağlanınca, Almanya'da, Japonyada endüstriciler kollarını sıvayarak çalışmaya başladılar. Endüstrinin çarkları dönmeye başladı ve hârika yaratıldı.

Oysa, Çin, sömürge örneği bir ülke idi. Yardımlarla değil, engellemelere rağmen, onbeş yıl içinde tekniği ileri bir endüstri kurmaya muvaffak olmuş, atom bombası için de, hayli para ve emek harcamıştır. Asıl hârika, bu başarıdır. Bu gezide beni en çok etki altında bırakan, bu hârika olmuştur. İnanım odur ki, dünya kuvvetler dengesini değiştirecek olan Çin askerî gücünden ziyade, Çin'in endüstri gücü olacaktır.»

«Çin komünistlerini Çan Kay Şek'ten ayıran bir husus, komünistlerin kendi kuvvetleriyle başarı kazanılabileceğine inanmaları karşısında, Çan Kay Şek'in yabancı ve hele Amerikan yardımına güvenmesidir. Böyle bir ayrılık olduğu içindir ki, komünistler, iktidara geçmezden önce ve ondan sonra da Moskova'nın baskılarına mukavemet etmişlerken, Çan Kay Şek, Washington'dan gelen baskılara boyun eğmek zorunda kalmış ve çoğu zaman kaybetmiştir. Komünistler, iktidara geçmeden de, bağımsız hareket edebilirken, Yalta ve Potsdam'da, arkasından da Rusya ile yapılan pazarlıklardan da anlaşılacağı gibi, Çan Kay Şek iktidarda iken de Amerikanın peyi ki olmuştur.»

İşte bugün böyle bir Çin, bir sürü taşkınlık, ölçsüzlük ve yanlışlık içinde de olsa, kendi gücüyle kalkınmanın ve kendine güvenmenin gururu içinde yaşıyor. Biz, bu gururu Çinden çok önce tanıdık. Mustafa Kemal'in en önem verdiği husus, kendine güvenen gururlu bir millet yetiştirmektir. Bir kısım dil ve tarih teorilerindeki aşırılıklar, herhalde kendine inanan, mağrur bir millet yaratma sabırsızlığının sonucuydu. Atatürk, her işin başının kendine güven olduğunu çok iyi bilmekteydi.

Çin o zamanlar daha, «Köpekler ve Çinliler giremez» hakaretini al-

nında taşıyordu. Mao ve arkadaşları, «Ah, biz de Türkiye gibi yapabilesek» diye kıvranıyorlardı. Bu gün Çinin liderlerinden biri 1922 Eylülünde şunları yazıyordu: «Emperyalizmin baskısı altındaki büyük ve eski ülkeler arasında en çok ıstırap çeken Türkiye ve Çin oldu. Ey benim 400 milyon mazlum kardeşim, gördünüz mü olan biteni? Bizim gibi milletlerarası emperyalizmin baskısına uğrayan Türk halkı, şimdi emperyalizmi yendi! Türklere hayranız ve onların verdiği büyük örneği, biz de gerçekleştirmek istiyoruz.

Türk mücadelesi karşısında, kör ve sağır kalamayız. Asyanın her yerinde, mazlum halklar, Türkiye'nin zaferini yürekten istemektedirler. Milletlerarası emperyalizmin zulmüne uğrayan biz, 400 milyon kardeş, sıcak sevgi ve temennimizi göstermeli ve hep birlikte haykırmalıyız: Yaşasın mazlum Türk halkının zaferi!»

Mustafa Kemal'in mağrur Türkiye'si, böyle bir Türkiye idi. Ya «Henüz zelzele üstünden 35 gün geçmiştir. 15 bin çadır tevzi edilmiş ve kurulmuştur. Bu zor bir meseledir» diyen Demirel'in Türkiye'si? «Amerikasız, yabancı sermayesiz mahvoluruz» haysiyetsizliği, sıkılmadan kalkınma programı hâline getirilmiştir. Komprador-ağa egemenliğinin, bu memlekete yaptığı en büyük kötülük, milletin kendine güvenini ve gururunu yok etme yolunda gösterdikleri haince çaba olsa gerektir.

Bereket, bu milletin yalnız ekonomisini değil, beynini de sömürgeleştirme ve benliğini emperyalist pazarlarda satışa çıkarma çabalarına rağmen, Atatürk'ün ruhu hâlâ taze ve güçlüdür. Bu ruh, milletçe uşaklığı bir hayat felsefesi hâline getirenlerin suratına, milli gururun kurtarıcı yumruğunu indirmekte gecikmeyecektir.

Doğan Avcioğlu

MASONLUK VE POLİTİKA

Türk ve Dünya Masonluğunda Yeni Gelişmeler

Mobil'ci Büyük Ustad Necdet Egeran'ın Ankara Bilgi Locası 43 numarada kayıtlı Süleyman Demirel'e Mason olmadığını ispatlayan sahte belge vermesi üzerine patlak veren buhrandan, Türk Masonluğu henüz kurtulabilmiş değildir. Egeran, bu skandala rağmen, sahneden çekileceği yerde, kırk yıllık politikacılara özgü entrikalarla, kendini Büyük Ustad seçirmiş ve sahte belge işini, Böyle bir vesikaya sahip olma saydı, Demirel, AP lideri olamayacak ve büyük bir partinin başına, ırkçı, koyu muhafazakâr bir lider geçecekti. Laik zihniyetli, medenî bir insana yardım etmekle, mensubu bulunduğum Mason Cemiyetine de hizmet ettiğim kanaatındayım tarzında bir «secaat arzı» ile savunmuştu. Mason ilkelere açıkça aykırı bu tutumu yüzünden, başında keza Mobil'den Hâzım Atıf Kuyucak bulunan Yüksek Şûra, Büyük Ustad ve İskoçya Büyük Locasının fahri ikinci Büyük Nazırı ve Türkiye Temsilcisi Necdet Egeran'a karşı cephe almış ve Egeran istifa zorunda kalmıştı. Yüksek Şûra, «Masonluğun temel kurallarından biri doğruluk ve dürüstlük, diğeri ise politikanın mahfil kaplılarından içeri sokulmamasıdır. Buna rağmen, bu iki esas prensibe muhalefet eden birader (Egeran) maalesef Ustad seçilmiştir.» diyordu. Ama Egeran'ın istefası ile iş bitmedi. Ye rife gelen Büyük Ustad müzeci Hayrullah Ors, iyi niyetli, fakat pasif bir kişi idi. Bu pasiflikten yararlanan Egeran'ın «yâr-ı vefâdar» Nâfiz Ekemen'in çabalarıyla, Mobil'ci Egeran, nüfuzlu durumunu sürdürmektedir. Egeran, kaybına bir türlü rıza gösteremediği Büyük Ustadlığı ele geçirmek için geniş hazırlıklara girişmiştir. Taraftarlarının sayısı da bir hayli fazladır. Zira Egeran, Türk Masonlarının ta 1909 yılından beri kabul edilmiş istedikleri İngiliz Büyük Locasının ânahtarını elinde tutan adam sayılmaktadır. Mobil'deki durumu nun verdiği imkânlarla Abglosakson çevrelerine sokulan Egeran, Türk Masonluğunun baş dış temsilcisi sayılmaktadır. Bu nüfuz sayesinde, eski Büyük Ustad, «Ben gidersem, milletlerarası alanda yıkılırız» tehdidini savurmaktadır. Nitekim Egeran, «tarîhi mesajım» adıyla, bütün Masonlara gönderdiği bir yazıda şöyle böbürlenmekteydi: «Unutmayınız ki, Dünya Masonluğunun nazarları da Büyük Locamızın te sanüt ve beraberliği üzerinde temerküz etmiş bulunmaktadır. Te sanütü ve disiplini gevşettimiz anda, Türk Masonluğunun yıkılmasına, haysiyet ve şerefine onarılmaz yaralar almasına ve Muntazam Dünya Masonluğunca tanınmamızı sağlamak için yapılan 10 yıllık büyük gayretlerin heba olmasına yol açacaktır.» Egeran'a göre, Türk Masonluğunun haysiyet ve şerefi, Anglosaksonlarca tanınmasına ve kendisinin başta kalmasına bağlıdır! Gerçi, Egeran'ın milletlerarası alanda nüfuzunu küçümseyenler de vardır. 27 Mayıs'tan sonra politik nedenlerle Masonluktan ihraç edilen eski Büyük Ustad Ahmet Salih Korur, Türk Masonluğunun Anglosakson çevrelerinde elde ettiği başarıyı, Egeran'ın değil, kendilerinin sağladıkları inancındadır. Bazı Masonlarca çevrilerek, Amerika'daki Mason kuruluşlarına gönderilen YON'un 138. sayısında ki «Egeran Olayı» ile ilgili yazı, Mobil'ci üstadın dış çevrelerdeki itibarını biraz sarsmıştır. Ama yine de Egeran, dış çevrelerin nüfuzlu adamı durumundadır. Kendisi şimdilik Türkiye Büyük Locasının başında değilse bile, N. Ekemen gibi «yâr-ı vefâdar» ları Locaya hâkimdirler.

Bu durum, Yüksek Şûrayı harekete getirerek, Egeran'ın devrilmesinde büyük rol oynayan genç Masonları fena halde huzursuz kılmaktadır. İstanbulda gittikçe güç kazanan genç Masonlar, yalnız Egeran gibi en ilkel ahlâk

ilkelerine aykırı hareket eden kişilerin tasfiyesi ile yetinmeyip, Masonluk ilkelerine uygun biçimde, Türk toplumunun sorunlarıyla ilgilenmesini istemektedirler. Başka bir deyimle, doğruluk, dürüstlük ve kardeşlik ilkelerinin, isyan ettirici adaletsizliklerle dolu bir toplumda, bu gerçeklere yüz çevirerek, soyut plânda savunulamayacağı inancındadırlar. Bir yandan isyan ettirici adaletsizliklere göz yummak, öte yandan kardeşlikten söz açmak, idealist genç Masonlara, affolunmaz bir riyakârlık biçiminde gözükmektedir. Şüphesiz genç Masonlar, derneklerinin, kesinlikle siyasi partilerin dışında kalması gerektiği inancındadırlar. Parti politikasına, şiddetle karşıdırlar. Ama bu dar anlamda politikayı kesinlikle reddetmekle beraber, toplumun hayatî sorunları ile yakından ilgilenmeyi ve vaziyet almayı gerektiren geniş anlamda politikayı Türk Masonlarının benimsemesini zorunlu saymaktadırlar. Halbuki Masonluk şimdiye kadar Türkiye'de, demokrasimiz gibi, biçimsel plânda kalmıştır. Toplumun ilgilendiren büyük sorunları yok saymış ve ileri görünüşlü tatlı muhafazakârlığın rahavetine dalmıştır. Esasen Masonluk, uzunca süre Türkiye'de, genellikle «kariyeristler» in dışında, zenginleri ve muhafazakâr görüşlü yüksek memurları toplamıştır. Türk Masonluğunun önünde reverans yaptığı, Başkan Johnson gibi üyelerle iftihar eden Anglosakson Masonluğu da, son derece muhafazakârdır. Masonluğun Vatikan'ı sayılan İngiltere Büyük Locası, Anglosakson kapitalizminin kalesidir. İngiliz Merkez Bankası ve Amerikan malî çevreleri, Anglosakson Masonluğunun kudretli müstahkem mevkileridir. Bu kudret hakkında, 21 Eylül 1966 tarihli Le Nouvel Observateur düşündürücü bir örnek vermektedir:

İkinci Dünya Savaşından sonra, Alman Masonluğu yeniden güç lenmek istemiştir. Almanlar, Fransız Büyük Şark Locası ile temasa geçmişlerdir. Alman Mason örgütü, borçlanma yoluyla geniş inşaat girişime niyetindedir. Alman bankaları, Masonlara kredi açmaya hazırdu. Yalnız Alman bankaları ufacak bir şart ileri sürmektedirler. Bu ufacak şart, Anglosakson Mason örgütlerinin Alman Masonlarına açılacak krediye kefil olmalarıdır! Tabii ki bu ufacak şart, Fransızların tasfiyesine ve Anglosakson Masonluğunun egemenliğine yol açmıştır.

Le Nouvel Observateur, «Hindistan ve Seylanda görüldüğü gibi geleneksel Anglosakson Masonluğunun muhafazakâr politikaları tutmaya yöneldiğini» yazmaktadır. Buna karşılık, «Anglosakson Vatikanı»ndan tamamen bağımsız, Fransız Büyük Şark örgütü, ileri fikirlerin şampiyonluğunu yapmakta ve Anglosakson hegemonyasını sarsmak için milletlerarası plânda savaş vermektedir. Nasıl General de Gaulle, dünyada Anglosakson egemenliğini yıkmak amacıyla her plânda mücadele ediyorsa, General ile arası hiç de iyi olmayan Büyük Şark da, İngiliz Büyük Locasının hegemonyasına karşı savaş vermektedir. Vatikan'da, Doğu Bloku içinde ve Üçüncü Dünyada yürütülen bu savaşta, Büyük Şark Locası, büyük bir dinamizm göstermektedir. Büyük Şark, Türkiye'de de, muhafazakâr Anglosaksonlara karşı ciddi bir rakip olarak faaliyet göstermeye başlamıştır.

Büyük Şark, başından itibaren ilerici bir politikanın içinde bulunmuştur. Gerçi Loca içinde de, Fransız Masonluğunu, etliye tuzluya karışmayan geleneksel spirüel bir plânda tutmak isteyen bir kanat vardır. Ama genellikle Fransız masonluğu, hümanist ilkelerini gerçekleştirmek için ilerici politikanın tam göbeğinde yer almıştır. Bir kaç yıl önceki, Büyük Ustad Jacques Mitterand

— General de Gaulle'e karşı çıkan Başkan adayı F. Mitterand ile ilgisi yoktur, — son derece ilerici bir politikanın yöneticilerinden idi. İlericiler Birliğinin Sekreteri ve Barış Hareketinin yöneticilerinden idi. J. Mitterand, geleneksel spirüalistlerin ve Guy Mollet sosyalistlerinin muhalefeti ile yenildi. Fransız Sosyalist Partisi, Büyük Şark'ın en güçlü unsurlarından biridir. Büyük Locanın, bu ayın içinde yapılan son Umumi Heyet toplantısına katılan 410 Masonun 50 si milletvekiliydi ve bunların 30 kadarı Fransız Sosyalist Partisi ne mensuptu. Fransız sosyalist Masonlarına lider Guy Mollet nezaret etmekte ve Gerard Jacques ise eylemi yürütmektedir. Guy Mollet sosyalistleri, çok daha ilerici olan J. Mitterand'ı, boğaz doktoru A. Chevalier hesabına devirmişlerdir. Chevalier, Guy Mollet sosyalistlerinden farklı olarak Masonluğun dar anlamıyla politikanın dışında tutulması ve çeşitli çevrelerle yakın temas halinde yeni bir hümanizmanın yaratılması inancındaydı. Chevalier, solcu Mendes-France ve Guy Mollet kadar orta yolcu po-

litikacı Lecanuet ile temaslar kummıştır. Masonluğu hiç de iyi gözle bakmayan de Gaulle'cülerle, yüksek memurlarla, plâncılarla, Avrupa ekonomik teşekkülleriyle, sendikacılarla, Marksist ekonomik araştırma gruplarıyla, Katolik Kilisesi temsilcileriyle ilişkiler tesis etmiştir. Doğu Blokuna ve Üçüncü Dünyaya adımını atmıştır. Ama herşeye rağmen, solun arzuladığı aktif politikanın dışında kalmıştır. Bu yüzden ki, bu ayın ortalarında yapılan Umumi Heyet toplantısında Chevalier Büyük Ustadlığı kaybetmiş, yerine sosyalistlerin desteklediği eski bakanlardan Anxionnaz gelmiştir. Anxionnaz, Büyük Şark Locasının, solun desteklediği savaşlarda, sorumluluğunu alması gerektiği inancındadır. Büyük Şark şimdi, İngiliz Büyük Locası ile çok daha önceden başlayan milletlerarası bir rekabeti hızlandırma amacındadır. Muhafazakâr Anglosaksonlara karşı, Büyük Şark, Almanya İtalya ve Hollanda ve özellikle Güney Amerikan liberal çevrelerinde başarı sağlamaktadır. Büyük Şark, Orta Doğu ve Türkiye'de de Anglosaksonlar aleyhine, ilerici bir platformda gelişme çabasıdadır. Hatta Doğu Avrupa ülkelerinde dahi, komünist hükümetleri ikna ederek, kiliseye karşı bir denge unsuru olarak Masonluğu geliştirmeye çalışmaktadır. Kilise, şimdiye kadar, Mason localarına katılan katolikleri afazoz etmiştir. Buna dayanarak, Büyük Şark, kilise ile kavga halinde bulunan Doğu Avrupa ülkelerinin Masonluğu müsamaha etmelerini sağlamayı denemektedir. Bu yolda, Büyük Şark'ın hayli başarı elde ettiği de anlaşılmalıdır. Ote yandan Büyük Şark, bir kaç yıldır ilerici politikaya yönelen ve spirüel alanda tekelciliğini yumuşatma eğilimi gösteren Vatikan ile de dostane münasebetler kurmanın yollarını aramaktadır. Vatikan da bu çabaları olumlu karşılıyor intibam vermiştir. Böylece, milletlerarası Masonluğun, ilerici ve muhafazakâr olmak üzere, iki ayrı merkezi teşekkül etme yolundadır. Bu gelişmenin, şimdiye kadar muhafazakâr Anglosakson nüfuzunda kalan Türk Masonluğu üzerinde de etkisini göstereceği,

ilerici genç Masonlar ile muhafazakâr Masonlar arasındaki çatışmanın şiddetleneceği anlaşılmaktadır. Mobil'ci Egeran'ın yabancı petrol şirketlerinin yararına olarak, Demirel'i AP Genel Başkanlığına getirmek için Masonluğu âlet etmesi, milletlerarası bu son gelişmelerin de ışığı altında Türk masonluğunda ilerici gerici ayrımının kesinlikle ortaya çıkmasına yol açmıştır.

CHP İstanbul İl Kongresi

Eğer İstanbul Kongresi ufak çapta bir Kurultay sayılırsa, 18 Ekimde «Ortanın Solu» tezinin, bu tezin samimiyetle savunuculuğunu yapan kişilerle birlikte gerçek bir başarıya ulaşacağına hükmetmek gerekecektir. Zira Kongrede, Bülent Ecevit, İsmet Paşadan dahi fazla alkışlandı. İnönü, delegelerin Ecevit'e yaptıkları büyük tezahüratı, memnun bir şekilde tebessüm ederek ve alkışlara katılarak izliyordu. Esasen Paşa, gerek konuşması ve gerek davranışları ile kalbinin Ecevit'ten yana olduğunu belli etmişti. Kongreye girince, bu işlerde gayet dikatli olan Paşa, Ecevit ve Prof. Aksoy'un yanına oturmuştu. Konuşmasından sonra da Ecevit'i sevgiyle öptü.

Tam formunda olan İsmet Paşa, yalnız Kasım Gülek, Ekrem Özden, Cemal Yıldırım, Ruhi Soyer gibi sağ çığırklarını değil, Feyzioğlu gibi, «Ortanın solu» deyimine hayır, ortanın solu politikasına evet» diyen politika cambazlarını da yerden bir konuşma yaptı. Paşa, reform aleyhtarları kadar, «Ortanın solu» deyiminde sol kelimesi olduğunu bahane ederek vaziyet alanları da suçladı. Bu arada İnönü, ortada durma geleneğine uyarak, «Ortanın solu» aşırı sol fikirlerle CHP'nin kapısını açmak için fırsat arayanlardan» şikâyet etti. Ama bunlar kimlerdi? CHP'de aşırı sağın faaliyetleri belgelerle ortadaydı. Ama CHP içinde aşırı sol, soyut bir hedefti. Nitekim Paşa da, aşırı sağdan gelen hak-sız hücumlar karşısında soldan gelen tepkileri, «Bu tartışmalar, ortanın solundakiler arasında aşırı fikir söyleyenleri de tabiatı itibarıyla doğurmuştur» diyerek mazur görmekteydi.

Son derece formunda olan ve espri yapan İsmet Paşa, konuşması sırasında gazetelerde yer almayan bir çok şey söyledi. Bu sözlerin en ilgici çekicisi Paşanın isim vermemekle beraber, TIP'e karşı olan tutumuydu. 1965 seçimlerinden önce, TIP'i bir kaç defa öven ve saldırılara karşı koruyan İnönü'nün TIP'ten biraz hayal kırıklığı ile söz ettiği dik-kati çekti. İnönü, AP gibi TIP'in de din istismarcılığı yapmasından şikâyetçi idi: «Hatta size garibini söylüyeyim, bugün bile, aşırı solcular, memleketin uzak köşelerinde teşkilât kurmaya çalışırken din istismarı yapmaktadırlar. Ve din istismarını Halk Partisine karşı yaptıklarını gizlememektedirler. Solumuzda bulunan aşırı solcular bile bunu yapmaktadırlar. En son misalini Van'daki çalışmalarından öğrenmiş bulunuyoruz». Suçlama çok ağırdır ve TIP gereken ciddiyetle ve delilleriyle bu iddiaları cevaplandırmalıdır. Genel merkezden habersiz teşkilâtta bir kısım kişilerin münasebetsizlikleri, İnönü'nün bu tarz konuşmalarına yol açıyorsa, TIP, bu sorumsuz kişilerden derhal hesap sormalıdır. Bir sosyalist partinin din istismarcılığı yapması, asla düşünülemeyecek bir husustur. Dine saygılı olmakla din istismarcılığı arasında bir karlı dağ olduğu açıktır. TIP, bu konuda mutlaka sesini yükseltmelidir.

Bunun dışında, Paşanın önemle üzerinde durduğu ikinci bir konu, petrol dâvâsı oldu. İrticalen konuşan Paşa, basit kelimelerle dâvâyı nefis bir şekilde ortaya koydu: «Petrol reformu, bir karanlığa doğru gitmektedir. 1954'te yalnız başımıza mücadele

Mobil'ci Necdet Egeran
Anklosak son kozu!..

KİMDEN YANA?

Inönü, Ecevit ile
Deketlenen ümit..

ettik. (Paramız yok, bilgimiz yok, hiç bir şey yapamayız) dediler. Tatbikatını görelim dedik, millileştirmeye kalkışmadan iyi niyetle izledik. Kanat odur ki, yabancılar yalnız kendi çıkarlarını düşünmektedirler. Memleket çıkarlarıyla münasebetleri yoktur. Hükümetlere düşen, özel çıkarlarla memleket çıkarlarını birleştirmektir. Yabancı şirketler gelecekler, kendi petrolerini satmak için yurdumuzda petrol çıkartmayacaklar. Böyle şey olmaz. Mesele, buradan patladı. Gün geldi, kendi çıkarttığımız petrolü satmadık. Onlar ise dışarıdan petrol ithal ediyorlardı. Olur mu böyle şey? İlk şamar burada yendi. (Kanuna uyar uymaz, evvela bizimki işlenecek) dedik. Sonra ikinci büyük tehlike başladı. Şüphesiz, dışarıdan da petrol alma zorundaydık. Ama bize satılan petrolün fiyatı, herkesten pahalıydı. Neden? Olmaz böyle şey, dedik. Adım adım şu kanaata vardık: TPAO'nun hayatı tehlikededir, bunu istemiyorlar. Bilgisi yok, fabrikası yok, parası yok diyorlar. Petrol borusu işi ortaya çıktı. Kanuna aykırıdır, hakkınız vardır, yoktur, bir sürü şey söylendi. Uzun yıllar uğraşmadan sonra, bu işi TPAO'ya verdik. İtirazların, şikâyetlerin hududu yok. Boru hattı, muhtemelen yıl sonunda bitecek. Kârlı bir iş. Senede 50 ilâ 100 milyon lira kadar bir kâr sağlayacak. Bin müşkilâtlâ 500 milyon lira sermaye bulduk TPAO'ya. Böylece senede 100 milyon liraya kadar bir yatırım imkânı hazırlandı. Şimdi özel teşebbüs yapacağız diyorlar. Hisse senetleri, özel teşebbüse dağıtılacak belki yüzde 20'ye kadar kâr getirecek. TPAO, 100 milyon lira kârdan mahrum edilecek, Gâye bu, Türk petroleri işlenmeyecek, gâye bu. Kendi kalkınmamızı, kendimiz yapmaya mecburuz. Petrol ümidimizi bağladığımız son kaynaklardan biridir. CHP bunların sahibi olacak.

Inönü, ayrıca, İhami Sosyal olayı üzerinde önemle şunları söyledi: «Ankara şehrinde bir gazeteçi, güpegündüz alınmış, kaçırılmış, asayiş dairelerinin önünden geçirilerek şehir dışına götürülmüş ve yaralanmıştır. Olay, çok üzücüdür, türlü tefsirleri ve neticeleri olacaktır. Tamir için, suçluların bulunması şarttır. Meselenin, başka devâsı yoktur».

Kongrenin ilk günü İnönü'nün konuşmasının heyecanı bitti. İkinci günün heyecanı da Bülent Ecevit oldu. Ecevit de, çok güzel ve içten bir konuşma yaptı. Ortanın soluna karşı çıkmanın güllünlüğünü belirtti: «Biz şimdi, ortanın solunda olduğumuzu söylemekten ürkecek isek, bunda sakıncalar buluyorsak, Türkiye bu ortamda ise, düşünce öz-

gürlüğünün bu derecede tehlike de görüldüğü bir ülkede, demokrasinin yaşayacağını sanmak bir hayaldir...»

Cumhuriyet'i kuranlar, yaptıkları reformları halka anlatır ve kabul ettirmeye çalışırken, bundan 40-44 yıl önce, çok daha güç şartlar içinde idiler. Ama asla vazgeçtiler, halk anlamaz demediler. Halk, anlar. Mesele, halk anlayacak kadar dâvâyâ sarılmak, inanmak ve hiç bir hesabın içinde olmaksızın, halkın faydasına çalıştığımızın inancını taşımaktır».

Konuşmasının büyük kısmını ortanın solu meselesine ayıran Ecevit, tâviz vermez antiemperyalist tutumunu da açık seçik ortaya koydu: «Kurtuluş Savaşında, nasıl toprağın üstündeki yabancı sömürücüleri yurdumuzdan sürmüş ve kurtulmuşsak, şimdi de toprağın altını sömürmek isteyenlerle mücadele edeceğiz. Türk toprağını altından işgal etmek isteyen sömürücülere nasıl müsaade ederiz?».

Ecevit, Gençlik Kolu Kongresinde de şunları söylüyordu: «Demokrasimizi, yabancı nüfuz ve baskısının Türkiye'ye girmesini kolaylaştırıcı bir kapı hâline getirme yolundaki davranış ve oyunlara göz yummayacağız, meydan vermeyeceğiz. Hiç bir Türk buna razı olamaz. Parti farkı olmaksızın, bütün Türk milliyetçileri, bu türlü oyunların elbirliği ile karşısına çıkmalıdırlar.»

Kongrenin İnönü ve Ecevit'ten sonra en çok alkışlanan üçüncü hatibi Prof. Muammer Aksoy oldu. Aksoy «rejim bürhanı» üzerinde durdu: «Türk demokrasisinin durumu vahim, fakat ümitsiz değildir. Rejim, ciddi bir tehlike içindedir. Saat 12'ye 5 kalmıştır. Gerekenler yapılmazsa, demokrasinin karaya oturmasına şahit olacağız.»

Demokrasî mi, devlet mi sorusuna cevap vermek gerektiği zaman, tarih, devletin kurtarılması için demokrasiye paydos denildiğini çok görmüştür... Fikir özgürlüğü olmazsa, din istismarı ile akıl yolu kapanırsa, demokrasi emniyet sübaplarını kaybeder ve çöker.

Türkiyede demokrasi 32 milyonun refahını, insanca yaşayışını sağlamadıkça ayakta duramaz. Sosyal olmanın bir demokrasîye demokrasî denemez.

Rejimin kurtarılması ve iktidarın partizan idare kurma eğiliminin sür'atle önlenmesi için Cumhurbaşkanına sorumluluk düşmektedir. İktidar, suç teşkil edecek, rejimi tehlikeye sokacak şekilde din sömürücülüğü yapıyor. Bütünlüğümüzü bölüyor. Böylesine bir tutum, Anayasanın 19. maddesine göre o partinin kapatılmasını gerektirir. Manzara budur. Partizan idare kurma

Bir emekli Korgeneralimizden mektup aldım. Sayın Korgeneralin adını açıklamadan mektubu yayınlıyorum. Gerçi kendisi adının saklı tutulmasını istememiştir. Ama adını açıklamak bir yarar sağlamayacağı gibi, açıklamadan konu üstüne eğilmek daha rahat olacaktır. Diyor ki Sayın Korgeneral:

«Ben, kuruluşundan beri Adalet Partisinin gidiş yönüyle ilgilenirim. Bu partinin 27 Mayıs'ı kabul ederek ve bunun kendisine temel tutarak yürümesi hâlinde memleketin huzur ve kalkınma yolunu bulacağı kanısındayım.»

Süleyman Demirel'in başa geçmesine kadar bu partiden 27 Mayıs'a aykırı çok şeyler gördük ve üzüldük. Fakat bu zatın Parti Başkanlığına getirilmesi herkese ve bana ümit verdi. Politikada bozulmamış olan bu teknik zatın Partiyi itidale ve memleketi huzura kavuşturacağı umuldu. 965 Şubatında bu zat eski Kara Kuvvetleri Komandanı Korgeneral Celâl Alkoç'a geldi. 27 Mayıs'ı temel kabul ettiğini, partiyi itidale yürüteceğini beyan ederek, Ordu ile ilişkilerini düzelmesi için kendisinin arkadaşları ile beraber partiye katılmasını rica etti. Alkoç ve ben bu ricayı rahmetli Gürsel Paşaya açtık. Gürsel: «İsabetli olur, Demirel'in parti başına gelmesine ben büyük ölçüde yardım ettim, sizin gibi 27 Mayısçıların Partide Demirel'in yanında bir grup teşkil etmeniz Partiyi itidale ve faydalı yöne çevirir» dedi. General Alkoç'la beraber Partiye girdim. 1965 seçimlerinde hükümlü Demokratların yakınlarına özel itina göstermeleri ve seçim demecilerinde iletmiş geri konuşmaları, bize evvelce verdikleri 27 Mayıs'ı temel tuttukları hakkındaki sözü bozdu. Partiden çıktık. O zamandan beri Partinin yönünü hep kuşku ile izlerim. Süleyman Demirel'in son Hayat dergisindeki fotoğrafları bütün şüpheleri kaldırdı, durumu aydınlattı. Dergideki resimlerde Demirel'in salonunda duvarda Atatürk'ün resmi ve iki yanında daha da yüksekte Celâl Bayar ve Adnan Menderes'in resimleri görülmektedir. Bunu herhangi bir vatandaş yapsa güler geçerdim, fakat iktidar partisinin Başkanı ve devletin Başbakanı, 27 Mayıs'ın ve Anayasanın suçladığı iki idam hükümlüsünü Atatürk'ün yanında başta gösterir ve bunu pervasızca bir dergide yayınlarsa, bu zatın başında bulunduğu hükümetin ve partinin 27 Mayıs'a karşı olmadığını söylemek gülünç ve apaçık bir gerçeği inkâr etmek olur.

Görüşünüzde haklısınız İlhan bey, Demirel'in Alkoç ve Gürsel Paşalara söylediğinin tam aksine, başlarında Başkanları olduğu halde 27 Mayıs'a karşı dönmeye gidiyorlar.»

Sayın E. Korgeneral mektubunun altına bir de not koymuş. Diyor ki:

«Hayat dergisindeki resimlere ve bunun yayınlanmasındaki çürete şaşım. Gözükle büyütle uzun uzun inceledim, arkadaşlara gösterdim. Bunlar Atatürk Bayar ve Menderes'ten başkaları değildi.»

Mektuptan açıkça anlaşıldığı gibi sayın Korgeneral Demirel'in «hakiki hüviyetine» inanmakta zorluk çekmektedir. Demirel, Bayar ve Menderes'in fotoğraflarını Atatürk'ün üstüne asmış 27 Mayıs hükümlülerini kendisine başta yapmıştır. Sayın Korgeneral elinde büyütle bu manzarayı teşhir eden fotoğrafı incelemekte, arkadaşlarına göstermekte inanamak istememektedir.

Aynı duygular şüphesiz Gürsel Paşa'da da vardır. Gürsel, Demirel'in «iyi niyetine» inanmıştır..

Ve mektupla açıklandığı gibi Adalet Partisi ba-

şını gelmesine yardım etmiştir. Hattâ daha sonra Demirel'in iktidara gelmesine Gürsel'in yardımcı olduğu da açıklanmıştır.

Bu durumda çok dikkati çekici olan noktadır:

Orgeneral Cemal Gürsel 27 Mayıs ihtilâlinin lideridir. Nasıl oluyor da ihtilâl karşı olan çevrelerin adamını iktidara getirmek yolunda çalışıyor? Bir Cumhurbaşkanı düşününüz ki adı Cemal Gürsel'dir. Eski Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ı devirmiş, ve onu idama mahkûm eden bir Millî Birlik yönetiminin başı olmuştur. Ve bir Cumhurbaşkanı düşününüz ki eski Başbakan Adnan Menderes'i devirmiş ve onu idama mahkûm eden Millî Birlik yönetiminin başı olmuştur. İşte bu Cemal Gürsel, Süleyman Demirel'in hem Adalet Partisi Başkanı olması için çalışır, hem de Başbakan olması için yardım eder.

Bu tuhaf hikâyeye tabii bazı kişilere inanılmaz gelir.

Hele sayın askerlerimize, öncelikle generalerimize ve asker doğruluğu içinde olayları ölçen biçenlere büsbütün inanılmaz gelir.

Mademki Demirel o generalere gitmiştir. «Ben 27 Mayıstan yanayım bana yardım edin» demiştir, şu halde 27 Mayıstan yanadır.

Oysa YON dergisi daha Demirel'in adı Adalet Partisi Başkanlığına aday olarak duyulunca Demirel'in gerçek kimliğini açıklamıştır. Demirel'in o günden bu yana YON'un teşhisini yalanlayacak bir tek davranışı görülmemiştir. Amerikanın muhtemelen adamı, komprador yönetiminin sadık politikacısı ve oy almak için her çareye başvuran siyaset kişisi... Demirel bu çizgilerin dışında tek adım atmamıştır ve atamaz. Generalere gitmesi, yardım istemesi, Atatürkçüym demesi, 27 Mayıs çıyım demesi hep bu genel politikanın içindeki küçük taktiklerden ibarettir.

Ne var ki bizim sayın askerlerimiz politikamızın iktisadî temellere oturmuş büyük çizgilerine bakacakları yerde, çevrelerindeki insanların küçük davranışlarına bakarak hüküm veriyorlar. 27 Mayıs devriminin başından beri içine düştüğü çelişmeler hep bu nedenledir. Ve bu nedenledir ki çok değerli ve sağduyu sahibi bir asker olan Cemal Gürsel, ihtilâl devirdiği çevrelerin iktidara geçmesi için gayret gösterecek kadar büyük bir çapraz içine düşmüştür.

Eski ve yeni askerlerimizin çevrelerindeki insanları komünisttir, 27 Mayıs düşmanıdır, 27 Mayısçıdır, Atatürkçüdür, sosyalisttir, faşisttir, iyidir, kötüdür, namusludur, namussuzdur gibi ölçülere vuracakları yerde Türkiye'deki akımları kavramaları ve bu akımlar içinde insanları yerlerine oturtmaları gerekir.

Millî Birlik yönetiminin birinci kabinesi, bu bakımdan çok dikkat çekicidir. Millî Birlik yönetimine ve 27 Mayıs Anayasasına karşı kişilerin de o kabinede yer almaları askerlerin politika ve iktisattan ne kadar uzakta kaldıklarını belirten bir olaydır.

Ne var ki 27 Mayıs'tan bu yana köprülerin altından çok sular akmıştır. Şimdi Türkiye, askeriyle sivilyle uyanıyor. Kim domuzdan yana, kim Türkiye'nin millî çıkarlarından yana artık ortaya çıkıyor. Ve bu hakikatlerin ortaya çıkması için gerekli ölçüler artık elimizdedir.

İlhan Selçuk

gelişimi, hiç bir zaman bugünkü şiddetini bulmamıştır. Tarafsız idare kalkmıştır. Mahkeme kararları, dinlenmemektedir. Bir Diyanet İşleri Başkanı, alevîlik, sınıflık meselelerini hortlatmak, hilâfet istemek gibi vahim teşebbüslerde bulunabilmektedir. Bunlara dur denmesi gerekir. 1961 Anayasası, Cumhurbaşkanına bu yetkiyi vermiştir. Rejimi kurtarmak ve korumak görevi, Cumhurbaşkanlığı makamına verilmemiş olsaydı, başkanların partisziz olması, 7 yılda bir seçilmeleri ve ikinci bir dönem asla seçilememeleri gibi onların tarafsızlıklarını koruyucu tedbirleri bu derece önem verilmezdi. Bütün bunlar, Cumhurbaşkanlığı makamını, tarafsız idarenin en sorumlu mercii hâline getirmek içindir. Biz Cumhurbaşkanından tehlikeyi görmesini ve ona dur demesini bekliyoruz, bu ümidi besliyoruz.»

Kongre bu hava içinde son buldu ve Ecevit'ten yana olanlar, büyük çoğunlukla Yönetim Kurulunu ve Kurultay delegeliklerini kazandılar. Ama unutmamak gerekir ki, İstanbul CHP'nin daima ileri fikirlerinin öncülüğünü yapan bir ilidir. İstanbul, büyük önemine rağmen, Türkiye demek değildir. Fakat İsmet Paşanın açık tutumu ve Ecevit grubunun parti programına bağlı

samimi çalışmalarını, en muhafazakâr illerde dahi, buzları çözme başarımlarını. Partinin kuruluşu da, bu muhafazakâr buzların çözülmesine bağlıdır. CHP de ilk defa olarak «ağalarımız giderlerse gitsinler» havası esmemektedir.

Atatürk'ün
Bursa Nutku!

Artık Atatürk'ün Bursa Nutku da takibat konusu olmaya başlamıştır! Bu nutku okuyan Yargıtay Başkanına bir şey yapamayan savcı, nutku yayınlayan gençlere karşı harekete geçmiştir!

Savcıya göre, bu nutuk sahtedir! Halbuki nutuk, gazetecilerin

önünde söylenmiştir ve nutuk o tarihlerde Bursa'da cereyan eden olaylara tamamen uygundur: Atatürk. «neden Arapça ezan okunmuyor» diye Bursa'da bir hareketin olduğunu Afyon'da işitmiştir. Atatürk, derhal programını değiştirerek Bursa'ya gelmiş ve tahkikatı yürütmüştür. Bizzat Atatürk. Sulh Hâkimi Hasan Bey, Cumhuriyet Müddeiummüsü Sâkıp Bey, Müftü Nurettin Efendiye işten elçektirmiştir. Savcı, Adliye ve Emniyetin görevlerini yerine getirmediklerini böylece tesbit eden Atatürk, böyle durumlarda devrimlerin nasıl korunacağını Bursa nutkunda açıklamıştır:

«... Memleketin polisi vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır... demiyecektir. hemen müdahale edecektir. Elle, taşla, sopa ve silâhla... nesi varsa onunla, kendi eserini koruyacaktır.» Büyük devrimci, Türk gençliğine hitabında da, aynı düşüncüyü işlemez mi? Yeni Anayasa da başlangıç kısmında Anayasa düzenini, «hürriyete ve fazilete âşik evlâtlarının uyanık bekçiliğine» emanet etmiyor mu?

Savcıların, Atatürk'ün nutkunu takibat konusu yaptıkları günleri de göreceğimiz kimin aklına gelirdi ki?

Sayın meslekdaşlarım!
Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, emperyalizme karşı ilk kurtuluş ve bağımsızlık savaşını açan ve kazanan ve böylece yeryüzünün bütün sömürülen halklarına ilk örnek olan bir ülkeden, Türkiye'den geliyorum.

Yeryüzünün yarısından çoğuna egemen olmak için Amerikan emperyalizminin dünyaya yaydığı 3300 üs'den en önemlilerinin yuvalandığı bir ülkeden, Türkiye'den geliyorum.

Tarihin en barbarca saldırısı Vietnam savaşını, Başbakanın haklı bulduğu bir ülkeden, Türkiye'den geliyorum.

Amerika'nın Vietnam saldırılarını, bütün ilerici aydınlarının protesto ettiği bir ülkeden, Türkiye'den geliyorum.

İşte böyle bir tezatlar ülkesinden geliyorum ve burdan yine oraya, yurduma döneceğim. Bu sebeple burdaki konuşmam, Türk basınında çıkmış olan sözler olacaktır.

Sayın yazar arkadaşlarım!

Yazı, insanlar arasında bir anlaşma aracıdır. Ama iki türlü anlaşma mümkün değildir: Deliller ve emperyalistler...

Bir adam, öldürmek için başka bir adamın üstüne saldırıyorsa, yapılacak ilk iş, kaatilin elinden silahını almaktır.

Kalemlerin şahlandığı yer de silahlar siner. Ancak, silahlar konuşmaya başlamışsa, artık geç kalmış olan kalemin işi zorlaşır.

Bence, Vietnam savaşından dolayı, biz yazarlara iki büyük ödev düşüyor. Biri, delirmiş kaatilin elinden ilk önce silahını alacak olanlara yazılarımızla yardımcı olmak, biri de Amerikan emperyalizminin Vietnam'a ben zetmek istediği başka ülkelerin halklarını, daha silahlar patlamadan önce uyarılmaya çalışmak.

Washington Üniversitesi sosyoloji profesörü Jules Henry, Vietnam saldırısının gerekçesini şöyle açıklıyor:

«İngiltere, Japonya, Fransa ve Batı Almanya gibi başka kapitalist ülkeler daha çok emtea ihraç ettikleri halde, Amerika onlardan farklı olarak sermaye ihraç etmektedir. Sermaye ihraçatçısı olarak yatırım pazarlarına muhtaçtır. Yatırım pazarlarının bulunması ve elde tutulması, ancak silahla olabilir. Silah fabrikalarının gittikçe artan hızlı üretimi için de savaş gereklidir.

«İşte bu sebeple, bugünkü ekonomik sistem altında, az gelişmiş memleketlerden askerlerimizi, onların yerini alacak olan bir jandarma sistemi kurmadıkça, asiâ çekemeyiz!»

«Amerikan hükümet adamlarının sözlerindeki tezatlara ve durmadan artan korkunç savaş masraflarına delilik deniliyor. Halbuki hakiki sebep anlaşılınca, hükümet adamlarının akıllarının başlarında olduğu görülür. Ne var ki, hükümet adamlarının savaşın hakiki sebeplerini açıklamaya ce-

Değerli yazar Aziz Nesin, 29 Ağustos - 3 Eylül arasında Bakû'da toplanan Asya - Afrika Yazarlar Birliğinin toplantısına katılmış ve aşağıda okuyacağımız konuşmayı yapmıştır. Aziz Nesin, gelecek sayımızda ağırlık noktasını Vietnam meselesinin teşkil ettiği bu toplantı konusunda bir yazı daha yayımlayacaktır.

VIETNAM SALDIRISI VE TÜRKİYEDEKİ YANKILARI

saretleri yoktur. Çünkü Vietnam savaşının hakiki sebebi açıklanırsa, savaş halkın desteğinden yoksun kalır.»

Saldırılarına uluslararası bir yön vermek isteyen Amerika, ekonomik kontrolü altına aldığı ülkeleri de kendisiyle birlikte bu pis savaşa sürüklemek istiyor. Savaşa sürüklemek istediği ülkeler arasında Türkiye de vardır. Kore savaşında da böyle olmuştur. Türkiye'nin Kore savaşına katılmasına karşı duran ilerici Türk aydınlarını susturmak için, o zamanın hükümeti onları yıllarca hapsedmişti. Ancak ilerici aydınların bugün sayıları o kadar artmıştır ki, şimdi onları hapisle susturmak mümkün değildir.

«Komünizmin yok edilmesi ve hür dünyanın korunması» palavrasının, gerçekte milyarlık Amerikan monopollerinin Güney doğu Asya'yı sömürmesi ve Amerikan savaş endüstrisini elinde tutan kırk kadar milyar dolar ailenin yeni vurgunlar vurması demek olduğunu, aydınlarımız yazıları ile durmadan halkımıza anlatmaktadır.

Amerika Türkiye'yi bu savaşa sokmak için açıkça tehdit etmektedir. Geçen yılki NATO Bakanlar Konseyinde Dean Rusk, NATO devletlerini savaşa sokmak için şöyle demiştir:

«Güney Vietnam'a verdiğimiz sözü yerine getirmesek, size verdiğimiz sözü de yerine getireceğimizden şüpheye düşebilirsiniz.»

Bu tehdit Türk basınında büyük tepkilerle karşılanmıştır. Ankara Üniversitesi, Ankara Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri le bir çok ünlü yazar, şair, ressam, artist ve rejisör, dört ayrı protesto bildirisi ile «Amerika'nın, Vietnam'da emperyalist gayelerle giriştiği kanlı savaşa son vermesini istemiştir. Amerika'nın tehdidi bu kadarla da kalmamıştır. Johnson daha bir kaç ay önce şöyle söylemiştir:

«Bizi Vietnam'da durdurursanız, sıra Türkiye'ye gelecektir!»

Vietnam halkı zafer kazanırsa, savaş sırasının Türkiye'ye geleceğini söyleyen Johnson bu tehdidi ile, Türkiye'nin kendisine suç ortağı olmasını istemektedir.

Türkiye Başbakanı 4 Ocak 1966 da bir basın toplantısı yapmıştır. Burada bir gazeteci, Başbakan Demirel'e şöyle sormuştur:

«NATO üyesi Fransa, Amerika'nın Vietnam'a müdahalesini takbih etmiştir.

Yazar Radi Fiş ve Aziz Nesin toplantıda..

Türk hükümeti bu müdahaleyi doğru buluyor mu?»

Başbakan Demirel'in cevabı aynen şöyledir:

«Birleşik Amerika hükümetinin, bu meselenin barışçı bir yolla halledilmesini samimiyetle arzu ettiğine kani bulunuyoruz. Vietnam da bulunan Amerikan Ordusu, Vietnam'ın davetine uyarak, oraya, yardıma gitmiştir. Birleşik Amerika'nın, Güney Vietnam'ı savunmak için bu memleketeye yaptığı yardımı takbih için bir sebep görmüyoruz. Birleşik Amerika verdiği sözü yerine getirmek üzere Güney Vietnam hükümetine yardım da bulunmaktadır. Bizim düşüncemiz budur.»

Sayın meslekdaşlarım!

Türkiye'nin bütün ilerici aydınları, Demirel'in bu görüşüne karşı cephe almışlardır. Buna örnek olarak bir milletvekilinin yazısından birkaç satırı sunuyorum:

«Amerika'nın, Türkiye'deki bağımsız politika isteğini önlemek için, inönü hükümetini düşürmek ve se cimlerimize açıkça vaziyet almak gibi çirkin oyunlar oynamışlardır. Vaktiyle İnönü'den aldıkları «Hayır» cevabı yerine, şimdi Demirel'den «Amerika Vietnam'a yardıma gidiyor» şeklinde istediği desteği alabilmişlerdir.»

Bu milletvekili, Demirel hükümetinin niçin Amerika'nın Vietnam saldırısını savunduğunu da şöyle açıklıyor:

«Söylendiğine göre, General Motors şirketi, kendisine ismarlanan havan toplarını ucuz mal edip de ha çok kazanabilmek ve Türk hükümetinin gönlünü hoş edebilmek için, havan toplu siparişlerinin bir kıs-

mını Türkiye'de yaptıracakmış. Birkaç milyon dolarlık havan toplu siparişi için, bütün dünyanın tersine, Amerika'nın Saygon vurguncularını korumak ve silah tröstlerini memnun etmek için açtığı savaşı desteklersek Türkiye çok kaybedecektir. Kore savaşında olduğu gibi bu defa «Birleşmiş Milletler ideali uğruna» diye milletimizi tekrar aldatmak mümkün olmayacaktır. Ve tekrar Kore dağlarında olduğu gibi, Türk çocuklarının kanını, Saygon'lu kiralık generalin hatırı için Vietnam'da akıtmak isteyenler buna muvaffak olamıyacaklardır. Bizim, Türk halkının refahı için kan parasına ihtiyacımız yoktur!»

Sayın meslekdaşlarım! Dünyada ilk olarak emperyalizmle savaşmış ve zafer kazanmış bir milletin çocuğu ve o halkın yazarı olarak, bugün Türkiye'deki iktidarı emperyalizmin yanında ve onun savunucusu olarak görmek, bizim için çok acıdır.

Türkiye, Amerika'nın CIA casuslarının en çok bulunduğu ülkelerden biridir. Ve Türkiye için asıl büyük tehlike, Amerika'nın CIA ajanlarına uyguladığı «dolaylı saldırı» teorisidir. Bu teoriyi Amerikalılar kendileri şöyle açıklamaktadırlar:

«Amerikan silahlı kuvvetlerinin, Amerikan dostu olan hükümetlere ve hareketlere yardım maksadı ile kullanılması, bu devletlerin işlerine karışmamızdır Amerika'nın emniyetini tehdit eden, o memleketlerin içindeki değişikliklerdir. Bun

lar bazen demokratik cereyanlar ve reformlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Buna birinci örnek Yunanistan, ikinci örnek Vietnam, üçüncü örnek Orta Doğu'dur.»

Beş bin Amerikan profesör ve onbinlerce Amerikan üniversiteli genç «Dünya halklarına, Amerikan halkının savaştan yana olmadığını isbat edeceğiz» diyerek kendi hükümetlerini protesto edince, Johnson bu yurt sever ve barışçı insanlara «Bunlar ya Amerikan haini ya da askere gitmek isteyen korkaklardır» demiştir. Bu sözlerden, CIA ajanlarının, Amerikan nüfuzu altındaki memleketlerde, Vietnam savaşının iç yüzünü açıklayanlara neler yapabileceklerini kestirebiliriz.

Sayın meslekdaşlarım! Sizlere, Amerika'nın Vietnam saldırılarının, Türkiye'deki etkilerini anlatmaya çalıştım.

Vietnam'da savaşın uzaması ve hatta oradan başka yerlere sıçraması, Amerikan silah fabrikatörlerinin işine yarayacaktır. Öyleyse, hemen kaatilin elinden silahı almak gerekiyor.

Geçen yıl Vaymar'da Buhavold konsantrasyon kampını geziyorduk. Bu kampa sağ kurtulabilmiş bir Alman, bize kampı anlatıyordu. Arkadaşlarımızın çengele asılıp kurşunlandıkları mahzene gelince, kendini tutamayıp birden ağlamaya başladı. Biz, kırk kişi kadardık. Hepimiz ağlıyorduk. Ağlayanlar arasında bir Alman karı-koca da vardı. Alman erkek şöyle dedi:

«Yalnız Almanlığım değil, insanlığım bile utanıyorum.»

Tarihin bu en barbar savaşı karşısında ne yapabiliriz diye düşünüyorum. Amerikan aydınlarına ve halkına şöyle seslenelim:

«Nazi canavarlığı tecrübesinden sonra, bugün Amerikan emperyalizmi kendi çıkarları için halâ cinayetler işlemeye devam ederse ve sen namuslu Amerika'lı buna ses çıkarmazsan, yalnız savaşın suçluları değil, sizler hepiniz, yalnız Amerikalılığımızdan değil, insanlığımızdan bile utanacaksınız!»

Amerikan emperyalizmi, Amerikan halkına cinayet bedeli olarak refah sağlıyor. Ve sömürdüğü memleketlerin halklarından daha çok kendi halkını kandırıyor.

Namuslu Amerikan halkının barışçı cevherini bulmaya ve sesimizi onlara duyurmaya çalışalım. Emperyalist kaatilin elinden silahını herkesten önce Amerikan halkı alabilir.

Amerikalı sosyoloji profesörü de «Savaşın gerçek sebebi açıklanırsa, savaş halkın desteğinden yoksun kalır» diyor.

Yazı yazar ellerimizde silah yok. Kalemlerimizle, emperyalizmin bilinçsiz desteğini yikalım.

Saygılarım ve teşekkürlerimle...

Aziz Nesin

tün milletin malı olan müesseseleri, kendi fikirlerinin destekçisi gibi görmek, göstermek bizim beraberlik ve bütünlük için sarfettiğimiz gayretleri tesirsiz bırakmak hedefini güdüyorsa, bundan üzüntü duymak lazımdır. Pe ki ya nurluluk? Ona cevap yoktur. İnönü, kendi amaçlarına âlet etmek istese bile, Yargıtay ve Danıştay ona âlet olmuş mudur? Bu da cevapsızdır. Böyle bir dengeşizlik ve vahim içinde yapılan Nevşehir konuşması, bunun gibi bir sürü açıklarla doludur: 1960-1965 döneminden, «arta kalan tor-

tular işlerimizi bir hayli güçleştirmiştir.

Milletin kaderinin kendi elinde olduğuna inanan... (kurtarıcılar) türemiştir.

Ortaya koydukları prensiplerin doğruluğunu ispat için her vesileyi ve hâdiseyi yerli yersiz delil olarak kullanma metodu ile karşı karşıya kalmışızdır. Çok kere bu prensiplerin, peşin hükümlerin, evveli kararların, iğbirarların, kız gınlıkların, hiddetin eseri olduğu, gerçeklere uymadığı ortaya çıkmıştır..

Kendisini tarih yerine koyan-

lar, tarihin ileride vereceği kararları şimdi verenler görülmüştür. Şüphesiz ki, bu gibileri tarihçi, lâ yık oldukları şekilde mütalâa edecektir.»

Demirel, reformculuk, devrimcilik ilericilik iddialarını da büyük bir hayretle karşılamaktadır. Başbakan «Plân var, Anayasada da ekonomik, sosyal kültürel kalkınma deniyor. Biz de mâmur ve müreffeh Türkiye istiyoruz. O halde reformculuk, devrimcilik ve ilericilik ne demek» sorusunu soruyor. Sorunun anlamsızlığı ve sayan hayret bilgisizliği bir yana,

iktidarın başı üstelik «komünist diktatörlüğü mü istiyorlar» imajını yaratacak cümlelerle hücumla geçmektedir: «Reformculuk, devrimcilik ve ilericilik sloganlarının sâhipleri, açık ve sarîh olmağa mecburdurlar.

Milleti götürmek istedikleri yer neresidir? Neyin yerine, neyi ikame etmek isterler?

Milletin iradesine ve rızasına verdikleri değer nedir?

Hayallerindeki Türkiye nasıldır? Vatandaşın Anayasa hakları ile ha-

yallerinde olan Türkiye nasıl bağdaşır?»

Görülüyor ki, İnönü'nün çok yumuşak demecine ve uyarıcı kongre konuşmasına rağmen, Demirel, İnönü'nün deyimiyle, «vesvese ve yanlış teşhislerle» sürüklenerek politik mücadeleyi sertliğe götürmektedir. İnönü Demirel'in 1960 öncesi çekimlerini hatırlatan sözlerini, herhalde aynı şiddetle cevaplandıracaktır. Kararız ki İnönü-Menderes dielloşu yeni bir biçimde ihya edilecektir. Tarih acaba bir tekrâr müdür?

AZGELİŞMİŞLİĞİN TARİHSEL NEDENLERİ

II - K. Marx ve Doğu Topluları

Niyazi Berkes

AZGELİŞMİŞLİĞİN NEDENİ SORUNUNA YENİ GÖRÜŞÜN UYGULANIŞI

Marxist düşündeki bu değişmelerin az gelişmiş toplumların az gelişmişliğinin nedenini araştırmada uygulanan Yves Lacoste tarafından yazılan ve Yön yayınları arasında «Sınıf Açısından Az gelişmişlik» başlığı altında çevrisi çıkmış olan eserde görüyoruz.

Bu eserin ilk yarısı az gelişmiş toplumların özelliklerinin güzel ve açık bir tanımlamasını yapıyor. Kitabın, evvelce Yön'de yayınlanmış olan ve dergi tarafından tartışmalara yol açması umulan ikinci yarısı ise, Marx'tan gelen ve eski Grek, Roma, Cermen ve Batı Avrupa feodal ve kapitalist üretim şekillerinin dışında kalan ve şimdi Asya türü üretim şekli denen tarzın hâkim olduğu Asya, Afrika ve Güney Amerika ülkelerinde görülen toplumların geri kalışlarının temel nedeni hakkında Lacoste'un tezini ihtiva ediyor.

Bu teze gelmek için, evvelce Marx dolayısıyla söylediklerimize biraz daha devam etmek gerekecek. Marx, bu türün sömürgecilik yolu ile Batı kapitalizminin etkisi altında değişmelere uğradığını veya uğramaya mahkûm olduğunu söylemiş olmakla beraber, bu değişmelerin iç dinamiğini, Batıda feodal üretim sisteminin kapitalist üretim sistemine geçişini incelediği şekilde ve aynı ayrıntılarla incelemiş değildi. Marx, bu toplumlarla (feodal ve kapitalist biçimlerin hâkim olmadığı bütün toplumlar için olduğu gibi) bir tarihçi olarak ilgilenmiş değil, negatif bir açıdan yani kapitalist üretim tarzının ön şartlarının neler olduğunu göstermek amacıyla bu ön şartların bulunmadığını ve bulunmadığı için de kapitalist üretime geçilmemiş olduğunu gösteren misaller olarak ilgilenmişti.

Birçok Marxist yazarlar, Ondokuzuncu Yüzyıldan kalma bir Avrupalılık huyu ile, Marx'a Merkezî Avrupa olan (Avrupa - centrist) bir tarih aşamaları felsefesi atfettiler halde, Marx'ın yazılarında hâkim olan endişe bu değildir. Onun aradığı şey Hegel, Comte, Spencer gibi düşünürlerin tarih veya evrim felsefelerinin hiç birinde bulunmayan ve evvelce söylediğim gibi, bunların Batı bencilliğini sarsan bir meseleydi. Yani, Batı feodalizminden gayri olan ve kapitalizmi geliştirmemiş olan toplumlar da neden kapitalist ekonominin çıkışının zorunlu iki şartı olan emek serbestleşmesi ve sermaye birikmesi meydana gelmedi? Buna karşılık, neden Batı Avrupa'daki şekli ile feodalizm emek ve sermayenin çıkmasını engelleyemedi ve kapitalizmin doğuşuna yol açtı? Marx, Asyalı toplumlarla bu sorular açısından ilgileniyordu. Fakat sorunun bu şekilde konması bize, bu toplumlarda kapitalizmin gelişmesinin yani kapitalizmin gelişmesini zorunlayan ön şartların bulunmayışının nedenlerini araştırma yolunu açıyor.

BATIDA OLAN DOĞU'DA NEDEN OLMADI?

Ona göre, bu toplumlardaki şeklin başka şekillere geçmesini önleyen özel bir direnme gücü vardır. Kapitalist üretimin tarihsel ön şartı serbestleşmiş emeğin üretimin objektif şartlarından koparılmasıdır. Bunda da müşterek topraklı mülkiyetin inhişâl etmesi zorunlu en başta gelir. İkel toplumların müşterek topraklı mülkiyetinin inhişâl etme eğilimleri tarih boyunca çeşitli yönler ve şekiller almıştır. Bu, bazılarında bir parça, bazılarında tüm gerçekleşmiştir. Batı Avrupa dışı toplumların temelinde bu inhişâl etmemiş müşterek topraklı mülkiyet kalmıştır. Bunun başlıca nedeni köy top-

lumlarında (tabii geleneksel köy toplumları kastediliyor) tarımla el zenaatlerinin birlikte yaşamasıdır. Bu yüzden bu toplumlar içine girdikleri büyük siyasî birimlere rağmen kendine yeter toplumlar olarak kalmışlar; yani üretim tekrarlanışının ve üretim fazlası sağlayışının şartlarını kendi içlerinde saklamışlardır. Bu emek-üretim fazlasının bir kısmı bu toplumlukların kendi yetkileri içinde bulunmayan büyük âme hizmetlerini yapma karşılığı olarak onları iyasî egemenliği altına alan hükümdarın Jevletine vergi biçiminde gider. Avrupa'nın eski, orta ve modern çağlarındaki duruma zıt olarak devletle üretimi arasında ekonomik değil, idarî ve siyasî bir ilişki meydana gelmiştir. Genel çizgileriyle bu böyle olmakla beraber, bu ülkelerin tarihinde ayrıntılar çeşitli biçimde ortaya çıkmıştır.

İşte ana çizgileriyle böyle görülen bu sistemi Marx Avrupa'daki Grek, Roma, Cermen ve Ortaçağ Avrupa şekilleri ile emek, üretim, mülkiyet, emtia ekonomisi, pazar, mübadele ve şehirle topraklı mülkiyet ilişkileri ve nihayet siyasî kudretle mülkiyeti sınıf ilişkileri açısından karşılaştırır ve hepsinde Batı Avrupa feodalizminin kapitalist üretim şekline yol açan bütün şartlarının bir araya gelmemiş olduğunu gösterir. Batı'da bu geçiş üç dizi olayın biraraya gelişiyse olmuştur: Köylüyü toprak ve üretim araçlarından koparan bir tarımsal

yapı değişikliği, tarım üretimi yerine emtia üretiminde ihtisaslaşmış zanaat merkezi şehirlerin gelişmesi; para faizciliği ve ticaretten gelme zenginlik birikmesi. Kapitalizmin öncülüğünü bu şartların biraraya gelmesi yapmıştır.

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Fakat, hangi somut tarihsel olaylar bu bir araya gelişini mevalandırmıştır? Geçişin tarihsel sürecinde kesinleyici rolü olan olayların ne olduğu konusu, Marxist olsun olmasın, tarihçiler arasında halâ tartışılan bir konudur. Marx bu geçiş tarihinin değil, kendisinin analizini yapmıştır. Kapitalizmin, durup dururken mutlaka Batı feodalizminden çıkması zorunluğunu olduğunu da söylemiyor. Fakat, Batı'da hâkim olan sistem, feodal üretim biçimine dayandığına göre, onun iç çelişikliklerini harekete getiren tarihsel olayların bu sistem üstüne yaptığı etkileri tesbit etmek gerektiği düşünülürse, bunların bu etkileri yapmış olan olaylar olup olmamaları açısından yakalanacak olayları teşkil etmesi gerektiği meydandır. Bu olaylar ve yaptıkları etkiler olmamış olsaydı, hattâ bu etkiler sadece feodal düzeni yıkan etkiler olmaktan öteye geçen olaylar olmamış olsaydı, kapitalizme doğru gelişme yerine bir yıkım veya durgunlaşma (stagnation) sonucu meydana gelebilirdi. Nitekim, hem geçmişte hem de kapitalizmin gelişmesi sırasında bunu gösteren misaller vardır. Örneğin, Akdeniz havzasında eski Grek. Roma ve daha sonra İslâm uygarlıklarında olduğu gibi, kapitalizme doğru gidiyor gibi olup da onu gerçekleştirilmeyen, yıkılan ya da uyuşup kalan toplumlar vardır. Kapitalizmin Batı Avrupa'da gelişmesi sırasında da bu işte öncü durumunda gözükürken, önleyici olaylar yüzünden, daha fazla gidemeyip yarı yolda kalanlar da var. Örneğin, İspanya ve hattâ İtalya. Hattâ, kapitalizme doğru giden ekonomisi Akdeniz ve Avrupa-Asya arası kara ticaretine bağlı kalan Almanya. Bunların, çoğunlukla Akdeniz veya karalar ticaretine bağlı olmaları, ötekilerin Atlantik kıyılarında gelişmiş olması dikkate değer.

Bir ekonomik sürecin üzerine etkisi olan olayların mutlaka ekonomik nitelikte olaylar olması, Marxist açıdan, şart değildir. Önemli olan, bu olayların ekonomik sonuçlar meydana getiren etkenler olmasıdır. Bu takdirde, belki de en önemli tarihsel olaylar dizisi dünya ticaretinde genişlik, hacim ve yön açılarından büyük değişiklik-

SÖMÜRGEÇİLİK

ler yapan deniz aşırı seferlerdir. Bunun, bir yandan, tâ Uzakdoğu'ya kadar yapılması; bir yandan, ters yönde yeni bir kıta bulunması hem Doğu'nun hem bu yeni dünyanın birbirinden farklı kaynaklarını Batı Avrupa ekonomisine etkiler yapacak şekilde harekete getirmesi, ikisi arasında hattâ ilişki kurması, yani deniz yolları ile global bir ölçüde bir ekonomik faaliyeti alanı yaratması bir yanda Doğu toplumlarının, öte yanda Batı feodalizminin alınyazısını kesinleştirmiştir. Her ikisine karşı olarak, At-

lerir
giriş
lişac
ğinn
sind
rihir
rihç
hatt
ğinn
rin
lerin
öner
leme

**Marx, Doğu toplumlarının, s
Batı kapitalizminin etkisi altı
radığını veya uğramaya mahk
miş olmakla beraber, bu değı
ni, Batıda feodal üretim siste
tim sistemine geçişini inceledi
rıntılarla ele almış değildi. O,
kaptalist üretim tarzının önş
unu göstermek amacıyla ilgi
olmayınca kapitalizme geçile
örnekler olarak, bu toplumlar**

lantik kıyısı ülkelerde kapitalist ekonomi sistemini örmeğe başlamıştır.

BATI KAPITALİZMİ VE DOĞU ÜLKELERİ

Batı tarihçileri, Marxist olanlar da dahil, ikinci sonucun ayrıntılarını incelemek ve tartışmakla meşguldür. Fakat birinci sonucun aynı ölçüde incelenmesi başlamış bile değildir. Bunların en çok ikinci konu ile ilgilenmelerini tabii bulmak gerek; çünkü onları asıl ilgilendiren Batı'da olan bir değişimdir. Fakat, bugün geri kalmış toplumların kalkınması meselesi önem kazanınca, bunu yapmak onları ilgilendiren şeyin kendisini tam ve doğru yapmak açısından dahi önemli bir iş olmuştur.

Çünkü, hikâyenin Doğu'da geçen yanının bilinmesi, hem Batı'da kapitalizmin gelişmesinin yolunu anlamamızda lüzumludur, hem de bu toplumların geri kalmışlığının tarihsel nedenlerini bilmek açısından şarttır. Batı, henüz daha kapitalizmin kesinleşmemiş olduğu bir dönemde Doğu'da yaptığı etkilerin sonuçları sayesinde Batıda kapitalist üretim sistemini tamamlayabilmiş ve aynı zamanda onun içine ilk çelişiklik tohumlarını atmıştır.

Batı'da kapitalizmin yeşermesini kesinleştiren ve Doğu'da geçmiş olan sürecin kendisi hakkında bildiklerimi ve düşündük-

tenk
arın
kapi
bunl
lam
kat
altın
sözü
bu t
misi
yesi
ga t
man
geçiş
gi e
olur
ma

mesi
digi
bunl
lerin
kend
lişm
bir
daya
gecil
mıst
arici

DEREBEYLİK

CİLİK

gözlemleri, bir yandan o zamanlar Batı'da moda olan «Batı materyalizmine karşı Doğu'nun üstün moral ve ruhî değerleri» lâkırdılarının gerici bir mürâilikten başka bir şey olmadığına inanmasından, öte yandan bu toplumların haklarının çürümüş eski zaman idarelerinin boyunduruğundan kurulmasını özlemesinden ileri gelen bir şeydi. (Meselâ, yalnız bizim tarihimize ilgili olan bir örnek, baştanbaşa yanlış anladığı Osmanlı sistemini romantikleştirip onu Avrupa'ya örnek bir liberalizm sistemi diye gösteren ve bizim Ahmet Vefik Paşanın bile, dostluğunun sahteciliğini anladığı David Urquhart'tır. Marx, Osmanlı ülkelerinin İngiliz kapitalizmi için nefis bir sömürme alanı olduğuna İngiliz iş adamlarının gözünü açan ve Osmanlı devletini desteklemek adı altında Türk toplumunun ekonomik güçlerinin elini kolunu bağlayarak Batı kapitalizmine teslim eden meşhur anlaşmayı hazırlamakta birinci derecede rol oynayan bu adamı İngiltere'de yaşadığı yıllarda yakından tanıyordu ve yazılarında ona sert taşlar fırlatır.) Gerek Marx, gerek Engels geleneksel Doğu devletlerinin geçmişte sağladıkları fonksiyonları, sömürgeciliğin ihmal etmiş olmasından bu toplumları harabeye çevirmekte olduğu noktasına da sık sık işaret etmişlerdir.

Buna karşılık, onların, sömürgeciliğin Doğu toplumlarını kapitalist gelişmeye hazırlayan mülkiyet vesaire reformları yapmak gibi bir hizmetleri olduğu yollu bir fikirlerine ben rastlamadım. Bu iki noktanın tesbiti, aşağıdaki eleştirme için gerekli olduğundan burada kaydetmekle yetiniyorum.

LACOSTE'UN İNCELEMESİ

İşte Lacoste, Marx'ın yapmamış olduğu şeyi yapmaya, yani Batı kapitalizmi ile temasa geldikten sonra bu toplumlarda meydana gelen politik değişikliklere rağmen Batı'nın zorunladığı özel toprak mülkiyeti yoluyla aslında onların geleneksel yapılarının bir mirası olan sınıf yapısında meydana gelmiş değişikliklerin geri kalışını asıl nedeni olduğunu ispata çalışıyor.

Yazara göre, bu toplumların aslında özel toprak mülkiyetleri olmadığından aris tokratik yönetici kadrosu feodal üretici olmamıştır. Burjuva değil, ticarî aristokrasi ve aristokratik bürokrasi olan bu kadronun zenginliği toprağın asıl sahibi sıfatıyla Devlet yoluyla, köylünün yarattığı artık değer karşılığı olarak alınan vergilerden geliyordu. Feodal tipte büyük toprak sahibi bir sınıfın yokluğu, bu yüzden Batı feodalizminde görülen içtithıkların yokluğu bu toplumların başka üretim şekline geçemiyip durgun ve donuk kalmalarına sebep olmuştur. Batı ile temas gelinceye kadar, bunları böyle değişmez, durgun, donuk kalıp lar halindeydiler.

Halbuki Batı'da feodal sistem, yapısı en fazla zıtlıklar göstererek gelişmelerin gelişmelerine en elverişli olan sistemdi. Yani Lacoste'a göre, bu içtithıklar yeni etkenlerin çarpması ile su yüzüne çıkmış olmaktan ziyade hep ona özgü olarak mevcut olan bir vasıftı (öyleyse, neden Batı şöyle böyle 1000 yıl olduğu yerde lök gibi durmuştu?) Batıdaki gelişme bu özellikten doğma yepyeni bir sınıfın, üretici zihniyet sahibi burjuva müteşebbisin sayesinde olmuştu. Feodal geçmişte bunlar, aristokrasinin dışında bırakılmışlardı; Doğu'da ise bunlar aristokrasi içinde «entegre» edilmişti. Bu yüzden Doğuda mevcut düzeni kendi çıkarına göre değiştirmek istediği olan o düzene zıt böyle dinamik bir sınıf yoktu.

Fakat içten gelme zıtlıkların dinamiğini bertaraf etmiş olan bu toplumlar, bu dinamik burjuvazinin getirdiği sömürgeciliğin çarpışına aynı mukavemeti gösteremediler sapır sömürgecilerin eline geçtiler Sömürgeciler buralara burjuvazinin özel toprak mülkiyetini ve ona dayanan yeni sosyal münasebet şekillerini getirdiler.

Eski geleneksel sistemdeki topraktan vergi alma hakkını, tam özel toprak mülkiyeti haline soktular. Böylece bunlar köylüyü direkt olarak ellerine geçirdiler, Avrupalı burjuvazisinin özel toprak mülkiyetini bir şahsî tabiiyet şekline sokarak feodal oldular. Fakat, eskiden gösteremedikleri açık-gözlüğü şimdi Lacoste'a göre nedense hemen elde eden bu kişiler üstelik birde kapitalist oldular. (Böyle ise, bunlar sahidenden Batı'nın dinamik burjuvazisinden iki kat açık-göz kişiler olmalı) Birdenbire bu kadar dinamikleşen bu açık-gözler, kendilerinde hem feodal hem kapitalist yetkiler toplayarak ülke kaynaklarını ellerine ge-

çirdiler. İşte, hem feodal hem kapitalist vasıflar taşıyan (olur mu böyle şey, ileride tartışacağız) bu yerli aristokrasi veya intiyazlılardır ki bu toplumların geri kalması na sebep olan.

Fakat, bu esnada bu ülkelere sokulan kapitalizm ne yapıyordu? Lacoste'un yazdıklarına göre, bu feodal-kapitalist karması sınıfın sömürme gücü ve sahası o kadar büyük ki sömürgeciliğin getirdiği kapitalizmin geri kalmışlığına rolü bir yana bırakılacak kadar önemsiz olmuştur. Bunları okuduktan sonra anlıyoruz ki Hindistanın sömürme ve geri bırakan İngiliz kapitalist değil, Hint zeminidir. Meğer ne kadar yanlış biliyormuşuz Yazarı, bu ikisi arasında da bir ilişki olduğunu kabul etse bile buna fazla bir önem vermiyor geri kalmışlık bahsinde.

AZGELİŞMİŞLİĞİN NEDENİ SÖMÜRGEÇİLİK DEĞİL

Çünkü yazara göre imtiyazlı azınlık bu işi dış yardım yani sömürgeciliğin ona katılması olmadan da yapabilir. Yapabilir mi? Benim eleştirmemin üstünde toplandı

O zamanlar Batıda moda olan «Batı materyalizmine karşı Doğu'nun üstün moral ve ruhî değerleri» lâkırdıları, gerici bir mürâilikten başka bir şey değildi. Bunun bizim tarihimize ilgili bir örneği baştan başa yanlış anladığı Osmanlı sistemini romantikleştirip, onu Avrupaya örnek bir liberalizm sistemi diye gösteren ve dostluğunun sahteliği bizim Ahmet Vefik Paşa tarafından bile anlaşılan David Urquhart'tır.

Osmanlı ülkelerinin İngiliz kapitalizmi için nefis bir sömürme alanı olduğu konusunda İngiliz iş adamlarının gözlerini açan ve Osmanlı Devletini destekleme adı altında Batı kapitalizmine teslim eden meşhur Ticaret Anlaşmasını hazırlamakta birinci derecede rol oynayan bu adamı. Marx İngiltere'de yaşadığı yıllarda yakından tanıyordu ve yazılarında ona sert taşlar fırlatıyordu.

hedef yazının bu yargısı olacaktır.

Yazar, «yapabilir» inancında olduğundan şu yargıya varıyor: «Doğu'lu toplumlar sömürgecilikten ötürü geri kalmış değiller, kendi yapılarındaki özelliklerden dolayı Batı karşısında geri kalmaya mahkûm olduklarından geri kalmışlardır. Zaten sömürge haline düşmeleri de bu yüzden olmuştur. «Sömürgecilik vuku bulsa da bulmasa da dünya yüzüne modern ekonominin yayılması, gerçek bir burjuvaziye sahip bulunmayan, ilkel yetkilerle donanmış aristokrasilerin hükmettiği bütün ülkelerde az gelişmişliğe götüren bir evrime yol açmıştır.»

Lacoste bu yarıncının doğruluğuna o kadar inanıyor ki onun bugün için de doğru olduğunu ileri sürüyor: Sömürgecilik kalktığı zaman bile geri toplumların hemen hepsi imtiyazlı azınlıklar tarafından hükmedildikleri için gerilikleri devam etmektedir. Nasıl eskiden bunlar olmasaydı sömürgecilik olmayacaktı ise bugün de onlar olmasa yeni sömürgecilik bu toplumlara bir şey yapamaz. Geri kalmışlığın kabahatini sömürgeciliğe yüklemek «bu yerli imtiyazlıların rolünü maskelemek içindir». Geri kalmış toplumlar bunu artık anlayıp, sömürgecilere kabahat yükleyeceklerine, kendi içlerindeki temizlenmeğe bakmalıdırlar.

Hem geçmişe hem bugüne ait yanlışları ile, bu yargılar ve sonuçlar Yön'ün sahilelerinde çıkan birçok yazılar ve görüşlerle tam bir çelişkilik halindedir. O halde, bu incelemede, Yön'ün tutumuna aykırı olmasına rağmen, çekici bir yan görülmüş olsa gerek. Tahminime göre bu, Lacoste'un bu tezinin Marx'ın Doğu toplumları hakkındaki görüşünün bir uygulanması olduğu kanısını vermesinden ve bunun aynı zamanda Türk toplumunun tarihsel geçmişine de uyduğunun sanılmasından ileri gelmektedir.

İKİ SORU

Şu halde, bu incelemeyi bu iki noktadan değerlendirmeye çalışmak en faydalı yöntem olacaktır. Marx'ın Doğu toplumları hakkındaki tanımlarından bugünkü az gelişmişlik üzerine böyle sonuçlar çıkması, o ta-

nımların mantıklı sonucu mudur? Marx, bu yazının yerinde olsaydı, Doğu toplumlarının geleneksel yapılarının özelliğinin oynadığı rolü ön plâna koyacak mıydı? Onun, kapitalizmin niteliği hakkındaki analizine göre, bu toplumların içindeki imtiyazlıların çıkarları gerektirmeseydi sömürgecilik veya emperyalizm olmayacaktı diyecek miydi?

Diğer taraftan, bu incelemenin geçmişle ilgili gözlem ve yargıları ve bugüne ilgili tavsiyesi, Türk toplumunun tarih ve politika olaylarına uyuyor mu? Bunları tartışmak için kitabın bu konudaki iddialarını ve delillerini yedi madde halinde şöyle tekrarlıyacağım:

1. Sömürge olan toplumlar vardır ki bunlar az gelişmiş değil, gelişmiş toplumlar olmuşlardır. Buna karşılık, sömürge olmamış olan toplumlar vardır ki bunlar tersisine az gelişmiş toplumlar olmuşlardır. (Meselâ, Kanada, Avusturalya, Yeni Zelen da gibi yerler sömürge oldukları halde bugün az gelişmiş toplumlar değil bunlar. Bu

lerimi burada yazmaktan ziyade, aşağıda girişeceğim tartışma boyunca yapmağa çalışacağım. Ancak, burada bir noktaya değinmekle kalacağım: Marxist tarihçiler arasında feodalizmden kapitalizme geçişin tarihini yazma çabalarının gene Marxist tarihçi ve iktisatçıların tenkitlerine uğraması hattâ bunların Marx'ın düşününe uymadığının ileri sürülmesi, sanımcı, bu çabaların Avrupa dışındaki yana önem vermeyişlerinden ileri gelmektedir. Bu konuda en önemli eseri yazan Maurice Dobb'un incelemesi, haklı olarak, Marxist bilginlerin

in, sömürgecilik yoluyla si altında değişmelere uğmahkûm olduğunu söylemişlerdir. Önemli bir dinamiği sistemini kapitalist üretilmediği şekilde ve aynı aydınlatıldı. O, Doğu toplumlarıyla, önşartlarının neler olduğunu ilgilendirmiştir. Önşartlar gerçekleştirilemediğini gösteren örnekler üzerinde durmuştur.

tenkitlerine bu yüzden uğramıştır.

Marx, Batı dışı toplumların Batı şartlarından ayrıldığı noktaları tesbit ederken kapitalist ekonominin sömürgecilik yolu ile bunların geleneksel yapılarını bozmağa zamet olduğu noktasına değinmiştir; fakat sömürgecilikten önceki dönemde, Onaltıncı Yüzyılda, özellikle ikinci yarısında sözünü ettiğim ticaret gelişmesi olaylarının bu toplumların (hem köy ve kasaba ekonomisi plânında, hem devlet idare ve maliyesi plânında) ne gibi değişiklikler yapmağa başladığı konusu ile tabii olarak uğraşmamıştır. Fakat, feodalizmden kapitalizme geçişin mikroskopik analizini yaparken hangi etkenlere önem verdiği dikkat edecek olursak, görürüz ki bu tarihsel olayları daima göz önünde bulundurmaktaydı.

Ticarî genişleme ve pazarların büyümesinin kapitalizmin gelişmelerinde oynadığı role her fırsatta işaret etmekle beraber, bunların doğu toplumları üzerindeki etkilerinin tarihini yapmamış; bu toplumların, kendi devletlerinin çürümesine rağmen gelişmeye karşı gösterdikleri dayanıklılığın bir gerçek haline geldiği bir dönemde bu dayanıklılığın kırılması umudunu sömürgeciliğin bozucu ve yıkıcı etkilerine bağlamıştır. Bunu yapmakla, sömürgeciliğin ilerici bir rol oynamakta olduğu hissini veren

na karşılık, Güney Amerika ülkeleri erken den sömürgecilikten çıktıkları ve bağımsızlıklarını aldıkları halde, bugün az gelişmiş toplumlar durumundadırlar. Hattâ kendileri sömürgeci oldukları halde az gelişmiş olan toplumlar var (Türkiye ve İran gibi) Demek ki az gelişmişlikle sömürgecilik arasında zorunlu olan bir bağlantı yok.

II. Bugün az gelişmiş durumda bulunan toplumlar, Batı Avrupalının endüstri devrimi geçirmiş olmasının sonucu olarak sömürgeleşmiş de değillerdir. Çünkü birçok, Avrupalının endüstri devrimi aşamasına geldiği dönemde hayli yüksek bir teknolojik seviyede bulunuyorlardı. Öyle olduğu halde, kolayca sömürge oldular.

III. Bunların teknik ilerlemeleri, sömürgeciliğin başlamasından çok önce tamamıyla durmuştu. Bu ilerlemeyi yürüten mediklerinden sömürge oldular.

IV. Bunlar savunma gücünden de yoksundurlar; Avrupalılara direnme göstermeden kolayca teslim oldular; içlerindeki imtiyazlı aristokrasi tarafından sömürgeci lere satıldılar.

V. Çünkü bu toplumlar aslında içten zayıftılar. Doğu tipi toplumları idiler. Bunlar durgun, hareketsiz, yüzyıllardan beri kalıplaşmış toplumlardı.

VI. Sömürgeci ile işbirliği yapan aristokrasi hem feodal, hem kapitalist yetkiler kazandı. Kendi çıkarları yüzünden halk yığınlarını sömürgecilere karşı ayaklandırdılar. Bu yüzden bu toplumlar vaktinden önce bağımsızlık kazandı, fakat geri kalmışlıktan kurtulamadılar.

VII. Bu bağımsızlıklarına rağmen, hattâ az gelişmiş olmaları feodal kapitalist imtiyazlı aristokrasi azınlığının tam sömürüşü altına girmiş olmalarından. Az gelişmişlikten kurtulmaları emperyalizmden kurtulmakla değil, bu kendi sömürgecilerinden kurtulmakla mümkün olacaktır.

Yedi madde halinde toparladığım gözlemleri birer birer alarak, çıkarılan sonuçların ne dereceye kadar tarih olaylarına uyduklarını, ne dereceye kadar Marx'ın Doğu üretim tarzı tanımlaması dolayısıyla ortaya çıkan görünümünden çıkarılabileceğini tartışacağız.

Sosyalizm Tartışmaları

Belirli bir ülke incelemesinde metodlar ve teoriler

Türkiye üzerine bir inceleme denemesine girişmeden önce bu tür incelemelerde yararlanılması gerekli metod ve teorileri kısaca açıklamayı tasarlarken, bizi bilgi teorinden yola koyulmak ve Türk sosyalistleri önünde kitapları savunmak zorunluğunda bırakan nutkun ilgili parçasını 16 Eylül tarihli Yön'de yayımlayan yazımıza aktarmıştık. Ora da da belirttiğimiz gibi, söz konusu nutku, 1) Doğrular, 2) doğrusu söylenip de yapılmayanlar, 3) doğrusu söylenip de yanlış yapılanlar, 4) boşluğa atılan oklar ve 5) Yanlışlar olmak üzere, aşağıda beş bölümde gözden geçiriyoruz. Bir işe girişirlikten önce ilk çalışmaya engel olabilecek nesnelere ortalıktan kaldırmak gerekir. Aşağıdaki açıklamalarla, öyle sanıyoruz ki, bir kere bu işe yarayacaktır. Asıl konumuz zâten «sosyalist düşünce ve aksiyonun Türkiye'de karşılaştığı meseleler» dir. Biz de bir sözcükle «sosyalist» denilen aydınların bazılarındaki düşünceleri önce alanındaki durumlarını aşıya vuran nutkun gözden geçirilmesi bu bakımdan da yararlı olacaktır.

DOĞRULAR

«Türkiye için, emekçi, fakir, çilekeş halkımız için biricik kurtuluş yolu sosyalizmdir. Bundan dolayı sosyalizmin ne olduğunu ne olmadığını bilmemiz şarttır. Çünkü Türkiye'de sosyalizmi kurmak tarihi sorumluluğu, bizlerin omuzlarımızdadır. Her şeyden önce sosyalizmin basit ve kolay bir iş olmadığını bilmemiz gerekir. Sosyalizmi kurmak için tarihi gerçeklerimizi iyi bilmek ve hatırlamak, değerlendirmek zorundayız. Sosyalizmin, kitaplarda yazılanları masa başında birbirimize tekrarlamak ve Türkiye'nin gerçekleriyle ilgili olmayan sözde bilimsel konuşmalarla kurulamayacağını sosyalizmi kurmanın son derece zahmetli ve ciddi bir iş olduğunu bilmemiz şarttır (...) Her toplum tarihinden gelen bir takım özelliklere sahiptir (...) Sosyalizmi kurmak için Türkiye'nin tarihi şartlarını, ekonomik -sosyal gerçeklerini iyi bileceğiz. Sınıflar arasındaki kuvvet ilişkilerini iç ve dış etkenleri iyi hesap ederek, emekçi halk yığınlarını bilinçlendirerek örgütleyerek, emekçilerin politik kuvvet dengesinde ağır basmalarını sağlayacağız. (1)

diyor hatip. Şüphe yok ki doğru sözler. «Ama, bir fikrin bir vesileyle edinilip yine bir vesileyle belirtilmesi başka, hele hayata geçirilmesi, işe, aksiyona uygulamadıkları ya da üstünkörü, gelişigüzel, yanlış yanlış uygulamaları kastediyorduk Aradan bunca yıl geçtikten sonra, bu yazımızda bugünde ısrar ediyoruz.

DOĞRUSU SÖYLENİP DE YAPILMAYANLAR

Nutukta, ayrıca, sosyalizmin kitabının (a) dan (z) ye kadar yazılmakta olduğu söylenmesi yukarıki sözlerden, geçmişin bugünün mü, yoksa geleceğin mi kastedildiğini anlamak güçtür: Bilmemiz gerekir, bilmemiz şarttır, iyi bileceğiz, sağlayacağız. Türkiye'nin tarihsel şartlarını, ekonomik-sosyal gerçeklerini bilmekte midirler, sınıflar arasındaki kuvvet ilişkilerini, iç ve dış etkenleri iyi hesaplamışlardır? Ortada olumlu hiçbir belirtir yoktur. Olumsuzları ise, aşağıda görüleceği gibi, öylesine çok ki.

DOĞRUSU SÖYLENİP DE YANLIŞI YAPILANLAR

Türkiye için, emekçi, fakir çilekeş halkımız için biricik kurtuluş yolunun sosyalizm olduğunda kimsenin şüphesi yok. Bundan dolayı sosyalizmin ne olduğunu, ne olmadığını biz işçi Partililerin gayet iyi bilmemiz şart olduğunu da bilmeyen partili yoktur. Ne var ki hatip, Sosyal Adalet dergisindeki yazısında Cezayir'i ve İsviçre'i sosyalist sistemden saymakla, sosyalizmin ne olduğunu ve ne olmadığı sorusunun cevabını yanlış vermiştir. (2)

Türkiye'de sosyalizmi kurmak tarihsel sorumluluğunun geniş ölçüde TIP'lilere düştüğünü sosyalizmin basit ve kolay bir iş olmadığını, tersine, son derece güç ve ciddi bir iş olduğunu da partili partisiz Türk sosyalistleri elbet biliyorlar. Ne var ki hatip aslında böyle düşünmediğinin, sosyalizme son derece kolay ve basit bir iş gözüyle baktığının delilini bizzat vermektedir. Her vesileyle «1969 da başa gürseceğiz» diyorlar. Demek ki, başa gürseceğiz yenersek 1969 da olmadı 1973 seçimlerinde iktidara geçeceğiz. Öyleyse, son derece zor ve ciddi bir iş olan sosyalizm bize gelince kolaylaşmakta, Türk sosyalistlerinden yalnızca propoganda nutukları beklemektedir. Sosyalizmin böylesine kolayca alındığı dünyanın hiç bir yerinde görülmemiştir.

İkinci millî kurtuluş savaşımız hakkındaki görüşleri de bundan farklı değil. Savaşın için de olduğumuzu uzun süre tekrarladıktan sonra 21.8 1966 tarihindeki nutuklarını bundan neyi kasteddiklerini şöylece açıklamışlardır.

«Amerikanın etkisinden kurtulacağız. İkili anlaşmaların feshi için uğraşırken, bir yandan da Amerikalılar için Türkiye'yi PASIF (altını biz çizdik. M.S.) direnmemizle, yaşanmaz bir ülke haline getireceğiz. Her Amerikalı kendini gittikçe daralan bir yalnızlık çemberi içinde görmelidir. Amerikalı ile, resmi görevler dışında bütün münasebetlerini zedeleyeceğiz. Bu mücadeleyi en basitten başlayarak derece derece kuvvetlendireceğiz. Sokakta, nakil vasıtalarında, köyde kentte, her rasladığımız Amerikalıya gözlerimizle nefretimizi anlatacağız. Soför kardeşim Amerikalıyı arabası-

Muvaffak Şeref

na almayacak, berber kardeşim Amerikalı bayanın saçını taramayacak, bakkal, zerzevatçı, kasap kardeşlerim Amerikalıya birşey satmayacaklar. Amerikalıya evimizi kiralamayacağız. Amerikalının yanında çalışmayacağız. Ta ki, gittikçe daralan bu yalnızlık çemberi Amerikalıya, selâmetin Türkü-yeden çıkıp gitmekte olduğunu anlatsın.» (3)

Hatibin ve çevresindeki üç dört aydın, Türkiye'nin ekonomik sosyal gerçeklerini nasıl görüyorlardı, 26 Ağustos tarihli Yön'de yayımlanan yazımızda değinmiştik. Teşhisleri:

«Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısı, derebeylik kalıntısı ilişkiler üzerine aşılanmış bağımlı bir ticaret kapitalizmi olarak tanımlanır.» (4) olmuştur. Sınıflar arasındaki kuvvet ilişkilerini, iç ve dış etkenleri hangi metod ve ölçütlerle, nasıl belirleyip hesaplayacaklarını bir türlü kestirememişlerdir. Yukarıki teşhislerine bağlı görüş ve tutumlarını Eylem dergisinin Temmuz 1964 sayısında yayımlanan «Toplumcu hareketlerimizde işçi sınıfı, yoksul köylüler ve toplumcu aydınlar» adlı yazımızda şöylece belirtmiş-tik:

«Yukarıki teşhis koyanların zihinlerine, işçi sınıfının öncülüğü meselesinde de şüphe düşmüş, bu öncülüğü toplumcu aydınların tercihine bağlamak istemişlerdi. Parti Tüzüğü'nün «karakter» maddesinde «Türkiye İşçi Partisi, Türk işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların (ırgat ve küçük köylülerin, ayıklı ve ücretlilerin zanaatkarların küçük esnaf ve dar gelirli serbest meslek sahipleri ile ilerici gençliğin ve toplumcu aydınların) kanun yolundan iktidara yürüyen siyasi teşkilâtıdır» denir. Program taslaklarında tutmuşlar, maddeyi şu biçime sokmuşlar, «Türkiye İşçi Partisi, toplumcu aydınların iş ve kader birliği ettiği Türk işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve zümrelerin (...) politik teşkilâtıdır» demişlerdi. Bilimsel toplumculuğu kuranlar, geliş-tirenler ve en iyi izleyebilencek durumda olanlar madem ki toplumcu aydınlardır, bu yolda tercihler olsun onlara düşmez miydi? diye düşündükleri belliydi. Sendika yöneticilerinden meydana gelen parti kurucularının genel başkanlığa bir aydını çağırması gerekli görmeleri, parti kadrolarının kısa sürede aydınlarca doldurulması, işçilerin ilgisizliği, dar görüşlülük için kolay deliller de olabildi. Hem, bizim için başta gelen mesele, işçi sınıfının öncülüğü gibi so-yut değil, en ağır koşullar için de sömürülen yoksul köylüler meselesi değil miydi? Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısına koydukları teşhis de bunu gerektirirdi (...) Tasarı tartışmalarında, bu teşhis üzerine de saattlerce direnmişler, bu teşhis lehine çoğunluk oyunu da sağlayabilmişlerdi. Kapitalist ilişkiler nelerdir, yeni emperyalizm nedir? kavrayamadıklarından, görüşlerini ya-kın ve kaba ilişkilerle dayandırıyor, ilkel üretim araçları

+ ırgatlar + ağalar = derebeylik kalıntısı üretim ve mülkiyet ilişkileri, bir de bağımlı dış ticaret! diyorlardı. İşçi sınıfı ki, derebeylik emekçilerinden her bakımdan farklı, apayrı ilişkilerle, apayrı bir sınıf olarak sanayi kapitalizmiyle doğmuş, kapitalist düzen içinde devrimci sınıfı meydana getirmiştir, teşhislerinde sanayi kapitalizmine yer vermeyince, işçi sınıfını, hele öncülüğünü nasıl söz konusu edebilirlerdi? Arada söz konusu etmeleri «işçi sınıfı» deyimini, kimbilir belki de, nutuklarına ve yazılarına bir başka güç ve ren etkin bir deyim saymalarından. Aynı görüşle, bizdeki emgen sınıfların başına da ağaları yerleştirmişlerdi. Onlara göre, Türkiye'de hâkim sınıflar, ağalar ve aracı ticaret burjuvazisi idi (5). Ağaların karşısında yoksul köylüler bulduğuna, ticaret burjuvazisinin karşısında işçi sınıfı söz konusu olamayacağına göre, tezatlar açısından da işçi sınıfının öncülüğü söz konusu olamayacağı. Zaten işçiler, kendi partilerinin saflarına karşı politik mücadeleye girişecekleri yerde, ağa ve tüccar partilerine oy veriyorlardı. Bunun da izahı zor değil. Gecekonulardaki yaşama koşulları köydekilerden ne de olsa üstün, şehirler de çekici olduğu için, çoğu köyden gelmiş işçilerimiz, sömürdüklerinin farkına varamıyorlardı. Köylüler ise partiye eğilimlerini çeşitli davranışlarıyla belli etmişlerdi. Hem, bizimki gibi nüfusunun büyük çoğunluğu köylülerden meydana gelen bir ülkede, seçim yoluyla iktidara geçileceği de gözönüne getirilirse, öncülüğü olsun köylülere tanımak gerekmez miydi? Kaldı ki, başta iyi niyetlerinde şüphe bulunmayan toplumcu aydınlar olduktan sonra, şöyle denilmiş, böyle yazılmış, bu sırada mesele çıkarmanın âlemi var mıydı?

demistik. Aynı yazıda:

«İşçi sınıfının öncülüğü ilkesi, öngördükleri değişikliklerle zedelenmekten güçlüğüle kurtarılmıştı. Bu arada bu ilke üzerindeki tereddütlerini açığa vuran bir anket yapmışlar, partinin genç kuşakları bu tereddütü sert tepkilerle karşılamışlardı. Değişiklikte sonuna kadar direnmemeleri, demek ki iyi olmuştu. Kötü etkiler büsbütün silinmeye çalışılmıyordu. Bu çaba onları bir başka yanlış, işçi sınıfından yana görüşünün derken, partili bazı sendika yöneticilerinin işçi sınıfına karşı davranışlarını bile desteklemeye sürüklemekte gecikmeyecekti.»

diyorduk. Bir durumdan bir duruma, bir andan bir ana görüş ve tutum değiştirmek, sonraki dönemde de başlıca yöntemleri olmuştur. Bir anlaşma üzerine dünyadan savaş kalkmış, bir iki demec üzerine geri gelmiştir. Bir gün olmuş Türkiye için Kıbrıs meselesi diye bir mesele yoktur demeye varan nutuklar söylenmiş bir gün olmuş mesele, mesele oluvermiş, bir gün olmuş mesele o maktan çıkmaya yüz tutmuştur. Bundan bir yıl önce:

«Türkiyede yabancı nüfuz ve hâkimiyetini reddeden bütün siyasi ve gayri siyasi kuruluşların ve namuslu bütün yurt-severlerin Anglo - Amerikan emperyalizmine karşı tek bir cephe halinde mücadele etmelerini zorunlu görmekteyiz. (6)

diyerek, emperyalizme karşı CHP dahil tek bir cephe teklif eden aynı hatip, bir yıl sonra halkın işbirlikçi DP'ye oy vermesini «devrim» saymakta ve Yeni İstanbul gazetesinin 6 Eylül tarihli sayısında:

«Türkiyede 1950 de Demokrat Partiye ve 1965 te Adalet Partisine iktidara getiren millî irade (...) hüriyete kavuşmak, zulumden ve dinî baskıdan kurtulmak maksadıyla sessiz ihtilâl yapıyordu.» diyen (AP ilerin aşırı sağ ideologlarından Prof. Osman Turan'la aynı paralele düşmekte bir sakınca görmemişlerdir. Hatibin

son nutukları ile Osman Turan'ın sözkonusu yazısı karşılaştırılırsa, AP demokrasisine ilişkin görüşlerindeki yakınlık da açıkça görülür.

Emperyalizmin ekonomik ve politik teşhis meselesi de ayrı konu. Türkiye'ye hakim sınıfları «ağalar ve aracı ticaret burjuvazisi» sanmaları başlarında Amerika emperyalist ülkeler arasındaki bütünleşmeyi (entegrasyon anlamında) farkedemeyip, Türkiye'yi dünyadan tecrid ederek düşünmelerinden ileri gelmiştir. Üretim ve mülkiyet ilişkileri, ekonomik ve politik tercih ve karar erki açısından asıl hâkim sınıfların dışarda (Wall Street, Beyaz - Saray, Pentagon'da) olduğunu anlayabilmeleri için saatlerce uğraşmak yetmemiş, aylarca beklemek gerekmiştir. Eski ve yeni emperyalist ülkelerin bütün bağımlı ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de yeni destekledikleri kendi tarihimize de artık apaçık belli olduğu halde, sağlam bir teoriye dayanmaksızın günübirlik değerlendirmelerle yürüttükleri için, Amerikalılara karşı davranışlarında da bir kararlılık görmek mümkün olamamış, bugün yüzlerine nefretle bakmamız öğütlenen Amerika lıardan bir iktidar partiyi ziyareti, virgüline kadar kontrol ettikleri Sosyal Adalet Dergisinin 26 Mart 1963 sayısında:

«Bu ziyaretler, geri kalmış ülkelerin statükocu unsurlarından ziyade halk kitlelerine dayanmak ve ileri hareketleri anlayışla karşılamak eğilimindeki yeni bir politikanın belirtisi olarak yorumlanıyor.» biçiminde yorumlanmıştır. Kıscası, ilerici hareketler için Amerika'dan anlayış - umulduğu bile olmuştur. 1934 te Ankara İnkılap Kürsüsünü açış nutkunda İsmet Paşa:

«Türk inkılabının daimî seyirini mütalea ederken, onun ihtiyaçlardan doğan ve daima ihtiyaçlarla yürüyen mahiyetini dikkatinizi celbetmeliyim. Bir takım nazari prensipleri ilk anda birden ifade ve ilân eden ve onları tatbiki çalışın usul yerine bizde milli ölü-yü ve büyük ana hatları göz önünde tutan ve tatbikatta her lüzum karşısında müteakiben ve fakat durmadan tedbirini bulan usul carî olmuştur.»

der. Teorik ilkeleri uygulama yerine günübirlik tedbir yolunun Osmanlılar Türkiye'sine olduğu gibi Cumhuriyet Türkiye'sine ve CHP ve neye malolduğu ortadadır. Türkiye'de sosyalist hareketleri yönetmek sorumluluğunu üzerlerine almakta tereddüt göstermeyen kimi aydınların usullerinin de bundan farklı olmadığını isbat için bilmeyiz yukarıda birkaçına işaret ettiğimiz delillerden başkasına lüzum var mıdır?

BOŞLUĞA ATILAN OKLAR

Tenkrit konusu nutukta:

«Sosyalizmin, kitaplarda yazılanları masa başında birbirimize tekrarlamak ve Türkiye'nin gerçekleriyle ilgili olmayan sözde bilimsel konuşmalarla kurulamayacağını (...) bilmemiz şarttır.»

deniyor. Kime yöneltildiği herkeş bilinen bir isnatda delil göstermek de şart değil midir? Hem sanki kitaplarda yazılanları birbirimize yeterince anlatmışız da sıra kitapçıktan, Menderes'inde kullandığı eski deyimlerle «kitabilik» ten şikâyet gelmiştir. Taklitçilik isnadı için de delil istemek elbet hakkımızdır. Ne yi nasıl taklit etmişiz?

Doğmacılığa gelince; bu isnat üzerinde azıcık durmak gerekiyor. Bilindiği gibi, marksizme karşı olanlar ya da revizyoncu yollarla marksizmi saptırmak isteyenler, marksistleri ötedenberi doğmacılıkla suçlarlar. «Ne yapmalı?» da, ekonomizme sapmaların, marksistleri doğmacılıkla ithamları karşısında sorulur: «Yargıçlar kimler?» Mesele yargıçlardadır. Sartre, «Diyalektik aklın tenkidi» adlı kitabında, Engels için:

«Çağdaş marksistlerin birin-cisi ve marksizmin bütün

dogmatik basitleştirmelerinin babasıdır.»

der (7). CHP milletvekili Coşkun Kırcı, Akşam gazetesinin 24 ve 25 Eylül sayılarında yayımlanan yazısında, partisinin sosyalist olmadığını sanki lüzum varmış gibi isbatlamaya çalışırken boyuna «dogmacılık» sözcüğünü kullanıyor. Eski senatörümüz Esat Çağa da partimizden ayrılırken yayımladığı broşürde:

«Türkiye İşçi Partisinin programı, meselâ işçi sınıfının liderliği gibi bazı meselelerde dogmacılığa kaçmakla beraber, memleketin gerekli Anayasaya uygun bir sosyalizmi temsil etmektedir.» (8)

demidir. Görüldüğü gibi, bir sosyalist ya da bir sosyalist partinin dogmacı olup olmadığı, bu konuda hüküm veren yargıcın dünya görüşüne bağlıdır.

Sosyalistler arasından dogmacılar çıkmaz mı? Elbet çıkar. Ayrıca açıklanması gerekli bir olgu olarak, üstelik çok zaman revizyoncular arasından çıkar. Sosyalizm dogmacılıkla girenler, çokluk, soluğu revizyonculukta alırlar. Marksizmin revizyoncu yorumu da zaten, ekonomik ve sosyal kanunların tarihsel kaplamasını bir yana bırakarak, durmadan değişme, kendine özgü koşullar gibi doğru, ama yerinde kullanılmazsa bir bahaneden öteye gitmeyen bir takım dogmalara da yanır. Dogmacılık, biz çevreye dış âlemden habersiz, belirli nesnelere, nicelik ve nitelikçe özgülüklerle, süreçlere, kanunlara tekabül eden kavramları, zihinsel kategorileri modelleri, kanunları, farklı nesnelere, özgürlüklere, süreçlere, kanunlara zihnen uydurmaya ve aksiyonunu buna göre belirlemeye çabalamak diye tanımlanabilir. Devrimci bir düşünürün deyişyle:

«Doktrinin en üstün ve tek ölçütü ekonomik ve sosyal gelişmenin gerçek sürecine uygunluk olursa orada dogmacılık olmaz.»

Derebeylik modelinin, Osmanlı toplumundaki ekonomik ve sosyal gelişmenin gerçek sürecine uygunluğu gerçekleştirmeksizin (tahkik edilmeksizin) «Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısı derebeylik kalıntısı ilişkiler üzerine aşılanmıştır...» demek bir dogmacılık olduğu gibi. Asya-tipi toplum modelini tarihimizle ve bugününümüzle gerçekleştirmeksizin, alıp tarihimize ve bugünüme uydurmaya kalkışmak ve aksiyonlarımızı bununla belirlemeye çabalamak da bir dogmacılıktır. İlerde ki yazılarımızda belirtmeye çalışacağımız gibi Asya-tipi üretim tarzı, tarihimizle gerçekleşmemiz, bugünümlü karşılaştırmamız zo runlu bir varsayımdır. Dr. Sencer Divitçioğlu «Asya Tipi Üretim Tarzı ve Az-Gelişmiş Ülkeler» adlı broşüründe bu konuda üç model çizmiştir. Bir bilim adamı olduğu için, geleceğe değgin üçüncü model hakkında «nihayet bir tahmini dayanmaktadır ve tahmin olduğuna göre hata payı büyük çakarsamalara yol açabilir», birinci ve ikinci modelleri hakkında ise:

«Asya tipi üretim tarzı üzerine kurduğumuz az-gelişmişlik teorisinin tutarlı olduğuna inanıyoruz. Ne var ki, teorisinin tutarlı olması doğru olması için yeterli bir sebep değildir. Gönül isterdi ki kurulan teori Türkiye olgu araştırmasına dayanarak doğrulansın ya da yalanlansın. İtiraf edelim ki bu işi başarabilecek nitelikte değiliz. Böyle bir araştırma bizden çok, iktisat tarihçisinin, sosyologun ve siyaset bilimcisinin işidir.» (9)

demeyi gerekli görmüştür. Başka larını dogmacılıkla suçlayan aydınlar ise, hiçbir araştırma ve gerçekleştirme ihtiyacı duymaksızın tutup «tahmin»e dayandığı söyle nen model dahil, üç modeli de Türkiye'ye uydurmak istemişlerdir. Son zamanlarda sık sık öne sürdükleri «Osmanlı tipi ceberut devlet», «emekçi halk sınıf ve zümreleri» kavramları, 1950 devrimini iddiası ve geleceğe dair tasarımlar işte bu modellere dayanıyor.

YANLIŞLAR
Tenkit konusu nutukta birçok

yanlış var. Örneğin, «sosyalizmin temel kanunlarını, metodunu şüphesiz kitaplardan öğreneceğiz» denildiği halde, hemen ardından «Ama sosyalizmi kurmak için kitaplarda yazılı olanları aynen uygulamaya kalkmak hiç de yeterli değildir» denilmesi bir yanlıştır. Çünkü metod her yerde geçerli, objektif bir araçtır. «Sosyalizmin temel kanunları» sözü de başka bir yanlışı gösterir.

Bizim bu dönemde bilmemiz gereken, sosyalist kuruluşu yöneten sosyalizmin kanunları değil, kapitalist — kapitalizm öncesi karma kuruluşumuzu yöneten kanunlardır. «Türk sosyalizminin kitabını (a) dan (z) ye kadar bizler yazacağız» sözüyle Türklerden başkalarının yapması; na zaten imkân olmayan sosyalist hareket, yani pratik değil de, metod ve teori kastediliyorsa bu da bir yanlıştır. Marksist metod ve teorisinin zihinlerimizden bir an tüm silindiğini farzedelim, değil Türkiye'yi ve dünyayı, aygımızın ucunu bile doğru dürüst göremeyiz. Ama, bunlar o kadar önemli değil. Asıl ilginç ve önemli olanı hatibin şu sözleri:

«Kitaplar bir bakıma fotoğraflara benzer. Fotoğraflar gibi kitaplar da, bir durumu, bir anı tesbit ederler, nazariye olarak, hikâye olarak ister istemez gelişmenin canlı akışını durdururlar (...) Bundan dolayıdır ki, tabiat ve toplum kanunlarını daha yakından kavramak ve durmadan değişen ve gelişen dünyayı daha büyük bir sadakatle yansıtmak için daima yeni varsayımlar, farazyeler ortaya atılır ve deneyler bunları doğruladıkça yeni nazariyeler meydana gelir. Bilim, bütün bu çabaların kitaplar halinde birbirinin tamamlanmasıyla meydana gelen bir sinema seridine benzer.» (10)

Burada bilgiden, mantığa dayanan bilginin değil duyulara dayanan bilginin kastedildiği anlaşılıyor. Mao-Çe-Tung ikisi arasında ki farkı şöylece anlatır:

«Mantığa dayanan bilgi, duyulara dayanan (sensibile) bilgiden sundan ötürü farklıdır ki, duyulara dayanan bilgi, olayın özsel görünüşlerini, eşyanın dışal ilintilerini kavradığı halde, mantığa dayanan bilgi, ileriye doğru sınırsız bir adım atarak, eşyanın bütünlüğünü, özünü ve içsel ilintilerini kavrar; biz çevreye dünyanın içsel ilişkilerini keşfe götürür ve, böylelikle gelişmesini bütünlüğüyle ve içsel ilintilerinin tüm ayrıntılarıyla özümleyebilir (temessül edebilir)» (11)

Olaylara, dünyaya, diyalektik mantıkla değil de duyularla yaklaşırsa, görülenler elbette ki fotoğraflara benzer, bir durumu, bir anı yansıtır ve ister istemez gelişmenin canlı akışını durdururlar. «Jean-Paul Sartre ve Marksizm» adlı kitabında Roger Garaudy «yansıdan ne anlaşılması gerektiğini anlattıktan sonra:

«Ama, bunu yaparken, şu temel ayna istiaresine ve empirisme'in yanılmalarına kapılmamak şarttır.» (12)

der. Bazı yerlerdeki yanlışları sonradan kendisi de kabul etmiş olmakla birlikte (13), değerini bugün de muhafaza eden «Maddeci bilgi teorisini» adlı kitabında da: «Diyalektik maddeciliğe göre (...) bilince, gerçeğin bir tür donmuş bir fotoğrafı değildir; maddi dünyadan mekanik olarak fıskırmaz. Gerçeğin ilişkilerinin karmaşık bir yansımasıdır. Bize derin kanunların bilgisini, gerçeğin özünü vererek, pratiğe gerçeğin ilişkilerinin etkililikle üstesinden gelme yolunu gösterir, dünyanın değiştirilmesinde belirleyici bir güç haline gelir» (14)

der. Aynı düşünürün deyişyle «bilme anstantane bir edim değil, upuzun bir süreç, sonsuz bir harekettir.» Diyalektik maddeci bilgi teorisinde, fotoğrafın, sinema seridinin yeri yoktur. Kitapların yanyana gelerek birbirini tamamladığı iddiası da yanlıştır. Böylece diyalektik değil, eklektik bilgiler verir. Daima yeni varsayımlar ortaya atmaya gelince; belirli doğal ya da toplumsal olaylara

tekabül eden, tarihle, istatistikle ya da tecrübe ile gerçekleşmiş kanunlar, teroiler yeni gelişimleri izaha yetmezse elbette yeni var sayımlar ortaya atılır. Ama «değiş meden başka değişmeyen yoktur» diye formüle edilmiş herkesçe bilinen bir doğruyu öne sürerek bo yuna varsayımlar ortaya atmak demek, tarihsel olarak izafi mutlak bilgiye dayanan pratiği, bu arada devrimci pratiği bir yana bırakıp varsayım imalcisi hâline gelmek demektir. İyi ama bunlar felsefe diyecekler çikabilir. Cevabını Marx'ın şu sözüyle verelim.

«Felsefe proletaryada maddî silâhlarını bulduğu gibi, proletarya da felsefede entellektüel silâhlarını bulur.» (15)

- (1) 28.8.1966 tarihli Basın Bülteni.
- (2) Sosyal Adalet, 1964, yıl II, Sayı 19/1.
- (3) 21.8.1966 tarihli Basın Bülteni.
- (4) TIP Program tasarısı ana çizgileri.

DERHAL DÜZELTİLMESİ GEREKLİ EYLEM VE DÜŞÜNCELER

Aslan Başer Kafaoglu

(TIP Genel Yönetim Kurulu Y. Üyesi)

1963 yılı Haziranında Türkiye İşçi Partisine girdim. YON hareketinin başlayıp yürümesinde görev aldım. Sosyalist Kültür Derneğinin kurucularındanım. Yani beş yıla yakın süredir, örgütlü toplumcu (sosyalist) hareketin içindeyim. Ama bu çalışmalarla iyimser olamıyorum. Yurt millî, ve toplumsal bir hareketin özlemi içinde, ama bu özlemi, bu yoğun duyguyu biz sosyalistler kanalize edemiyoruz. Ankara ve İstanbul'da, 1963 Mahallî Seçimlerinde teşkilâtın canlılığı gözümün önüne geliyor. Ankarada dört ilçede seçime girmiştik, ortak oy pusulası yoktu. Dört ilçeye ve hele Altındağ, Yenimahalle ve Merkez ilçeye yeterli pusula dağıtamamış dağıtılanların da diğer partiler tarafından aşırılmasına engel olamamıştık. Bu koşullar içinde bu dört ilçeden 5.217 oy almıştık. Aynı ilçelerden üç yıl sonra, ortak oy pusulası ile aldığımız oy sayısı 12.594'tür. Ortak oy pusulası ile 12 bin oy almanın, diğer usulle 5 bin oy almaktan pek farklı olmadığını seçim işlerine kafa yoranlar bilirler. 1963 te İstanbul

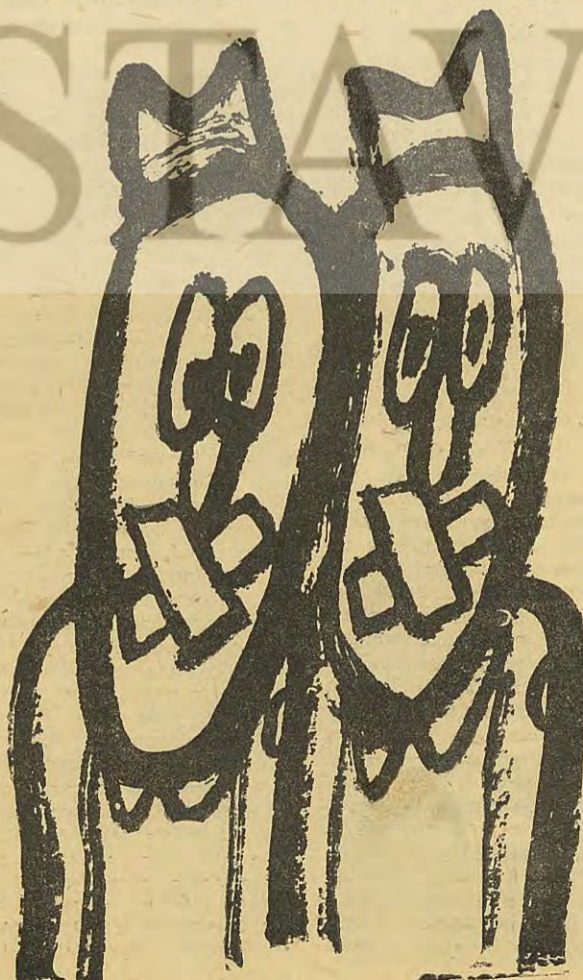
- (5) Aynı tasarısı, S. 4-7.
- (6) Yön, 3.9.1965, S. 127.
- (7) R. Garaudy, «Jean - Paul Sartre ve Marksizm», Çev.: Selâhattin Hilâs, Sosyal Yayınlar İstanbul 1965, S. 7.
- (8) Basın-Ar Matbaası 1964
- (9) Doç. Dr. Sencer Divitçioğlu, Asya tipi üretim tarzı ve az-gelişmiş ülkeler, Elif Yayınları, İstanbul 1966, S. 7
- (10) R.Garaudy, La théorie matérialiste de la connaissance, Presses Universitaires de France, Paris 1953, S. 295.
- (12) R.Garaudy, Jean-Paul Sartre ve Marksizm, adı geçen çeviri, S. 41.
- (13) R. Garaudy, Perspectives de l'Homme, P.U.F., Paris 1961, 3
- (14) R. Garaudy, La théorie matérialiste de la connaissance, adı geçen eser, S. 305.
- (15) K. Marx, Contribution a la critique de la philosophie de l'Etat de Hegel, Oeuvres philosophiques. t.I.P. 96.

yıkılan iktidarın yerini de halk almıyordu. Çünkü tarihte egemen bir sınıfı yıkan, onun yerini almıyordu da bilmiştir. Örneğin, derebeyini yıkan burjuva, onun egemen rolünü eline almıştır. 1950 den sonra halk iktidara gelmediğine göre, iktidarı yıkan halk değildir. «Kapikulu» tabakasının hâkim olduğu iktidar, 1950 den yüz yıl önceleri Türkiye'ye kapitalizmin sızmasıyla yerini «toprak ağaları, kompradorlar ve kapıkulları» karması bir egemen sınıflar iktidarına devretmiştir. Bu iktidar içinde egemen sınıflar arasında çekişmeler olmuş, bu çekişmelerde toprak ağası burjuvanın yanını tuttukça, burjuvazi kapıkuluna galip gelmiş, bunun sonucu da yabancıların esasen bu iktidarlara hâkim olan nüfuzunun artması şeklinde belirmiştir. Egemen tabakalardan kapıkulu, yabancı nüfuzu kazınmayı aklına çok ender getirirse de, bu nüfuzun artmasına daima karşı koymuştur. Bu nedenle, kapıkulu diye eleştirdiğimiz sivil ve asker aydınlar, Türkiye'nin özel koşulları içinde antiemperyalist eğilimi en keskin olan tabakadır. Bu noktada, yüz yıllık politik savaşının ona verdiği geleneksel içgüdüde Sayın E. Tüfekçi ile birleşiyorur.

Uzak değil yakın tarihe bakalım: Yabancı düşman ve onun Türkiye'de İstanbul Dükâliğinde ki işbirlikçilerine karşı en başarılı antiemperyalist savaşa önderlik eden Atatürk, bu eleştirileri ileri sürenlerin tarifine göre bir «kapıkulu» dur. Mithat Paşa, Namık Kemal, Millî Birlikçiler gibi tarihimizdeki antiemperyalist çıkışların önderleri hep «kapıkulu» ndan gelmiştir. Yakın tarihimizde de antiemperyalist savaşı en keskin şekilde veren Plâncılar, Petrolçiler hep birer kapıkuludur. Amerikan emperyalizminin etkili silâhlarından olan nurculuğun karşısına da gene bir kapıkulu —Sayın İmran Oktm— en keskin şekilde çıkmıştır.

Cumhuriyet devrinde (aşa — komprador — kapıkulu) karması iktidarda, 1940 a kadar kapıkulu ağır basmış, yabancı nüfuzun en çok kırıldığı tarih dönemimiz de o zamanlar olmuştur. 1940 - 1950 döneminde, 1950 den çok önce komprador burjuvazi gelişmiş, ağaların da ittifakını kazanarak tam bir sınıf bilinciyle 1946 da ağır basan sınıf rolünü eline almıştır. 1950, bu olgunun tescilinden başka bir şey değildir. 1950 de iktidarı kaçırdığı için CHP ye kızgın olan kapıkulu da DP lehinde çalışmıştır. Ankaranın memur semtlerinde CHP büyük yenilgilere uğramış, CHP iktidarına karşı —seçimle iktidarı bırakmadığı takdirde harekete geçmek üzere— askerî cuntalar hazırlanmıştı. Kapıkulu 1954 te sınıfsal hâtâsının farkına varmış, CHP nin kendisi için daha uygun parti olduğunu anlamıştır. DP'nin işleri de bu yıldan sonra zorlaşmaya başlamış 1957 gerilemesini ve 1960 yıkılışını «kapıkulu» hazırlamıştır. Yassıada duruşmalarını dinlerken yabancı nüfuzunu hoş gören bir iktidara «kapıkulu»nun direnişini de öğrendik. Bugün yabancı nüfuzla karşı Türk memurları diretiyorlar. Bu direktme, iktidarın en büyük ayakbağı. AP iktidarı, «kapıkulu»nun direktme sınırına kadar yabancı sermayeyi koruyor; o karşı gelmezse bir şeyler yapabiliyor ve karşı gelirse durmasını biliyor dolambaçlı çözüm yolları arıyor.

Ozetle, kapıkulu kendi egemenliğini elinden alıp bazı sınıfları ortak eden ve onun nüfuzunu azaltmayı amaç bilen yabancı sokulmasına içgüdüsel olarak karşıdır. Bu karşı duruş, yüz yılı aşkın bir savaş geleneği ile bilmiştir. Amerika bunu çok iyi anlamıştır. Casuslarıyla (uzman) en büyük çabayı bu tabakayı —asker ve sivil aydınlar—, ya geliştirme (evoluer) ya da tarafsızlaştırma (neutraliser) yönünde harcıyor. Türk kapıkulu, ne geçmişte bir Kongo «Evolue» sı idi, ne de şimdi bir Kazak «Cadet» idi. Tarihimizin bize bıraktığı antiemperyalist güçleri iyi değerlendirelim.

«Ceberrut Devlet» deyimi de, elbette dış çıkarlarla feodal ilişkilerin hâkim olduğu devlettir. Bu devlet, kapıkulunun katlihi olsa da olmasa da «ceberrut» olur, olabilir. Sırf kapıkulunun herşeye hâkim olduğu devlet ise, Türkiyede en az 110 sene geride kalmıştır. Batı kapitalizmi bu sınıfın nüfuzunu kırarak, beldeyi kapalı ekonomiden çıkararak, toplumumuza nüfuz etmiştir.

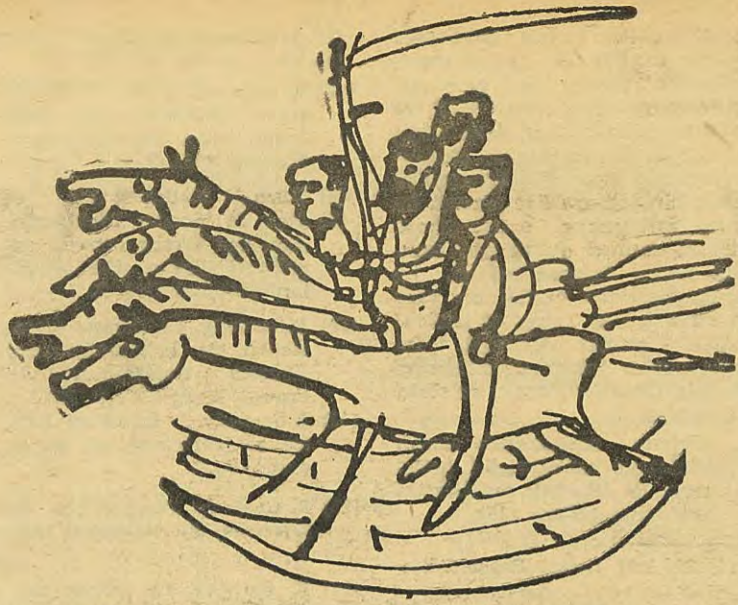
«Ceberrut devlet karşısında halk», sloganı, «Yeter söz milletindir» afişleri, en çok yabancı nüfuz işbirlikçileri tarafından kullanılmıştır. Bunu kullananlar, emelleri için, karşılarına dikilen kaskülüne yapmadıkları bir adamdılar. Şimdi Amerika, bu çabalara eğitimi sömürgeleştirerek «kapıkulunun «istiklâli» özü nü kaynağında kurutma şeklinde yeni bir yön verme gayretinde. Buna karşı da gene beğenilmeyen «kapıkulu» öğretmenler savaşı içindeler. Bu savaşa sosyalistler olarak ne katıyoruz?

Yabancı nüfuz işbirlikçileri, geçmişte hep «halk» ile «kapıkulu»nun arasını açmaya çalışmıştır. Kapitalist ekonominin koşullarını ve yöntemleri feodal düzeni bozdukça, çıkarıcılar bozulan düzene mağdurlarına sorumlu olarak ya «mektepli subay», ya «enstitülü öğretmen», ya da «din siz memurlar» göstermişlerdir. Oysa düzeni bozup yerine giren kapıkulu değil, dış kapitalistler ve onun işbirlikçileridir. Sosyalist olarak bu oyunun yönüne bir giriş mi, yabancı nüfuzunu kolaylaştırmaktan başka bir şey yapmayı, yapamayız. Yabancıların ekmeğine yağ süreriz. Yapacağımız şey, «kapıkulu» ile «halk» arasındaki bağılılığı tesis etmektir, onu yıkmak asla...

II. HALKSIZ SOSYALİZM OLUR MU?

«Halksız sosyalizm olur mu?» Bu soru ne anlamda soruluyor? «Halkın oyu alınmadan sosyalizm olur mu» anlamında. Bu anlamda soru yersizdir. Yirminci yüzyılda, halkın oyu veya rızası olmadan sosyalizm olmaz ama, faşizm ve sömürge demokrasisi de olmaz. Halkın oyu alınarak Menderes iktidarı kurulmuştur. Süleyman Demirel, «sandiktan çıkmış»tır. Bunun gibi Hitler, «Musolini» ve Johnson da halk oyu ile, en azından rızasıyla iktidara gelmişler ve uzun süre kalmışlardır. Sömürgeci İngiliz İşçi Partisi, halk oyu ile iktidardadır. Oyleyse sosyalizm ile diğer düzenler arasındaki fark ne?

Fark şu: Bunlarda halk seçimden seçime iktidarı değiştirir, yönetime karıştırmaz; sosyalizmde halk yönetiminin içindedir. O halde sosyalizm, sâde halkın oyu ile değil, ama aynı zamanda halkın eliyle iktidardır. Başka deyimle, sosyalizmde halk yönetime katılır, diğer düzenlerde bir düzene «manipuler» edilerek razı edilir. Unlu Sydney Lens, sosyal demokrasiyle kapitalist demokrasileri böyle ayırıyor. O halde halk la beraber iktidara gelmek gerek. Onun için de halkı iktidara hazırlamak gerek. Bu hazırlığın iki dönemi var: Eğitim ve halkı örgütlenme. Bu iki konuda da ne TIP, ne de SKD kendilerine düşeni yapmamışlardır. TIP, halkı iktidara getirmenin yolunu parti organlarına işçi-köylü çoğunluğunu almakta arıyor. Bu da yanlış. Kütlesi arkasında olmayan bir işçi, onun desteği olmadığından okumuş'tan farksızdır, hattâ ondan daha geri bir devrimci olabilir. Ne sanılıyor? Başka partilerin yönetim kurullarında emekçi yok mu sanılıyor? Vardır, il ve ilçelerde. Ama o emekçiler eğitimle sınıf bilincine varmadıkları için, bir aydından daha hor görüştü bir gericidir. Kurduğu ölçütü de aşarak karşımıza çıkar. Bu nedenle, arkasın da kendisini destekleyen, onu sınıf bilincine ve savaşının içinde tutan bir kütle olmalı ki, işçi sınıfının devriminin bilinci içinde kalsın. Örgütlenmemiş, «dışarıdan kendine devrim fikri aşılammış» bir işçi sınıfından çıkan temsilciler, ya aydın yürüğüne rastlanırsa bağlıdır. Bu nedenle,

halkla beraber iktidara gelme, halkı örgütleyip, eğitip onu iktidara hazırlamak olur. Bunun dışında halk denilen işçi ve köylü sınıflarına yapılacak propagandanın «İktidara sen geleceksin» (1) şeklinde de olsa, önemli yoktur; yönetim organlarının da şu ya da bu şekilde kurmanın etkisi de cüz'î kahr.

Peki yönetim kadrosu olacak halka nasıl gideceğiz? Herhalde yönetim organlarına emekçileri aldıktan sonra onunla ilişkiyi kesen tutuma değil. Yapabilecek lerimizi sıralıyorum:

- 1 - Önce doğruyu ve geçerliyi arayacağız. Sık sık slogan ve kavramı değiştirmeyeceğiz. Doğruyu anlatmak için örgütlere değer verip onları geliştireceğiz.
- 2 - Biçimsel konulardan çok halkın ekmeği ile bağlı konulara ele alacağız. Bu konularda mahalli koşullara dikkat edeceğiz.
- 3 - Halkın örgütleri olması gereken sendikaları, emekçi halkın gerçek örgütü haline getireceğiz. İşçiyi aracından —sarı sendikadan— kurtarmak çabalarına katılacağız. «Partilerüstü sendikacılık» yapanlara kızdığımız kadar da «sendikalar üstü partililik»e karşı çıkacağız.
- 4 - Halkın günlük yaşantısıyla ilgili örgütlere önyak olacağız. Ekonomik üniteler çevresinde «tüketim ve üretim birlikleri» örgütleyeceğiz.
- 5 - İşçi mahalleleri ve köylerle daima irtibat halinde olacağız. Onların mahalli devletlerini (kişisel demiyorum) gün gününe izleyip çare arayacağız.
- 6 - Bu çabalarda köy ve mahalle temsilcileriyle etrafında siyasal örgütlenmeye elverişli olanaklar hazırlayacağız.
- 7 - Çoğunluk şeklinde olmayan kontenjanlarla, yönetim kurulunda eğitimi de sağlayacağız (eğitilecek kütle olarak kabul edilen bir kütleyle çoğunluk kontenjanı tanınanın tutarsızlığı meydana geldiğinden, bu şekilde bir kontenjana karşıyım.)

III. HANGİ GÜÇLERLE BERABER

Sosyalizm, işçi sınıfının düzenidir; kapitalizmin burjuva sınıfının düzeni olduğu gibi. Bu nedenle sosyalizmin itici gücü, işçi sınıfının «tarihsel, demokratik ve bilimsel öncülüğü»dür. Bu öncülüğü de şöyle anlayacağız: «...şu ya da bu işinin, hattâ bütün işçi sınıfının belirli bir anda ken dine amaç olacak... (seçtiği şeyleri değil A.B.K.) işçi sınıfının ne olduğunu ve tarihsel olarak neyi yapmasının gerektiğini...». O halde uyarılarak yanımıza alacağımız sınıf, içinde bulunduğu tarihsel koşulları, tarihsel görevini anlamaya elverişli olmasa da, işçi sınıfıdır. Yukarıda zikrettiğimiz «çinde bulunduğu tarihsel koşullar elverişli olmasa da» sözüne dikkati çekelim. Biz toplumcular, uzak ülkelere ya da uzak

zamanlara bakarken gözümüzün önünde olanları da iyice inceleme liyiz. Bunlardan biri «Türk devletçiliği» uygulamasıdır. «Türk Devletçiliği» bazı toplumcu arkadaşların söylediği gibi kapitalist ekonomiyi karma ekonomi yapan faktör değil, aksine bu toplumda kapitalist düzeni takviye ve tersin eden bir faktördür. Yeterli derecede endüstrileşemeyince işsizliğin sosyal tehlikelerini azaltma amacıyla «aşırı istihdam» politikası güdülmüştür. Bu nedenle, asıl «kapıkulu» zihniyetli bir sınıf bu sektörde yetişmiştir. Hem de öyle bir kapıkulu ki, bilgi derecesi dolayısıyla devrimci telkinlerle ulaşılması son derece güç. Toplumculuğa en sert tepkilerin devlet kurumları işçilerinin kalabalık bulunduğu yerlerden geliştiğini belirtelim. Kıkkale, Karabük, zonguldak, Kocaeli bölgesi, Eskişehir ve Kayseri'de gerici ve tutucu akımlar, bütün ağırlıklılarıyla çöreklenmiştir. Malatya, Diyarbakır, Kayseri gibi bölgelerde «işçi sınıfının sefaleti» diye başlayan demeciler, emekçi halka biraz tuhaf gelir. Batman'da işçi olabilmek için Doğulu ağa yakınları kuyruğa girerler (2). Türkiyede ilerici akımların geliştiği yerler, beğenilmeyen asker ve sivil aydınlarla özel teşebbüs işçilerinin kalabalık olduğu yerlerdir (3). İlerici fikirlerin yayılması bakımından bir nokta daha dikkate değer. İşçilerden ücretleri yüksek olanlar bu konuda, ilerici eylem konusunda daha elverişli bir eğitim içindedirler.

Diğer sınıfların Türk toplumunun koşulları içinde aldığı durumlar ise şöyledir:

- 1 - KOYLULAR: Özellikle topraksız olanlarıyla toprağı yetmeyenler ilericidirler, devrimci eğilimlere yatkındırlar. Bugün bize göre, en çok sömürülen sınıf —fiyat mekanizmasıyla— köylü sınıfıdır. İşçi sınıfına geçene köylüler gıptayla bakarlar. Köylü sınıfı, transistör radyo nun dağılışı ile, dağınık olmanın işçi sınıfına kıyasla yarattığı handikapı da üzerinden atmıştır. Gerçekçidir. Kapitalist yayınlara ve telkinlere de uzaktır. Küçük şehir esnafı gibi dinsel tutkular içinde değildir.
- 2 - ESNAF: Eski düzenin —kapalı feodal ekonomi— bozularak kapitalist düzene dönüşülmesinin en büyük acısını küçük zenaatkâr ve esnaf çekmiştir. Normal sanayileşme içindeki bir kapitalist gelişmede esnaf işini kaybeder ama millî sanayide işçi olur. Sömürge usulü kapitalist gelişmede ise, dış ürünlerle piyasa dışı kalan esnaf, yeterli millî sanayi de kurulmadığından çok müşkül duruma düşer. Kapalı düzenin açılmasına düşmandır, daha açılrsa daha çok ıstırap çekecektir. Ama kapitalist değişimle devrimci değişmeyi karıştırır, her değişikliğe kızar. Başına gelenleri anlayamadığı için dinsel tutkulara kapılır. Şimdi, dış sömürücülerin en yaygın propaganda aracı olan bu tutucu sınıf, biraz çalışmayla etkin bir eylem içine alınıbilir, kapitalist ekonomiyeye açılış eğer ayrıntılarıyla mânâlandırılıp anlatılabilirse.
- 3 - ASKER VE SİVİL AYDINLAR: Bu konudaki fikrimi, «kapıkulu» kısmında açıklamıştım.

4 - MILLİ BURJUVAZİ: Burjuvazi ancak dış sermaye ile anlaşma hâlinde değilse, devrimci bir antiemperyalizme katılır. Ama büyük burjuvazi dış sermaye ile tam anlaşma hâlinde değildir. Bu nedenle, devlet işletmelerinin şemsiyesi altında kurulmuş millî bir burjuvazi var olduğu halde bu sınıfın işbirliği yapılamaz. Bununla beraber benim kanım şudur: Komprador ve toprak ağası olmaları bu sınıfa karşı devrimci cep henin davranışları, Türk ekonomisinin iyi incelenmesiyle saptanmış bir stratejiye dayanmalıdır.

Görülüyor ki, Türkiyeye kapitalizmin nüfuzu ve Türk devlet işletmeciliği uygulaması sınıflarda devrimci stratejiyi oldukça değişik bir şekilde sokabilir. Bu nedenle sınıf hatlarını keskin koymakta yarar vardır. Kimlerle beraber: Herkesle... Kime karşı: Yabancı nüfuzuna, bu nüfuzun Türkiyedeki işbirlikçileri (kompradorlar) ve ağalara karşı. Ağırlığı bir şekilde sınıftan millî kurtuluş ve millî kalkınma amacına kaydırmakta yarar var. Sınıfı inkâr mı ediyoruz? Aksine bütün sınıfları, yabancılar ve feodal ilişkilerden yana olan sınıflara karşı demokratik savaşa çağırıyoruz.

IV. İLERİCİ GÜÇLERLE İLGI

«Aman sullanmasın» sloganı ta başından beri sosyalist eylem liderlerinin en önemli sözüdür. Bu

kadar zorla bastırıldı, 1960 yılından sonra da doğrusu bir sullanma olmadı.

2 - Batıda sosyalist hareketler sulandı. Çünkü, sosyalizm gerçek özüyle Batının çıkarlarına aykırıdır. Batılı işçiler bile, daha iyi sömürücü olduğu için özel teşebbüsü düzen olarak savununca sosyalizm sullanmayıp da ne olacak mı? Bazı arkadaşlarımızın savunduğu gibi, sosyalist hareketi yıkan, dejenere aydın davranışı kadar, hattâ ondan çok Batı işçilerinin özel teşebbüs eliyle yürütülen emperyalizmden gördükleri yararlıdır.

Aksine az gelişmiş ülkelerde sosyalist hareket radikal olmadı. Çünkü, sosyalizm gerçek özüyle Batının çıkarlarına aykırıdır. Batılı işçiler bile, daha iyi sömürücü olduğu için özel teşebbüsü düzen olarak savununca sosyalizm sullanmayıp da ne olacak mı? Bazı arkadaşlarımızın savunduğu gibi, sosyalist hareketi yıkan, dejenere aydın davranışı kadar, hattâ ondan çok Batı işçilerinin özel teşebbüs eliyle yürütülen emperyalizmden gördükleri yararlıdır.

İlericilik nedir? Antiemperyalist ve antifeodal her hareket ilerici dir. Laik davranışlar ilericidir, sosyalizmi yayan davranışlar ilericidir, hüriyetçi davranışlar ilericidir, millî davranışlar ilericidir. Bunları yürüten her güç ve kurum bizim yanımızdadır. Yanlış da olsa, bu ilerici uygulama bugün bizim işlerimizi kolaylaştırır. Yanlış laiklik uygulaması, yanlış devlet işletmeciliği uygulamaları bugünkü devrimci hareketi zorlaştırmış sanılır. Aksine kolaylaştırmıştır. Yanlış ve eksik «demokrasi» uygulaması da öyle.

- (1) Lâtime yollu şu anlatılır: Genel seçimlerde bir aday arkadaş, etrafını çeviren köylülere «Siz Meclise geleceksiniz» der. Bütün topluluktan yükselen cevap, «Etağfurullah» olur.
- (2) Doğulu bir sendikacıdan öğrenilmiştir.
- (3) İlerici sendikaları sayalım: Lâstik-İş, Maden-İş, Basın-İş v.b. hep özel teşebbüs işçilerinin çalıştığı iş kollarında kurulmuş sendikalar. Maden-İş'e Karabük'te oynanan oyunlar da malûm.

nu haklı göstermek için de iki kanıt gösterirler: 1 - Türkiyede ilerici hareketler nasıl sulandı? 2 - Batıda ilerici hareketler nasıl sulandı? Oysa her iki kıyaslamada da yanlış ve yersiz. Çünkü:

1 - Türkiyede ilerici hareketler ilerici olmadığı için, daha doğrusu ilericiliği her cephesiyle ele alan sosyalist hareket niteliğinde olmadığı için sulandı. Mevzii ilerici hareketlerin akibetini, tam ilerici hareket olan sosyalizmle bir arada düşünemeyiz. Türkiyede sosyalist hareketler nasıl sulandı? diye bir soru da sorulamaz. Çünkü böyle bir sullanma olmadı. Bu hareketler 1960 yılına

YVES LACOSTE

Sınıf Açısından Azgelişmişlik

Çeviren :
Sevil Avcıoğlu

YÖN
YAYINLARI

4 Lira

Niyazi Berkes'in hâlen YÖN'de eleştirmekte olduğu bu kitabı edinmek isteyenlerin dikkatine :

İSTEME ADRESİ :

YÖN YAYINLARI, P.K. 512 - İstanbul
(Tek kitap siparişi için posta pulu gönderilmesi rica olunur).

MENDERES'İ İPE GÖTÜRENLER
Yazan: NİMET ARZIK
Dağıtım Yeri BATEŞ FİATİ TOTL
KITAPÇILardan İSTİYİNİZ

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI: 12

BİZİM MEMLEKETİMİZ KÖTÜDÜR, BİLENLER GELMEZ

Yazı ve Fotoğraf:

Muzaffer Erdost

BİR
YÜKSEK ZİRAAT ENSTİTÜSÜ
1935 RUHUNA SESLENİŞ

giris

KEMAL ATATÜRK diyor ki, «Mil letimiz çiftçidir. Millet in çiftçilik te mesaisini asri tedbirlerle azami hadde götürmeliyiz. Köylünün mesai semerelerini çoğaltmak, azami hadde götürmek siyasetimizin ruhudur.» Şüphe yok ki, bizim bu sözlerle değerlendireceğimiz 'Şemdinli' yurdumuzun en geri kalmış, en ilkel bölgelerinden biridir. Kemal Atatürk'ün emrettiği ruh, Şemdinli'de 'siyaset' olan bedene girip, onu yaşadığımız hayata karıştırmamıştır. Siyaset, pratik faydası olmayan bir şeydir Şemdinli'de. Köylünün mesai semerelerini çoğaltmak, azami hadde getirmek ise, göklerde dolayan bir ruhtur. Kendisini hayata karıştıracak bedeni aramaktadır.

İlbaya tel yazıldı, arz edildi

Mayıs ayının ilk haftasıydı. Fetullah Töre, bir dilekçe getirdi. Ondört köy adına verilen bu dilekçede, bütün arazinin küçük çekirgelerle kaynaştığı ve ilerde kendilerine yiyecek bir şey bırakmayacağı yazılıydı. «Şimdi küçük ama» diyor Fetullah, «bir ay sonra bize yiyecek bir şey bırakmaz. Kaç keredir başımıza geliyor...» Kaymakam havale etmiş. Tel yazdık Hakkâri'ye, ilbaya. «...dilekçede ifade edildiğine göre, ilerde felâket halini alması ihtimali olan bu çekirgelerden alınacak ve savaşılabilecek teknik eleman ilimizde olmadığından bilgilerinizi arz...» diye.

Ben izinli ayrılmıştım. Haziran ayının ilk haftasında Hakkâri'den ekip gelmiş. Bakmış çekirgelere. 'Yerli çekirge' demiş, 'zararsızdır' demiş, 'biz Fas çekirgesi sanmıştık' demiş, gitmişler. Fas çekirgesi bu, ben sonra merak ettim, okudum, beş kere kılık değiştirmiş, herhalde o gün 'tebdil-i kıyafet'leriyle teknik ekibi aldatmış çekirgeler. Onlar gince de kılığını değiştirmiş ve başlanmış makine gibi tabiatı tüketip bitirmeye. Bakalım nasıl bitirmiş: yılan kımlıyor, fakat gidemiyor

«Bu yıl çekirgelerin korkusundan dışarı ne çıktı ki, yılan çıksın?» diyor Faris. «Bir köye gidiyordum. Baktım yolun ortasında bir şey kımlıyor. Yaklaştım, baktım bir yılan. Yakalamış belki iki yüz, üç yüz çekirge. Kımlıyor yılan, zorlanıyor, fakat gidemiyor. Ben yoluna gittim. Varacağım yere vardım, işimi gördüm, yemek yedik, namaz kıldık. Geri, köyümüze geliyorum. Baktım çekirge kalmamış. Yılanın kemikleri yolun ortasında duruyor. Bir tek kemikleri kalmış, gözü bile kalmamış.»

Hocanın kovanlarını dışarı çıkarmışlar. Otuz kovandan fazlası boşalmış. Başka biri, «Arı nereye konuyor, şıp çekirge yapıyor, ikiye bölüyor.» diyor, «Nerdeyse arının kökünü kazıyacaktı bu memlekette...»

Başka biri, «Bir çadırım vardı, büyük kıl çadır. İki bin liraya vermemiştim. Şimdi gidip bakalım, e-lek gibi delik deşik olmuş çekirge. Çocukların ellerinde süpürge, durmadan çadırın üstünü süpürüyorlar...»

Başka biri, «Bu yıl ne oldu ki, salatalık olsun. Çekirge herşeyi daha fide iken ikiye böldü, parçaladı. Patates, fasulye, kavun, karpuz, hiç bir şey bırakmadı.»

Başka biri, «Tisi köprüsünün oradan kamyon geçtikten sonra bir bakıyorduk, arabanın izleri çekirge ölüsünden kırmızı oluyor. Her yere kamyon gitse de akşama kadar kamyon gidip gelse, belki biraz menfa-

(Şapatan Köyü)

Kadın çocuğunun çamaşırını yıkıyor. Tabii çamaşırını kuruyana kadar çocuk orada çıplak bekleyecek.

ati olur diyorduk.»

bu zararın hesabını kim, kimden soracak

Telgraf, sızı, ağıt. Diyarbakır'dan yeni bir ekip gelmiş. «Evet» demiş, «Fas çekirgesi bu...» Ben izinden döndüğüm zaman, Erdoğan Osmanhoğlu şikâyet ediyordu: «Böyle halk olur mu? İlaç geldi, tarlasına götürmüyor. Bekliyor ki hükümet götürsün, her şeyi hükümet yap-sın.»

«Yiyecek başka bir şey kalmadı ki» diyor Fetullah Töre, «Artık ilaç-lasak ne işimize yarayacak?» İki kişilik bir savaş ekibi kurulmuş. İki kişi ilaçlıyacak koca Şemdinli'yi. Çekirgelerin ömürleri doldu, ihtiyaçları, öldüler ve kaybolmuş cesetleri üzerinde iki kişi dolaş-ıyor: fis fis, fis fis.

Peki ama, bu zararın hesabı kimden sorulacak? Bir tarım teknisi yeni yurdun önemli bir konusu olan Fas çekirgesinin beş kere gömlek değiştirdiğini, yani beş kere birbirinden ayrı şekillere girdiğini bilmez-se, 45 günde erginleşerek son şekli ni aldığı bilmezse, ne zaman yu-murtadan çıktığını, ne zaman öldüğünü bilmezse, hele Güney - Doğu bölgesine bazı yıllar Irak ve Suriye merkezlerinden Fas çekirgesi akın larının olduğunu bilmezse, bilmekle görevlendirilenler bilmezse, kim bilecek, kim tanyacak. Eline fas çekirgesini alacak, bu fas çekirgesi de-ğil diyecek. Tanımakta tereddüt e-dince, ben tanyamadım, bilen bi-rine gönderelim, demeyecek. Peki, bu zararın hesabı kimden sorula-cak? Kim çıkıp da «Gel bakalım ar-kadaş, yetkili ve sorumlu arkadaş, senin bilmek zorunda olduğun şey-leri bilmediğin, senin bilgisizliğin, senin hatan, senin ihmalin yüzün-den bu kadar emek harap oldu, ü-mit yıkıldı, patates, fasulye, ekin harap oldu, kavun, karpuz, salata-lık harap oldu?» diyecek. Kim diyecek, kim soracak, kimden soracak.

El cevap: Kızılay'ın Amerikan yardımından kamyonlarla gönderdi-ği un çuvallarıdır. domuz kabul etse, biz razıyız

İbrahim Han Töre diyor ki «Do-muz kabul etse, ekinimizin yarısı ona, yarısı bize. Biz razıyız. Fakat o hayvan kabul etmiyor.» Çünkü tarlayı halk sürer, eker, biçer ama, ekinin asıl sahibi domuzdur. Pirin-cin asıl sahibi domuzdur. Cevizin sahibi ayıdır. Tütünün sahibi mavi küftür. Saçılmış tohumun sahibi milyonlarca kuştur. Biraz büyüme-ye fırsat bulur da kök salarsa, kö-kün sahibi toprağın içini saran be-yaz kurtlardır. Başını topraktan di-

şarı çıkardı mı kuş kaparsa, sahibi kuş olur, çekirge kaparsa sahibi çekirge olur. Koyunların sahibi çeşit-lidir. Hastalıklardan, iri baş kurdu-na kadar. Peki dersiniz Şemdinli'de halk neci, köylü neci? Onlar da bu azgın tabiatın arta kalan şeylerin sahibi.

Gittiğim yıl yağmur yağıyordu. İlkbahar ve sonbahar bol yağmur-lu geçmişti. Pirinçler, buğdaylar iyi idi. Fakat tütünleri mavi küftü. Top rak kurtlanmış, sebzeleri kökün-den kesmişti. Koyunlarda başlamış bulunan kıl kurdu, kışın ölümlere sebep olmuştu. Ertesi yıl yağmur yağmadı; Mavi küf olmadı, koyun-larda kıl kurdu azaldı, toprak kurt lanmadı. Ama buğday da olmadı. Ot da olmadı. Ve çekirge oldu.

Zerin Köyüne geldim. Baktım bir ev şurda, ikinci ev iki yüz me-tre uzakta, üçüncü ev ondan o ka-dar uzakta, başka ev görünmüyor. «Bu köy üç hane mi?» dedim. «Se-kiz hanedir» dedi Ercan, «Herkes evini tarlasının başına yapar, do-muzdan, ayıdan korumak için tar-lasını.»

Gidiyordum yolda. Sabah güne-şi doğmak üzereydi. Baktım bir ih-tiyar, sönmekte olan bir ateşin ya-nında, ince bir yorgana bürünmüş uyuyor. Soruyorum, cevap veriyor-lar, «Pirinci bekliyor, bir gece bek-lemese, domuz gelir, harap eder bü-tün tarlayı.»

Benevîk'e hava karardıktan son-ra gelmiştik. Besusin Muhtarı Fet-tah Ercan oradaydı. Saat on sula-rydı. «Biz birazdan gideceğiz» dedi Fettah, «Yolda bir iki tane de ayı vururuz.» Yüzüne bakıyordum. «Or-mandaki cevizlere çıkar aylar. A-ğaçların dibine gider, alttan elek-trik fenerini siktik mi, ayı bağırır. ya ağaçta vururuz, ya kendisini ye-re atar, yerde vururuz.»

Domuzunu ayısını, kurdunu tek tek vuruyor, öldürüyor. Evini tarla-sının yanına yapıyor. Yatağını tar-lasına seriyor. Bunu yapamayacağı-na aklı kesince, ekmiyor, fazla ek-miyor. Fakat canlılar küçüldükçe onlarla savaş güçleşiyor. Mavi küfü tüfeikle vuramıyor. Av tüfeğiyle çekirge avına çıkamıyor, kıl kurdunu ateş yakıp korkutamıyor. Bir söz, bin ağıttan acıdır

Biri, «Bizim memleketimiz kötüdür, bilenler gelmez» diyor. Halk kendisini, tabiatın zulmünden kur-taracak, bilgili adamı arıyor. Bilen birini arıyor, soruyor. Onun çok u-zaklarda olduğunu konuşulanlardan işitiyor. Yolu olan, elektriği olan, musluklarından suyu akan, duvar-ları sağlam, suları kışın ısıtılmış,

yazın soğutulmuş, odaları ateş yak-madan ısınan yerlerde olduğunu işitiyor. «Bizim memleketimiz kötüdür efendim» diyor. «bilenler gelmez...»

Evet bu ülkenin toprağını bir bir dolaştık. Bu tarlaları, bu ağaç-ları, ormanları, bağları, sürüleri, hepsini bir bir dolaştık. Ocağında pişen yemeğin tadına baktık. Ne lazım Şemdinli'ye? Onun iklimini, toprağını irdeliyip, yetişecek en iyi şeyi bulacak, nasıl ekilip biçildiğini öğretecek, Başkomutan Kemal Ata-türk'ün emrettiği 'köylünün mesai semerelerini azami hadde götürecek', bunu karış karış, tek tek bu-lup, gösterecek, elinden tutup öğre-tecek Yüksek Ziraat Mühendisi lâ-zım. Yalnız o mu lazım? Çeşitli has talhalarıyla savaşılabilecek Yüksek Ziraat Mühendisi de lazım. Yalnız o mu lazım. Hayvanları ile gereği gibi uğ-raşacak, hastalıklarını çıkarmadan ye-necek, cesur ve dinç veteriner he-kim lazım. Yalnız o mu lazım? Bin yıl önceki, üç bin yıl önceki koyun neslini, eti azalmış, yapacağı bozulmuş, sütü kurumuş koyun neslini islah edecek veteriner hekim lazım. Yalnız o mu lazım? Ormanlarını parselliyecek, en iyi şekilde işletecek, ve gene de bütün dağların ço-cuklarını daha güler ve daha yeşil yapacak Yüksek Orman mühendisi lazım. Bütün bunların kurumları var bu yurttaki, hepsi, en iyi şekilde var. Fakat Şemdinli'de kimler var. İşte gerçek: Bir hayvan sağlık me-muru ve bir de, bir de okuma yaz-ması olan Orman ölçüm memuru. büyük ziraat

erkânıharbiyesi

Dünkü Yüksek Ziraat Enstitü-sünün önündeki meydana, yakı-sıklı, bir heykel vardır: Başbakan İsmet İnönü'nün heykeli. Bir dev-rin heykel yıkma çağında, onun bak-tığı gençlik, gece yorganını alıp ö-nüne yatak sermiş, beklemiş hey-kelini.

Yüksek Ziraat Enstitüsü, çiftçi Anadolu'nun, bozkırın ortasında yükselen bir kurtuluş ışığı, yakla-şan bir suyun sesidir o zaman. Or-man, veteriner ve ziraat.. Tarih 30.10.1933'tür.

Yüksek Ziraat Enstitüsünü Baş-bakan İsmet İnönü açıyordu. «Efen-diler» diyordu İnönü, «Efendiler!, Enstitüyü hükümetin aynı zaman-da daima emniyetle istişare edece-ği büyük bir ziraat erkânıharbiyesi tanıyoruz. Bütün ümit bu enstitüde çalışacak ve yetişecek olanların iyi öğrenmek ve memleketimize hizmet etmek için sarsılmaz bir aşkla mü-cehhez olmalarındadır. Bu bekledi-ğimize bir ümit, bir temenni değil, kendilerinin burada tahsil ederken, yapmaya mecbur oldukları bir vazifedir. Bu vazifeyi ifa etmek onlar için ne kadar büyük bir zevk ola-caksa, bu vazifenin yapıldığını gör-mek de memleket için o kadar bü-yük bir teminat olacaktır.» ihbar ediyorum

İnkâr edemem ki, o günden bu-güne bir şey yapılmadı diyemem ki. Aksine çok şey yapıldı. O günkü öğrenciler, bugün fakültelerini ya-bancı öğretim kadrosundan aldılar ve millî bir kadro kurdular. Ve belki millî bir tarım politikasının da ne olduğunu arıyorlar artık. Labo-ratuvarları, bu yoksul yurdumuzda umulduğundan da mükemmel. Der saneleri sıcak. Çalışma araçları bol. Mezunu bol, sayısı bol. Fakat ihbar ediyorum. Şemdinli'de hiçbir yok. Şu anda kaç Amerika'da, Avrupa'da kaç İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de bilmiyorum. Kaç veteriner benim gibi veterinerlik yapmıyor bilmiyo-rum. Ama Şemdinli'de ben hiçbirini göremedim. «Memleketimize hizmet etmek için sarsılmaz aşkla müceh-hez...» Hayır, hayır, sarsılmaz aşk-la değil, taksit, teyp, buzdolabı ile mücehhez. Çünkü heyecanlı bir yü-

rek, artık pek işe yaramıyor. Hatta komik oluyor. gel yeni bir umut ol

Ya siz, Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün heyecanlı ordusu? «Köylü ile yemek yiyoruz» diye fotoğraflar çek tiren ve onurlanan halkın bilginleri, akıl vericileri. Yüksek Orman mühendisi, veteriner hekimi, yüksek ziraat mühendisi o siz, şimdi nere desiniz?

Yoksul bir halk, bilmiyerek sizi bekliyor? Gökte ay doğduğu zaman, bulutlar göklerden boşandığı zaman, köyleri kar örttüğü zaman, kurtlar ateşe ürdüğü zaman, çocuk açlıktan ağladığı zaman, koyunlar birbiri arkasına öldüğü zaman, tütünler paslanıp boyunlarını büktüğü zaman, çekirgeleri yılanları ye diği zaman, yılanlar yolcunun yolu nu kestiği zaman?

Siz şimdi neredesiniz? Ormanlar hesapsız, kitapsız, düzensiz kesiliyor. Bir çöl yaratacaklar, yeşil dağlardan. Siz şimdi neredesiniz? Üç bin yıl önceki başak bozulmuş, azalmış, küçülmüş. Bin yıl önceki koyun küçülmüş. Elli yıl önceki üzüm bağlarına yılanlar yuva yapmış, elmalar ekşimış, armutlar taşa benze miş, erikler acılaştı. Gel yeni bir umut ol, gel yeni bir destek ol, gel yeni bir kuvvet ol.

Biliyorum gelmeyeceksin. Biliyorum güleceksin ve benim bu romantik sözlerimle alay edeceksin. Hepsini bu olacak. Haksız da değilsin! Bozulmuş kokuşmuş bir dünyanın ortasında, kurjuva keyfetsin ve eğlensin diye senin adına «halk için» dediğimiz bin çileyi gülerken ve istiyerek çekmen mümkün mü?

İKİ

EL-FAKRU FAHİRİ, YANİ FAKİRLİK İFTİHARIMDIR' merhamet edin, yüz parayı istemeyin

Tarihini çıkartmak mümkün değil. Sürünüş beylerinin bölgeyi yönettikleri evre. Merin, kron ve kurşun'un kullanıldığı zamanlar. Gümüş paralar bunlar. 44 köy, Mir'e yılda 2,5 kron vergi veriyormuş. Bir kron beş kuruş olduğuna göre, 12,5 kuruş vergi verirdiler. O yıl kıtlık olmuş gene, halk 10 kuruşu toplamış, 2,5 kuruşu topluyamamış. Beyden de korkuyor, çekiniyorlar. Halk temsilcileri Meleyan'a gelmişler, Şeyh Osman'a (Seyit Taha'nın büyük dedeleri) diz çökmüşler, kendilerine yardım etmesini dilemişler. Şeyh Osman, çamaşırlarını ve secadelerini sarmış, on kuruş ile birlikte, Mir'e göndermiş. Demek istemiş ki «Halk fakirdir, merhamet edin, yüz parayı da istemeyin.»

Mir elçi ile, Şeyh Osman'a 50 kron, yani 250 kuruş göndererek cevap veriyor.

Arada para yok

Altmış, yetmiş yıl öncesini anlatılar ise, başka türlü konuşuyorlar. «İran'dan tütün parası olarak deve yükü ile altın gümüş gelirdi bu memlekete» diyorlar. Belki de tütün, ticaretin ilk ve önemli bir kaynağı oluyor. Ama gene de halkın para ile pek alışverişi olduğunu görmüyoruz. Para yerine tütün ve diğer ürünlerini kullanmış. «O zaman her kapıda bir çerçi bulunurdu. Kapanın önündeydi herşeyimiz, pirinçimiz, ekmeğimiz, sekerimiz.» Ya tütün veriyor, ya başka bir ürününü; gerekli olan şeyleri alıyor.

Gare'ye bir çerçi gelmişti. Darendeli imiş. İğne, iplik, makara, boncuk, düğme ve buna benzer eşyası vardı. Eline bir parça yün geçiren, eski çorap geçiren, kıl geçiren, çerçinin başını çevirmiş, ondan incik incik alıyordu.

Zerin'de, Derebani'de, Bembo'da rastladım. Mardinli ve Siirtli tüccarlar dolaşıyorlardı. İlkbaharda tüccarlar getirirlermiş. Bez, basma, papırtı getirirlermiş. Bez, basma, papırtı, iplik. Şimdi de yerine yapağı, yağ, peynir, bal, ceviz topluyorlardı. Ne bulurlarsa. Bugün ilçe merkezinden alışveriş yapanların çoğu para ile alışveriş yapmaz. Borçlanıp para ile borcunu mal ile öder. Koyun ile, ceviz ile bal ile.

Fahri ile Nehri ile bir köye gelmişler, bakmışlar ihtiyarın biri elma satıyor. Fahri de bir ölçü elma almış. Çıkartmış bir ikibuçuk lira vermiş. İhtiyar «Bu ne?» demiş. Fahri «Tanımıyorum musun?» demiş. «para bu. Türk parası. ikibuçuk lira.» İhtiyar askerden yeni gelenlerden birine göstermiş, okumuş delikanlı «iki buçuk lira» demiş, «her halde yeni çıkmış» Fahri, paranın

üstünü almış, Nehri ile elmaları yiye yiye yollarına gitmişler.

Bir kış geçmiş aradan, ilkbahar geçmiş, sonbahar gelmiş. Fahri'nin dükkânına bir jandarma gelmiş, demiş «Seni savcı istiyor». Fahri kalıyor, savcının yanına gidiyor. Elma aldığı ihtiyarı orada görünce anlamış hikâyeyi, ama sesini çıkarmamış. Savcı, Fahri'ye, ihtiyara verdiği parayı uzatmış, demiş «Bu ne?» Fahri bozmamış, almış, okumuş, demiş «Ne olacak iki yıl önceki bir millî piyango bileti.»

İhtiyar, Tekel'e gelmiş sonbahar da. Tuz almış. Çıkartmış parayı vermiş. Bakmışlar, Fahri'nin muzipliği. Fahri'ye muziplik etmişler. Adamı savcıya getirmişler. Fahri ihtiyara bir çuval tuz alıyor, ikibuçuk lirasını da veriyor, bir de yemek ye diyor da kurtarıyor yakasını. Kadınlarımız, sevgili çocuklarımız işte buna para derler

Şikeftan'da Ali Kaya'ya soruyorum. On yaşında. Türkçe bilmiyor.

«Parayı tanıyor musun?»
«Tanımıyorum.»
«Baban hiç sana para vermedi mi?»

«Hayır.»
Gare'de Zübeyir Arslan'a bir lira verdim. O da on yaşında ve Türkçe bilmiyor. «Kaç kuruş?» dedim. O da babasına sordu. «Baba» dedi «bu kaç kuruş?»

Şapatan'da Tayyip Avcı. 12 yaşında, ilkokulu bitirmiş. Türkçe biliyor.

«Parayı tanıyor musun?»
«Evet.»
«Eline geçen en büyük para hangisi?»

«Babamın bana verdiği en büyük para iki lira.»
Fatma Akbaş. Ballı Köyünde. 70 yaşında. Türkçe bilmiyor.
«Parayı tanıyor musun nene?»
«Koca karı nereden tanırsın parayı.»

Şikeftan'da Ali Kaya'ya soruyorum. On yaşında. Türkçe bilmiyor.

Fakat, Şemdinli henüz tam bir pazar değildir. Köylünün elindeki malı almıyor. Yalnız satıyor. Halk da satmıyor, yalnız alıyor. Aldığı belli başlı şeyler un, tuz, şeker, lâstik, biraz giyecek, biraz gazyağı ve buna benzer şeyler. İlçeye ise tütünün bir kısmını, cevizin, balın önemli bir kısmını satıyor. Sonbahar geldi mi, Şemdinli çarşısı kalabalıklaşıyor. Atlar, katırlar yükleniyor, köylere hareket ediyor. Taşmanların büyük kısmını un, tuz, şeker ve bo-

yunlarına asılmış petrol lâmbası camı meydana getiriyor.

«ELBET SATACAĞIZ, SATMAYIP ÖLECEK MİYİZ?»

bir meydan konsa, bir pazar olsa

Köylerde Türkçe konuşan kadın bir iki tane. Fakat Şikeftanlı Fatma aynı zamanda köyün yönetim kurulu üyesi, yani muhtar. Çünkü burada beş-on köy birleşip bir muhtarlık kuruyorlar. Bir muhtar ve her köyde de yönetim kurulu üyesi bulunuyor. Fatma Şikeftan köyünün üyesi. Türkçe de biliyor. Evinin önünde çiçek yetiştiriyor. Odasının duvarlarında Türk ve İran dergilerinden kesilmiş bir artist koalisyonu da var. «Koyunu Şemdinli'ye götürsem kime vereceğim?» diyor. «Bir meydan konsa, koyunumu, yünümü, yağımı, peynirimi satmam. Şimdi bir kilo yağ götürsem satmaya, hangi dükkân alır. Bir aileye lâzım olursa alacak yağımı, yoksa elimde geri getireceğim..» Başkası devam ediyor «Millet ne yapsın, İran'a satmamız da ne yapsın? Elbette satacağız. ölecek miyiz?»

Şemdinli'de pazar bulamıyan halk, malını İran'a, Irak'a geçiriyor. Bunlar koyun ve ürünleri, biraz tütün, biraz ceviz ve bal. Halk, İran ve Irak ile yaptığı bu alışverişe «kaçak» gözü ile bakıyor. Ama sınırdan geçerken yakalanırsa, ne yapsın. Böyle yakalanmış bir sürüyü, tüccarlardan biri Tekel'den satın almış, tek tek kesip satıyormuş. İsmail'in anası «Oğul» demiş «dikkat et, sakın Tekel'in etini alma, kapları daha yeni kalaylattık.» Demek istiyor ki, o etler haramdır, hangi kaba koysak, o kabı kalaylatmadan bir daha kullanamayız. kaçakçılığın çeşitleri

Kendi ürünlerini dışarıya satmakla kalmıyor. İran'dan ve Irak'dan da bazı şeyler alıyor. Bunların başında çay, gazyağı var. Kahve, kakao var. Komünist Çin ve Japon malı teknik eşyalar, kadife, ipek halı, çeşit çeşit elektrik fenerleri, traş aynaları, tırnak makası, saat, radyo, teyp.

Şüphesiz ki, bu sınır dışı alışverişler yalnız Şemdinli'de pazar olmamasıyla izah edilemez. Yol, fiyat farkı, malın bulunup bulunmaması da önemli etkenlerdendir. Fiyat farkı için, en belirgin olan çayı örnek vereceğim. İyi bir Seylan çayının okkası bir dinar, yani otuz lira. Kilosu 24 liraya geliyor. Tekel çayının kilosu kırk lira. Hem kalite, hem fiyat farkı var. Gazyağı da öyle. Irak'da veya İran'da 6 ilâ 15 lira arasında bir tenek gazyağı. Yol için bir örnek Bedavî veya Bigalta'yı vereyim. Bu köylerden Şemdinli'ye üç günde gidilir, üç günde gelir. Oysa bu köylerin hemen karşısında, Irak tarafında dükkânlar vardır. Şemdinli'den gazı alıp, götürceğine, hemen ayagının ucundan alıyor. Kahve, kakao ise Şemdinli'de kolay bulunmuyor. Bulunsa da çekirdek. Köylü kahveyi kavurması

nı, çekmesini bilmiyor. Bunu yapacak aracı da yok. Çekilmiş, paketlenmiş El Haydari kahvesini almak daha çok işine geliyor. Genellikle entarileri kadife. Leke tutmuyor, buruşmuyor, çabuk yırtılmıyor. Adf kadifeler altı lira, sekiz lira, on lira. Kalitelerden oniki, onbeş liraya çıkıyor. Güzel simli kadifeler yirmi liraya satılıyor. Bizim dükkânlarımızda kadife yok, olsa bile çok pahalı. Onu alıp giyiyor. Kına, ayana, sigara kâğıdı, makas, fener, radyo gibi şeyler de Şemdinli'de yok.

Ama unu ve tuzu Şemdinli'den alıyor. Barzan isyanı dolayısıyla un ve tuz Irak tarafında yok. İran ise hem uzak, hem pahalı.

tuzun kilosu 250 kuruş
Köylülerin üretim ve tüketim malları dışında bazı şeyler var ki, sınırlardan geçiyor. Halis kaçakçılık işte bu. Köylünün üretip imal etmediği halde, bazı tüccarların köylülerini aracılık yaparak İran ve Irak köylerine gönderip sattığı şeylerin başında lâstik geliyor. Bunu un ve tuz takibediyor. Türkiyede lâstik bir çifti yedi lira, on lira. İran ve Irak'ta ise yirmi, otuz lira. Dağlarda, kayalıklarda, uçurumlarda dolaşan bu insanlar, kadın, erkek çocuk hep lâstik giyiyor. Lâstik, Şemdinli'de bütün tüccarların en önemli satışını meydana getiriyor.

Özellikle Herki tarafında, Irak sınırında «tuz» en kat bir maddedir. Tuz, yazın yollar açık olduğu aylarda bu sınır köylerinde 125, 150 kuruş satılır. Çünkü Şemdinli'den bu köylere en az bir lira nakliye biner. Kışın ise tuz 250 kuruşa çıkar ve hatta bu en düşük fiyattır. Şemdinli'de Tekel İdaresine 200 ton tuz geliyor ve halka 17 kuruş 96 santime satıyor (şu Devletin güzel işine bakın, 4 santim ne olacak deyip fazlasını almıyor). Hayvanların yıllık tuz tüketimi 105 ton. İnsanların yıllık tuz tüketimi ise 27 ton. Geriye de 68 ton tuz açığa kalıyor.

Un için de aynı şeyleri söylemek mümkün. Fakat o da lâstik gibi tüccarın elinde olduğu için, ne kadar un getirilip satıldığını, ve halkın ne kadarını kendi buğdayından karıştırdığını, ne kadarının darı yediğini bilmediğimiz için yaklaşık da olsa dışarıya çıkan un için bir rakam veremiyoruz.

Kışın 70 kiloluk bir çuval un 150 liraya çıkıyor. Şeker on liraya, o da bulanın. Gazyağının tenekesi yüz liraya. Yağ, peynir, zeytin bu lunmuyor.

vergi az, işlemi kolay üretici gümrük kapıları

Yıllardır aynı şey söylenir. «Kaçakçılık sun'i tedbirlerle önlenmez iktisadi tedbirler almak lâzım» diye.. Şemdinli'de iktisadi tedbirler alınır mı? Alınabilir mi? Devlet, köylünün ürünlerini satın alan ofisler kursa, acaba kaçakçılık önlenir mi? Halk koyununu getirir bir ofise verir mi? Hayır. Çünkü 250 liraya satacağı bir koyunu getirip 150 liraya vermez. Ne zaman verir? Arada kaybettığı 100 lira kendisi için pek önemli olmadığı zaman. Yoksa un parasını vermez. Yiyecek, İran ve Irak'da bizden çok pahalı. Kaçakçılığı önlemek için devletin fiyatları sun'i olarak artırması ve köylünün ürününü yüksek fiatla alması lâzım. Niye yapsın bunu? Ama devlet komşuları ile anlaşır ve küçük çapta üretici gümrükleri (yani tüccar ve ticaret gümrüğü değil) kurarsa, bu işler devletin onuruna ya kışır şekillere sokulabilir. Halk gümrükten korkutmadan, yıldırmadan, işlemi çok basit küçük bir vergi ile işe başlanacak. Halk bu sistemi yerleştirene, sınır kavramına uyana kadar bu vergiler artırılmıyacak. İlçe de bir büro kurulacak. Köylü gelecek, diyecek ki «Ben elli koyunumu ve iki yüz kilo yağımı İran'a götürüp satacağım». Memur, hemen ona bir belge verecek, küçük bir vergi alacak. Adam belgesini geçiş kapısında, karakola vize ettirip geçecek. Halka bu disiplin aşılanacak. Yani halk Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olduğunu, yalnız askerde ve mahkemede değil, üretici iken de bu devletin vatandaş olduğunu bilecek. Bu pratiklerde yetişen ürünün gerçek sahibinin devlet olduğunu bilecek. İzinsiz mal geçirip sattığı zaman suç işlediğini vicdanına yerleştirecek. Böyle önlenecek bu, veya buna benzer usullerle.

GELECEK HAFTA DÖRDÜNCÜ BÖLÜM DEVLET KURUMLARI VE YÖNETİCİ KADRO

Faykal köyünde yoksul çocuklar

(Faykal Köyü)

NAZİM ŞİİRİ.

«Memleketimden
İnsan
Manzaraları»

1964'ün son aylarında hazırlanmış bir özet yazısından: Bir yıl boyunca hiçbir şiir olayıyla sarsılmadan, hiçbir yankılanmanın etkisinde kalmadan, bu konuda yazma gereğini hiç duymadan, sadece yayımlanan şiirleri derleyerek, dergi sayfalarında her ay yeni bir arayışla umutlanarak ve her ay biraz daha ilgisini kaybederek, bıkmın, kanıksamış.. Aslında şimâi engebesiz, doruksuz, tam bir şiir bozkırındayız. O kadar bir düzeyde ki ortaklık, küçük höyükler de büyük tepeler gibi görünür. Bir ufak odanın duvarları arasında süt çeker gibi, yalancı, dar, aldatıcı bir futbol oyunu bu; ya da aynalı iki karşı duvar, iç içe yansımalar. Her şiir, ona en yakın bir kişinin, hemen her zaman onu en kolay ve ortak şekilde beğenmeye hazır olan başka bir ozanın kabulüyle büyüyüp artıyor o kadar... Edip Cansever bir yazısına, «Mısra işlevini bitirdi artık» diye başlıyordu; şimdi «şiir işlevini bitirdi..» diyenler de var. Doğru değil şüphesiz bu genel yargı; ama biz de şiir, dergi boşluklarını dolur bir küçük öge, sütun sıkışıklıkların gideren seyrek satırlı bir leke rahatlığı görevinde... O kadar ki bir şiir kitabı yayımlanmış olmak övünebilecek pek az kişi çıkacağını sanıyorum. Neredeyse onur kırıcı bir heves niteliğindeki bu çabaya, gereğince saygı gösteren bir nihayet iki yayınevi var sanıyorum... Bu bakımdan YÖN'de yayımlanmaya başlanan Nazım Hikmet şiirleri, şüphesiz 1965 şiirimizi etkileyen yeni bir hareketin başlangıcı olacak gibi görünmektedir ya rattığı gibi. (Varlık Yılığ 1965, Rauf Mutluay)

Ertesi yılın gözlem sonuçları: Ahşımış dergicilik tutumunu değiştiren iki ayrı konu vardı bu yıl. Önce Yeni Dergi, şiire layık olduğu yeri ayrılmaktaki titizliğiyle; sonra YÖN, çoktandır beklenen bazı eserleri yayımlayarak dikkati çektiler... Önce uzun bir suskunluk oldu. Kimse bana yakın bir hayranlığın coskusıyla desteklenen heyecanlı bir salık vermedi. Şairleri bile bu sessiz kabulde birleşmiş gördüm. En yeni şiirlerinin yayımlandığı dergi çıkış günlerinde, ya da kitaplarının piyasaya sürüldüğü sıralarda bile en yakın dost toplantılarındaki yankısızlığın isyancısı değildiler.. Şairler alabileceğine tek, olabilecekleri kadar yalnız; çok zaman ancak başkalarını inkâr tutumunda birleşerek, kopuk, dağılmış.. Yukarıda dediğim gibi bu yıl yalnız iki odak noktası oldu şiir hayatında. Memet Fuat'ın De yayıneviyle Yeni Dergi'nin tutumu ve YÖN... «Hiçbir şiir olayı yok» diye yakındığımız sessizlikte, günlerden bir gün, Nazım Hikmet çıktı ortaya. Böylece de 1965, tam bir Nazım yılı oldu.. Bu cılız sular kıracında güre ve coşkun

bir akıntının özlemi vardı niçindir. YÖN, «şairin şahsında şiiri mahkûm eden yobaz zihniyetin ağır baskısına rağmen, Nazım Hikmet'in şiirlerini yayımlamakla» kampanyayı açtı. Bir iki yerden gelen ve iyi söylenmediği için, bir çeşit inkârcı değer tanımazlık olarak nitelenen açıklamalar, gerçekten acele ve hazırlıksız bir yargı olarak gözüktüler. Daha ortada tam bir Nazım külliyesi yoktu ve hiç kimse yirmi beş yıl gerideki şiir değişimlerini bel gelendirilmemiş, ispatsız bir karşılaştırmaya hazır değildi. YÖN'de parça parça yayımlanan şiirlerden sonra ilk Nazım kitabı Martta çıktı: Kurtuluş Savaşı Destanı (YÖN Yayınları). Sonra «Şu 1941 yılında» (Evren Yayınları), «835 Satır, Sesini Kaybeden Şehir, Varan 3» (İzlem Yayınları), «Saat 21—22 şiirleri» (De Yayınevi), «Jakond ile Si-Ya-U, Benerci Kendini Niçin Öldürdü, Taranta Babu'ya Mektuplar» (Dost Yayınları)... Şimdi şiirimizin değerlerini, aşamalarını yeniden gözden geçirecek, derinine inecek çalışmalar başlanabilir.. Nazım Hikmet şiiri yakında açığa çıkacak; Yahya Kemal yapısı belki yeniden incelenip şimdilik yavaş yavaş başlamış olan ölçü, uyak, yapı çalışmaları giderek yeni bir dil ve biçim yaratacak. Şiir dili bir yandan denemelerle zenginleşirken bir yandan arınp yalınlaşıp halka yönelmede... Şiir; onurlu, haklı yerini almak için kendini ucuza vermiyor artık. Yeni dergilerin yeni ve ciddi tutumları var; az da olsa öz bir okuyucu ortamı hazırlanmakta... (Varlık Yılığ 1966 Rauf Mutluay.)

Nazım Yılı devam ediyor. Telif hakları sorumluluğundan korkusuz bir çeşit yağmacılıkla, nesi varsa elde kalmış, gazete sayfalarına dağılmış Nazım'ın, çeşitli yayınevlerinin kitabı olup çıkıyor ortaya. «İt Ürür Kervan Yürür» adıyla toplanan fıkralarından başka Pınar Yayınevinin sürdüğü iki roman: Kan Konuşmaz, Yeşil Elmalar. Ferhad ile Şirin'in iki bas kısmından sonra (De ve Dost Yayınevleri), ardarda sıralanan oyunları: Sabahat (De yayınevi, Şubat 1966, 100 sayfa, 5 lira), İnek (Dost Yayınları, Aralık 1965, 94 sayfa, 4 lira), Enayi (Dost Yayınevi, Ekim 1965, 94 sayfa, 4 lira), Unutulan Adam (Dost Yayınevi, Haziran 1966, 64 sayfa, 4 lira), Kafatası (Dost Yayınevi, Ocak 1966, 83 sayfa, 4 lira), Bir Ölü Evi veya Merhumun Hanesi (Dost Yayınevi, Ağustos 1966, 76 sayfa, 4 lira) Bir Ölü Evi ve Ocak Başında (İzlem Yayınları, Ağustos 1966, 93 sayfa, 4 lira),

Sonra şiirler: Dört Hapishaneden (De Yayınevi, Mart 1966, 108 sayfa, 6 lira), Rubailer (De Yayınevi, Mart 1966, 36 sayfa, 2 lira), Gece Gelen Telgraf, Portreler, Bir artı bir, eşit bir (İzlem Yayınları, Ağustos 1966, 106 sayfa, 4 lira), Yeni Şiirler (Dost Yayınevi, Şubat 1966, 138 sayfa, 7,5 lira), Şeyh Bedreddin Destanı (1966, Dost Yayınevi, 60 sayfa, 4 lira), İnsan Manzaraları (İzlem Yayınları, Ağustos 1966, 106 sayfa, 5 lira) ve nihayet «Memleketimden İnsan Manzaraları»nın birinci cildi. (De Yayınevi, Ağustos 1966, 118 sayfa, 6 lira).

Nazım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları adlı büyük destanı ya da uzun şiiri, 1939'da İstanbul Tevkihanesinde yazılmaya başlandığı zaman ne uzunlukta olacağı şairince de bilinmiyordu. Bugün elimizde tamamlanmış olarak dört kitap var, beşinci kitabın da başlangıcı. Şair, Bursa Cezaevindeyken söylediğine göre ölüme eyleye kadar yazacaktı, Memleketimden İnsan Manzaraları'nı. Ama cezaevinden çıktık tan sonra bu eser üzerinde çalışmadığı anlaşılıyor. Ne-

denini bilmiyorum. Yalnız İtalya'da yayımlanmış bir kitapta (İzlem Yayınları) arasında aynı adla çıkan kitap) eserin bütününe elde bulunmadığı belirtiliyor. İnsan Manzaraları ise, «Memleketimden İnsan Manzaraları»ndan yapılmış dağınık bir seçmeler niteliğinde. «Şu 1941 Yılında» adlı eser de (Evren Yayınevi) gene bu büyük destanın bir bölümüdür: Rusça olarak yayımlanmış olduğu söylenen «İkinci Dünya Savaşı Senfonisi» de öyle. Dünyanın hiçbir yanında «Memleketimden İnsan Manzaraları», bugüne kadar tam olarak yayımlanmış değil. Ben Nazım Hikmet'in bu çok önemli ne şiir, ne roman, ne tarih olan öte yandan hem şiir, hem roman, hem tarih nitelikleri açıkça görülen, yeni bir türün başlangıcı sayılabilecek eserini dört kitap halinde yayımlıyacağım. Şairin Bursa Cezaevindeyken karısı Piraye'ye verdiği, kendi daktilosundan çıkma, kendi el yazısıyla düzeltilmiş müsvedde lere dayanarak... Bu eseri yayımlamayı böylesine geciktirmiş olmamın nedeni, şairin cezaevinden çıktıktan sonra ki yılların birlikte geçirdiği kimselerin, eserlerini emanet ettiği yakın dostlarının elinde daha sonraki tarihlerde gözden geçirilmiş, yeniden düzeltilmiş kopyaların bulunabileceğini düşünmemdi. Oysa bugün kesinlikle anlamış bulunuyorum ki «Memleketimden İnsan Manzaraları»nın en güvenilir, en derli toplu müsveddeleri Nazım Hikmet'in Bursa Cezaevindeyken o zamanki karısı Piraye'ye vermiş olduklarıdır. (Memet Fuat)

Bir kitabı tanıtırken, tabii bir reklâm ihtiyacıyla mübalâgalarla şişirilerek kapak notlarını -burada yaptığım gibi- aynen aktarmak yoluyla hiç tutmamışım şimdikiye kadar. Ama Nazım Hikmet'in birçok arkadaşının ya şayıp yazdığı, kanunî vârislerinden izin alınarak yayımlanma imkânının bulunduğu bugünlerde de, Vâ-Nû'nun kitabında sözünü ettiği şiir emanetlerinin hâlâ ortaya çıkmamış olması, başka ülkelerde basılmış eserlerinin de eksik çerçevede oluşu şiire olan bilinen yakınlık imkânı, onaylanmış kişilik ölçülerle birleştirildi zaman - Memet Fuat'ın bu konudaki sözlerine güvenle inanmamızı gerektiriyor. Onun için, biraz aşağıda belirteceğim metin karşılaştırma sonuçlarına da yaslanarak, Memet Fuat'ın kitabının Nazım külliyyatının en doğru baskısı olacağını sanıyorum.

Önce şunu söylemeliyim. Memleketimden İnsan Manzaraları adını yapan üç kelimenin üçüyle de, Nazım Hikmet şiirinin bütün özelliklerini kapsayan bir anlam genişliğinde göründü bana. Çünkü Nazım herşeyden önce bir memleket şairidir; yazdığı her satırda bu toprağın menin üçü de, Nazım Hikmeti, bu ülkenin tarih - kültür - sanat - inanç ve ülküsünü buluruz. Çünkü Nazım bir insan şairidir; bunun için şiirin bütün çevrilemezlik zorlukları bir yana, zaman aşımını da yenerek, Nazım şiiri dünya çapında bir sevgi, ilgi, hayranlık ortaklığında evrenselleşir. Çünkü Nazım bir gerçekçidir, bir toplum tasvir cisidir, sesin yanında en az onun kadar güçlü bir göz sanatçısıdır; bu açıdan da manzara kelimesinin anlattığı bütün geniş görünüm imkânları onun şiirinin hiç ayrılmaz doğal nitelikleridir. Böylece nerdeyse bir dünya görüşü ve sanat anlayışını özetleyen kimlikleriyle «Memleketimden İnsan Manzaraları» belki de Nazım Hikmet'in ömür boyu yapmayı istediği, bütünlemeye uğraştığı bir sanat dün-

yasının bütün ifadesini taşır.

İzlem Yayınlarının «İnsan Manzaraları» ile, De Yayınevi'nin «Memleketimden İnsan Manzaraları», birinci bölümde 24. sayfa sonuna kadar hemen hemen tıpkısı birbirinin izlem baskısında bir mısranın tekrarı eksik (sayfa 8), doğru olması gereken ölümler kelimesi ölümler olmuş, (8), 9, 10, 12, 16, 17, 20, 23. sayfalarda hece, takı, ek başlıkları, bir kelimeyi geçmiyen ayrılıklar var; dizgi, baskı dikkatsizliği de İzlem nüshasının aleyhine 25. sayfada başlayan ikinci bölümden itibaren iki kitabın artık hiç ilgisi yok birbiriyle. İzlem nüshasının arka kapak notları arasında da şu satırlar var: Nazım Hikmet'in sağlığında ve onun denetimi altında yapılan bu İtalyan basım «Memleketimden İnsan Manzaraları» adıyla bilinen uzun şiirlerin aynı değildir. Kitapta görüleceği gibi Nazım Hikmet eski şiirlerinden de bazı parçalar alarak yeni ve bütün bir kitap düzenlemiştir. Bu davranışının nedenini şimdi kesin olarak bilmek ne yazık ki mümkün değil. Ya eski yazdıkları elinde yoktu, ya da onları yeniden yazmayı uygun buldu. İtalyan yayıncı önsözünde şöyle diyor bu konuda: «Bu şiirin önemli bölümleri kayboldu ya da Türk polisi elinde kaldı... Bu yayımda birinci ve ikinci kitabın bazı bölümleri verilmektedir. Diğer kitaplar ya tamamen yok oldu ya da çok kısa parçaları var...»

İzlem baskısının ikinci bölümünde Haydarpaşa garının büfesinde rakı içerken kendi kendisiyle hesaplaşır çevresini gözleyen «tanınmış edip» Hasan Şeyket'in iç konuşmaları, satılmış gazeteci Nuri Cemil'in hayat dönemeçleri, mebus doktor Tahsin'in uğurlama geldiği büyük adamın yolculuk başlangıcında Haydarpaşa peronunun görünüşü var. (25-49). 3. bölüm, yemekli vagonunda ahçıbaşı ile garsonun ön konuşmalarıyla sunulan mahpus bir şairin sarı yapraklı defterindeki destanın okunuşuyla başlıyor ve artık başka bir kitaba, geçen yıl YöN yayımları arasında basılıp tükenen ilk Nazım kitabına, «Kurtuluş Savaşı Destanı»na paralel gitmeye başlıyor. Bölüm başlıklarına inanmak gerekirse Onlar (İzlem 55-56, YöN baskısı 7-8), Yıl 1918-19 ve Hikâye-i Karayılan (İzlem 57-61, YöN 9-12), 1920 yılı ve Hikâye-i Arhavi İsmail (İzlem 61-69, YöN 27-33), Nurettin Eşfak'ın mektubu (İzlem 72-73, YöN -tam şekliyle 37-39), 1921-1922 yılları (İzlem 73-78, YöN 49-52), 1922 Yılı Ağustos ayı (İzlem 78-85, YöN 59-64), 26 Ağustos Gecesinde Saatler (İzlem 86-94, YöN 73)... İki kitap arasında sayısız ayrılıklar: Değişik mısralar, birleştirici konuşmaların varlığı yokluğu, bölüm ve zaman değişiklikleri, fazlalıklar, eksiklikler, dil değişimi, kelime ayrılıkları... Bu metinler yanyana konduğu zaman bu büyük eserin birkaç defa elden geçmiş, üstünde çalışırken zenginleşip genişlemiş bölümlerle belki de birkaç defa yazılmış olduğu anlaşılıyor; şüphesiz İzlem Baskısı da, YöN baskısı da eksik, karışık, yarı, güvensiz.. Umudumuz daha tam ve işlenmiş çıkıncaya kadar-De Yayınevinin hazırlıyacağı baskıda.

«Memleketimden İnsan Manzaraları»nın ikinci bölümü -İzlem baskısında bulunup da De nüshasında olmayan o yama gibi ama mekân bakımından esere ilintili ikinci bölüm bir yana bırakılırsa - konunun tabii bir devamı olarak sürüyor. Gar tasvirinden yola çıkan şair, bütün memleketin manzarasını tek mekânda ve alabildiğine yoğun yakalayabileceği nefis bir buluşu kovalıyor. Haydarpa-

şa'dan kalkan, birinci ikinci, üçüncü mevkilerden başka hatta yataklı vagonu da bulunan kütüştür 15.45 katarının kompartımanlarında eksiksiz bir toplum kesitinin bütün öğelerini gösteriyor: Galip Usta, Adıyve Hanım, Ahmet Onbaşı, jandarmalarla mahkûmlar, kelepçeli Fuat, baskıcı Ömer, satıcı Vedatla malları Aysel Necla. Kaçakçı Recep, beton villalar, taharri memurları, makinist Alâeddin'le kömürcü İsmail, mahkûm Halil, Üniversiteli delikanlı, muhasebeci Nuri Öztürk, muhtar Seyfettin, arabacı Selim, köylü Şakir, o harika bölümün nakaratı diye tren tekerleklerine uydurulan Memetçik Memet, Kartal'lı Kâzım, Basri Şener, Kanbur Kerim (YöN baskısı Kurtuluş Savaşı Destanı'nda 20-23), Çankırılı Durmuş, Şerif Ağanın karısı, Bayan Emine, Ali Kemal'in linç hikâyesi, Kıryos Trastellis, jandarma Hasan'la Haydar, Halim Ağa, hepsinin portreleri, geçmiş serüvenleri, hayalleri ve konuşmaları, trendeki an içinde düşünceleri ve anılarıyla uzun ve derin bir giriş halinde kısa kısa tanıtılıyor. Bu birinci kitapta trendeki kişilerin bireysel yaşantılarını bir tarih bilinci içinde değerlendirmeye ve şairin şiir olarak daha çok önem verdiği Kurtuluş Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı epizotlarına bağlayacak aksesuarın bir kısmı eksik. Şiir defterini okuyacak olanlar henüz ortaya çıkmıyorlar; tren yolunun çevresi de anlatılmıyor henüz.

Bütün bunlar şunu gösteriyor: En önemli eseri «Memleketimden İnsan Manzaraları» da tam değil belki elimizde, Nazım'ın başka kayıp eserleri de; hergün, eksik de olsa, yeni bir şeyler çıkıyor ortaya. Bütün çabaya rağmen daha Nazım külliyyatına sahip değiliz.

Öyleyse nedir bugünkü şairlerin telâşi ve acele yargıları? Tutmuş bir dergi, sanki bir porsiyon yemeğin tadını ve fiyatını sorar gibi önüne gelene, «Nazım Hikmet şiirinin gelişine sevindim mi? Sevindiyen nedenini söyley misin? Nazım Hikmet şiiri yeni bir şiir mi sence? Nazım şiirinin bugünkü şiirimize ilgisini? Nazım Hikmet şiirinin yeniden yayımlanmasını nasıl karşıladın? Sence Nazım Hikmet nasıl bir ozan?» gibi hafif, sulu, küçümseyici, akılsız suçlama tuzaklarıyla dolu garip sorular yöneliyor. (Şiir Sanatı sayı 8-10, dokuzuncu sayısını göremedim.) Cevaplarının çoğu soruların hazırlanışına temel olan kuşkuyla dudak büküp bugünkü şiiri, kendi eserlerini yüceltme eğiliminde manidar sözler söylüyorlar. Nihat Ziyalan'ın, Haluk Aker'in, Güven Turan'ın, hattâ Turgut Uyar'ın sözleri hiç katılmadığım bir saygısızlık aceliyle ayaküstü yargılara ulaşır çetireli yanlış sanıların sapıklığını göstermiş oluyor. Bu konuda Mehmet Doğan'ın ağırbaşlı cevabını, Afşar Timuçin'in konuyu açıklamaya çalışan iyi niyetini, İsmet Özel'in öznel görüşünü ayrıca değerlendirmek gerek; bir de Papi-rüs'de Cemal Süreya'nın yazısını (Sayı 2.)

Bir ulu piramidin yarım, eksik karanlık fotoğraflarına bakıp yargıya varılır mı? Daha Nazım şiirini okuyamadık, kronolojik sıraya dizemedik bile biz. Kırk yılın uzayından gelen ilk şiirlerine el atmışken, bugünkü eserinin bütününe sevmeye olandan bile yoksunken, ancak birleşik bir övünç ve hayranlık başlangıcında toplanabilecek kadar küçük fırsatlardan yararlanmak umudunda beklerken, Nazım şiiri konusunda inkârcı küçümsemelerle kişiliğimize önem kazandırma çalışmasına ne denir bilmem?

«BANKACI VE SİGORTA MİLLİLEŞTİRİLMELİDİR!»

«Sosyalizm ve İslâmiyet Tartışmaları» başlıklı seri yazısına devam eden Hüseyin P. Hâtemî, İslâmî esasların, bankaların devletleştirilmesini gerektirdiği görüşünü savunmaktadır.

İslâm, topraktan ve tabii zenginliklerden topluluğun en iyi şekilde yararlanmasını istiyordu. Devleti, bir zümrenin çıkarını koruyan bir «jandarma» değil amme hizmetlerinin düzenli görülmesini sağlayan bir zarurî teşkilât olarak görüyordu. Serveti belirli ellerde toplanarak devamlı bir baskı, kudret, lüks ve israf kaynağı olmasını önliyordu (.....)

İslâm Hukuk ve İktisat Düzenini tatbik eden laik olmayan bir İslâm ülkesinde, bugün bankacılığın İslâmî esaslarla bağdaştırılması imkânsızdır. Böyle bir ülkede yapılacak şey, yoksul halka kredi sağlanması için devlet tarafından ele alınmasıdır. Esasen sosyal devletin de vazifelerinden olan bu işi Kur'anî Kerim çok daha geniş bir şekilde «toplanan vergiden (zekâtın) borcu olup da borcunu ödeyemeyenlerin borcunun ödenmesi yoksullara yardım edilmesi» şeklinde devlete vüklemişir. Sayın Hâmidullah Kur'anî Kerim'in ödünç verme işlerini millileştirdiğini devletleştirdiğini belirtmektedir. (M. Hâmidullah - Modern İktisat ve İslâm, S. 27) Su halde, laik olmayan bir İslâm ülkesinde, tefecilerin ve hattâ sigorta şirketlerinin vazifesini tamamen farklı bir zihniyetle hareket eden İslâm Devleti ele alacak bu sahaları Devletleştirecektir (.....)

Laik olmayan bir İslâm Devletinin baş vurabileceği tek çare, «Millî Banka» kurması bankacılığı devletleştirmesidir. Böylece fertlerin faizcilik yapması önlenmiş olur. Devlet yatırım işlerini düzenleyebilir ve ticarî krediler sahasında dahi faizden kaçınabilmenin yollarını arar. Tamamen kaçınılması bile, Devletin bir «faiz geliri» elde etmesinde, fertlerinki kadar büyük mahzur yoktur. Servetin topluluğun zararına olarak belirli ellerde toplanması ve faizci ile faiz veren arasında kin ve düşmanlık duygularının doğması mahzuru önlenir. Kaçınılamayan bu haramın «tozları», geçici bir devre için bütün topluluğa dağılır ve mesuliyetini herkes yüklenir. Ta bu derde kesin bir çare bulununcaya kadar!

Demek ki laik olmayan bir İslâm ülkesinin faiz karşısındaki tutumu, tek bir «Millî Banka» kurarak, devlet kapitalizmine yol açmazsınız. Bu gücü yine belirli bir zümrenin yararına kullanmazsınız. Kredi işlerini kontrol etmek ve faizciliğin tamamen kalkması çârelerini aramaktır.

KAPİTALİZM, MİLLİYETÇİLİĞİN BARISMAZ DÜŞMANIDIR!

Hareket Dergisinin «1071'den bu yana» başlık basvazısından:

Bugün 1071'den 895 sene uzaklar dayız. Fakat bu aldatıcı bir uzaklıktır. Anadolu bir çok cephesiyle hâhâ 1071 sonrasının şartları icindedir. Zaman çok kere faydasız sular gibi akmış. Gerilik vozlama ıztırıp demiri yitiren pas gibi Anadolu insanına bulasmış. Onu tekâmülden alıkoymuş. az güldürmüştü. çok ağlatmış. Dinin aydınlığına burafenin karası musallat olmuş. refahın yerini imparatorluk gallelerinin mirası olan İhmalkârlık ve bunun sonucu olan harabiyet almış. Şimdi önümüzde toza toprağa bulanmış yoksul insan asırlık ihmallerin tabii neticesidir ve kurtuluşu için asırlık gavretlere bedel bir çaba beklemektedir.

Yaşadığımız toprağın bütün sefaletine rağmen, bize hâlâ fethedilecek yeni topraklar gösteren bazı hayalci var. Bunlar güya, millete hedefler gösterip, yeni bir heyecan aşılamaya çalışıyorlar.

Biz Anadolucular, bambaşka heyecanlarla kıvranıyoruz. Millet, fetih ihtirası ile yoğurulmak isteniyorsa tek hedef kâfi: Yash Anadolu... Bu otuz milyonun, bu kırk bin köyün, bu şu kadar şehir ve kasabanın dertleri yetmiyor mu? Üniversiteyi ilim aşkıyla doldurarak fethediniz, köyü durmadan bir hizmet götürerek fethediniz, şehirleri gönül rahatlığı ile yaşanılır bir hâle getirerek fethediniz ve hele şu 30 milyonun ruhunu fethediniz o zaman yaptığımız işin güçlüğü ve büyüklüğünü anlayacak hayallerinizin ne kadar isabetsiz olduğunu farkedebilirsiniz. Anadolunun ıztırabını yeteri kadar duymayanlar içlerindeki ilkel fetih arzusunu tatmin için daha ne güne ka-

SAĞ KANATTA ARAYIŞ

Yıllık Hareket dergisi, İslâm değerlerine ve geçmişimize bağlı bir yenileşme hareketinin fikriyatını yapmaya çalışmaktadır. Sağ kanattaki bu gelişmeyi, Hareket dergisinden aktardığımız parçalarla, okuyucularımıza duyurmayı ilgi çekici bulduk.

dar gözlerini bu topraktan ayırıp ufka dikecekler?

Anadolunun bir başka talihsizliği de modern Kuyucu Murat Paşaların doymak bilmeyen iktisadî iştihâsından ileri geliyor. Gerçi onlar, onbinlerin kellelerini kesip kuyulara atmıyorlar, ama insafsız kazanç hırslarıyla milyonların, hem manevî hem maddî sefaletini arttırıyorlar. Üstelik milliyetçi görünüp milliyetçiliğin barışmaz düşmanı olan kapitalizmin bayraktarlığını yapıyorlar. Ticaret hayatının köşelerini tutan bu devşirme ruhlu sorumsuz insanlar bilerek veya bilmeyerek Türkiyeyi bir müstemleke ekonomisi içinde bulunduruyorlar.

KAPİTALİSTLERİN HİZMETİNDE DİN VE POLİTİKA

Doç. Dr. Nurettin Topçu da, «Mesuliyet Hareketi» adlı yazısında materyalist Amerikan uygarlığının istilasından yakınmakta ve ülkeyi saran manevî cöküntü üzerinde durmaktadır:

Her sahada mutlak bir inanca bağlı doktrin zihniyeti tezyif edilerek inanmavîsa inkılap denildi. Biz

bu buhran içinde kıvranıırken, Amerikan kültür ve medeniyetinin istilasına uğradık. Bu kültürün esaslı karakteri, bir prensip ve dâvaya inanan ve bu inancın etrafında sistemleşerek hayat kazanan izah tarzlarından zihinleri sıyırmak, yalnız göze, kulağa ve damağa hitab eden eşyanın bilgisizlikle ikifa etmekte; bir kelime ile ruhun ilmini ortadan kaldırıp, yerine eşyanın ilmini koymak tı (...).

Genç yüzlerden hâyâ pırlıtısının, hayatımızdan ümit ışığının, vicdanlardan iman saltanatının çekilip sönmeye olduğu bu hengâmede yerlere serilen, tezyif ve tahkir edilen, hatta gönüllerde mâtemine bile yer verilmeyen şey, karakter oldu. Hatta dindarlık bile bir nevi siyasete döndü ve ticaretle kaynaştı. Siyaset, ticaret ve dindarlıktan ibaret bu teslis pek çoklarımızın mâbudu hâline geldi. Bugün ticaret bir siyasettir; aldatarak ve servet bombası ile yıkarak muvaffak olma siyaseti. Hak olan ticaret, bugün maziye gömülmüştür. Siyaset ise, muvaffak olmak için ticaretin peşini bırakmamakta ve servet sahiplerinin

emellerine hizmetkâr olmaktadır.

TOPRAKLAR KAMULAŞTIRILMALIDIR!

Türkiyedeki kötü toprak dağılımı, üretim düşüklüğünü rakamlı dayanarak inceleyen Cemil Kuş devlet kontrolünde ileri tipte kooperatifçiliği çözüm yolu olarak ileri sürmektedir:

Bu rakamlardan sunu çıkarabiliriz: Ziraat işletmelerinin topraksız olanları yüzde 19,6'dır. Yüzde 1,6 nispetinde olan büyük arazi sahipleri arazinin yüzde 21,8'ini Felland halde, yüzde 19,6 ancak geri kalanları işleyebilmektedir. Bu işleme bilgisizlik, toprağın verimsiz oluşu sermayesizlik v.s. yüzünden ramamlı olmamaktadır. Bu hâlde bertaraf edilecek ve ziraatte gelişmelerini açabilecek için, topraklarda süren bu nisbetsizliği devletin kaldırması gerekir. Bu, devletin köylüye beraber kuracağı kooperatiflere, sükonusu arazinin verilmesiyle olacaktır. Büyük çiftçi isterse elinde kalan toprakları kendi hesabına işleyebilir. İsterse kooperatife girer. Fakat asıl çoğunluk olan köylü, toprak kooperatif vasıtasıyla işleyebilecektir. Kendisine ait olan ufak bir arazide ise, hususi ihtiyacı için ziraat yapabilir. Asıl olan kooperatifte çalışması ve kârından hisse alması. Ahlakî ve düzenli yaşayan bir cemaletin teessüsü için, mülkiyet hakkı kutsaldır, ona tecavüz etmek konistliktir deneneceğine, İslâmın koyduğu ahlakî ve içtimai kaidelere riayet edilerek, bu teşkilât kuruluşu köylü hem bilgisizce ziraat yapmadan kurtulur, hem de arazi çatışmalarına son verilmiş olur. Azınlık zümrede toplanan ziraat kârları, kooperatifler yoluyla köylüye geçecektir. Bu, köylünün hayat seviyesini, servetini alma gücünü yükselterek, sarayleşme için gerekli pazarları da oluşturmuş olacaktır. Ayrıca otofinansman yoluyla ziraat yatırımlarını eması için lüzumlu tasarruflar sağlanabilecektir. Kooperatifler, tekni elemanları daha kolaylıkla kullanabileceğinden ileri ziraat tekniği, kooperatiflerin elinde bulunan bölümler memiş arazide rahatça uygulanabilecektir. Daha az ziraat makinalarıyla daha çabuk ve verimli görülmekte iken, makina ithali silmiş olacağından döviz tasarrufu temin edilecektir. Zira hususi şahısların elindeki makinalar muayyen müddet çalışmakta, diğer zaman atıl kalmakta veya gayri ziraat işlerinde kullanılmaktadır. Bir de her hususi işletme kendisi bunları alış yoluna gittiğinden israf artmaktadır.

Netice olarak diyebiliriz ki, Türkiyenin ziraat karakterli bir memleket olmasına rağmen, halkı iyi ziraat yapmamakta, dolayısıyla sanayileşmesi gecikmekte, beslenmesi yetersiz olmakta ve ilkel şartlarda yaşamaktadır. Bu yüzden de fakir kalmakta, bu fakirliği, kalkınma için lazım gelen hamleleri yapmasına mani olmaktadır. Çünkü yeterli sermaye ve bilgiyi kazanamadığı bir sitede içinde. Bunu kırmak için bütün Türkiye için ilk adım atılmalı ziraatten başlanmalı ve ilk olarak da toprak dağıtımı, kooperatifler kurularak yapılmalıdır. Bu yaparken İslâm ahlakına, ruhuna uygun hareket edilmeli, Allahın fiyollarına emanet ettiğini bildirdi (Al-i İmran, 26-Zümer, 10, Âraf Hüd: 61) toprakları, onun rızası için, devlet işletmelidir. Bugün toprakların büyük kısmını elinde tutanlar bu yüzden diğer müslüman Türk çiftçisinin zor durumda çalıştığını düşünseler ve Allah yolunda esasen onun rızası ve büyük ilâhî takdiri ile sahip oldukları bu imkânları devlete vermeye razı olsalardı, ya vermek zorunda kalsalar, devlete bunları Allaha karşı sorumluluk duygusu ile toplumun hayrına işleyecekleri hepimizin herşeyimizi birliğindeğimize şu dünyada ne kaybetmiş oluruz. Aksine Allah yolunda yaşadığımız ve onun gösterdiği ahlakı sahip olduğumuz için, muhakkak ferden de çok şey kazanırız, cennat olarak da huzur ve refah için yaşarız. Çünkü onun bize gösterdiği nizam vâni İslâm, nefsinin dâim külfet menfaatperest, duygusuz merhametsiz insan tarafından yapılmamıştır. Onun için bazılarının çalışması hepimizin hayrındır. Bu nizam bir zamanlar İslâm âlemine önderlik ve koruyuculuk yapan dedemiz tarafından tam mânâsıyla ilâhî bir zaferi şeklinde kurulmuş. Biz de yapabiliriz. Yeter ki, ahlâma samimi olarak sahip olalım.

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLÂN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi : BASINKURUMU

(Basın 30053)

Öğretmenler, ana - babalar için EĞİTİM ANSİKLOPEDİSİ

Eğitim ve öğretimle ilgili bütün konuların en yeni ve en özlü biçimde işlendiği eser.

10 ayda 10 fasikül. Her fasikül 5 lira, abonelere tamamı 30 lira
Birinci fasikül 15 Ekim'de çıkıyor

ANSİKLOPEDI YAYINEVİ

Yöneten: Arif Gelen

Abone için adres: P.K. 7, Bahçelievler, Ankara

Şimdiden abone olunuz.

YÖN — 093